

VIDA EN TEMPS DE GUERRA

PSEUDÒNIM : VINT-I-SIS DE DESEMBRE

ÍNDEX

1. Introducció	3
2. Objectius	4
3. La Guerra Civil Espanyola	6
3.1. Orígens del conflicte	8
3.1.1. Govern Provisional	9
3.1.2. Bienni d'esquerres	10
3.1.3. Bienni conservador	11
3.1.4. Front popular	13
3.2. Causes de la Guerra Civil	14
3.3. Inici de la guerra amb el cop d'estat del 1936	15
3.4. Desenvolupament del conflicte	18
3.4.1. La primera fase de la guerra	19
3.4.2. La segona fase de la guerra	20
3.4.3. La tercera fase de la guerra	22
3.4.4. La quarta fase de la guerra	24
4. La postguerra	25
4.1. Política	26
4.2. Visió europea davant el franquisme	27
4.3. Economia	28
4.4. Social	29
5. Els ambients de la protagonista	30
5.1. Sant Celoni	31
5.2. Santa Maria de Palautordera	34
5.3. Gualba	38
6. Conclusions	41
7. Les entrevistes	47
8. Conclusions	53
9. Bibliografia i webgrafia	55
10. El llibre <i>Vida en temps de guerra</i>	

1. INTRODUCCIÓ

El món en el que vivim no és un indret constant, fix ni immòbil. No és un paratge estable, concret ni molt menys un espai que sempre ha restat igual; tot el contrari. El nostre avui és la imatge d'aquell passat que imaginem tant llunyà però que en realitat és present en el nostre dia a dia. Un avui que representa el cim de la història fins aquest moment, a causa de les decisions insegures de milions de generacions que han tingut un paper culminant en les nostres vides. El nostre dia a dia doncs es basa en les pors, les possibilitats, les derrotes i els esforços del passat; d'un ahir que ha anat avançant a passos petits fins al s.XXI.

Sovint les persones únicament posem èmfasis en adonar-nos del límits fins el que ha arribat la humanitat o fins hi tot els límits que queden per trencar , però crec verdaderament que abans de seguir endavant ens hauríem de parar a pensar. I és que no és el fet de pensar i raonar el que fa que els humans ens creguem superiors a la resta? Desgraciadament però en moltes ocasions oblidem la nostre qualitat i actuem amb el risc de perdre. És per això que crec en la gran importància del passat, en allò que ens ha fet arribar fins als nostres dies i allò que ens ofereix la clau per seguir avançant.

Per aquest motiu, hauríem d'aprendre d'aquells moments en que la ment humana s'ha allunyat del raonament i ha iniciat catàstrofes i enfrontaments per l'ambició de tenir més; per l'anhel de ser sempre el superior. Aquesta actitud és la que ha portat en moltes ocasions espantoses guerres iniciades per un petit conflicte que han acabat repercutint a milers de milions de persones fins a arribar a les orelles dels nens i nenes del nostre món, i per experiència pròpia puc dir que escoltar la història real d'una persona que ha viscut els anys de guerra; és impressionant en tots els sentits de la paraula.

En les terres espanyoles tan sols fa 79 anys es va produir un conflicte bèl·lic que va enfrontar tot els país produint la mort d'aproximadament 500.000 morts entre els dos bàndols que s'enfrontaven. Durant els anys que durà la guerra Civil el terror i el pànic s'estengueren per tots els racons del país, fins arribar a un petit poble de les terres catalanes. Allà afrontà la guerra una persona que amb sort avui tinc el plaer de gaudir al meu costat. Una nena que abandonà la infantesa en plena guerra per madurar i començar a pensar en allò que era convenient i prudent degut als temps que es vivien. Una dona que avui amb 93 anys té el gust d'explicar-me el que van significar per ella aquests anys i els conseqüents.

És doncs, per aquest persona que em fascina dia a dia, plena de il·lusió, estimació, temprança i superació que encamino el meu treball de recerca en les vivències de la

guerra civil des del punt de vista d'aquella a qui amb paraules contundents puc anomenar heroïna. És a dir des de les vivències d'algú que va viure aquest període tant difícil en que una persona aprèn a valora el que és viure, el que significa plenament estar viu i la importància de les nostres decisions que construeixen la nostra vida.

Per tot el que ja sé i per tot allò amb que em sorprendrà dedico el meu treball de recerca a escriure la biografia de la Quima; la meva estimada besàvia.

2. OBJECTIUS

Un treball de recerca no crec que sigui un simple treball d'escola ni molt menys una nota més en el nostre historial acadèmic; crec que és tot el contrari. És la idea que genera el nostre cervell després de tants anys d'estudis. És la representació d'aquelles inquietuds que han quedat incomplertes durant el camí i fins hi tot la representació de tot allò que ens defineix com a persones. En el meu cas el meu treball de recerca ha esdevingut d'una mescla entre la curiositat pel passat més proper i les històries familiars explicades per aquells més savis. Així doncs basant-me ens els dos grans interessos en que tracto el meu treball, a continuació us exposo els objectius que vull aconseguir en finalitzar-lo.

- Saber del passat històric proper. A l'escola milers de cops hem tractat sobre allò que ens ha portat al segle XI, fruit d'un passat que en termes escolars tractem a l'assignatura d'història. En ella s'enfoquen tots aquells temes que tenen una importància rellevant en el nostre passat, encara que sempre he pensat que es projecta des de una perspectiva molt llunyana. És per això que en el meu cas considero la història important i vital estudiada des d'un altre punt de vista; sincerament no per la importància del nombre de bombes llençades en una guerra, ni per l'estratègia en els fronts; sinó pels sentiments que mouen a l'interior d'una persona en viure aquestes experiències.

- Plasmar els sentiments d'una vida passada per la guerra escrivint la biografia
Primordialment el meu treball de recerca es basa en aquest punt; en poder mostrar al món aquelles ensenyances d'història que a mi em van arribar a bocins; entre els cafès dels dinars familiars, els Nadals al voltant del foc i fins hi tot de l'interès que mostrava per

aquelles fotografies en blanc i negre que semblaven d'un altre planeta. És doncs per aquesta barreja d'interès i costum familiar que projecto el meu treball de recerca en escriure la biografia d'una persona que ha viscut la guerra. Potser per honorar allò que m'ha fet créixer i fins hi tot per mostrar el món aquella visió de la història que no és tant superficial, aquella que m'ha fet qüestionar tantes coses i aquella que si reflexiono plenament m'hauria encantat rebre durant l'ESO; però d'altre banda m'ha causat aquest anhel de saber més, de preguntar i d'agafar amb força aquest repte que se'm presenta.

Així doncs d'una banda centraré el meu treball de recerca en una primera part en la que m'informaré de tots els aspectes relacionats amb una guerra que forma part del nostre passat; la Guerra Civil. Amb un fet que va deixar marcar en les nostres terres i que va afectar directament a generacions que conviuen amb nosaltres i comparteixen gratuïtament tot allò representa la clau del saber.

D'altre banda al finalitzar la part de recerca bibliogràfica , em centraré en l'objectiu principal del treball. Per mitjà de les vivències de la meva besàvia; escriure el llarg recorregut de la seva vida plena d'emocions i aventures inimaginables que es plasmaran en la seva biografia. Serà en els anys des de la seva joventut fins a l'experiència de ser mare, que podrem fer un gran tastet d'aquells anys de guerra que la van obligar a madurar i a comprendre que la vida no era un joc. Així doncs primerament presentaré els aspectes més rellevants i imprescindibles per entendre la vida de la meva besàvia que posteriorment desenvoluparé en la seva biografia. Seguidament, i per últim redactaré amb algunes dosis històriques tractades anteriorment, l'objectiu principal d'aquest treball que és poder escriure la biografia d'aquella que per mi avui i sempre serà un bagul de saviesa.

3. LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA

La Guerra Civil Espanyola va ser un enfrontament bèl·lic que s'inicià el 17 de juliol de 1936 i finalitzà l'1 d'abril de 1939 i va tenir lloc bàsicament a Espanya, al Protectorat espanyol al Marroc, a la Guinea espanyola i al Sàhara espanyol.

La Guerra Civil va suposar un fet molt impactant ja que destruí la visió de progrés que en teoria formava les persones davant la societat a nivell social, polític i ideològic. Per una banda es van abandonar els valors que havien de ser l'essència de cada persona i que sota tot moment havien de guiar la societat. D'una banda és molt significatiu el nombre de morts

que sumen els dos bàndols el qual s'aproxima a 500.000 morts en el front; però tampoc hem de passar per alt la gran quantitat de persones que van morir a causa de l'empitjorament de les condicions de vida, les dificultats de l'atenció sanitària, la manca d'aliments i també els desplaçaments forçats que obligaven a les famílies a abandonar el poc que tenien. Per altre banda és important remarcar l'exili que es dugué a terme durant aquests 4 anys de guerra i les conseqüències dràstiques d'aquesta tot i la seva fi.

3.1 ORIGEN DEL CONFLICTE I ANTECEDENTS A LA GUERRA

El 12 d'abril de 1931 es convoquen unes eleccions municipals espanyoles pel cap del govern general (Berenguer), celebrades durant el govern de l'almirall Aznar que donen el triomf als partits republicans a 41/50 capitals de província.

El rei Alfons XIII veient que ja no comptava amb el suport de l'exèrcit i que les pròximes eleccions donarien un resultat aproximat a les anteriors, decideix partir a l'exili i abandonar el poder. De fet, la caiguda de la monarquia durant aquest període no és un fet inesperat ja que la imatge democràtica del monarca s'anà deteriorant poc a poc com a conseqüència de les farses electorals, la falta d'una veritable democràcia, la falsa idea de canvi electoral ideada per Cánovas del Castillo (president del consell de ministres), la Guerra del Marroc...

Davant d'un país sense monarca, immediatament el dia 14 d'abril es proclamà la República, dirigida per un govern provisional, guiat per Niceto Alcalá-Zamora que acabaria essent el primer president de la República. A partir d'aquest moment doncs, començà el viatge que s'havia ideat en El Pacte De Sant Sebastià l'agost del any anterior, signat per republicans, socialistes i algunes persones a criteri individual, que donaran lloc a 6 anys de grans canvis i esdeveniments repartits en quatre períodes que són els següents:

- El Govern Provisional (1931)
- El Bienni d'esquerres : Proposta de dur a terme la política d'esquerres.
- Bienni Negre: Objectiu principal del CEDA de destruir tot el que va fer el període anterior.
- El Front Popular

3.1.1 EL GOVERN PROVISIONAL

El govern Provisional va ser una etapa de inestabilitat i inseguretat al país, que durà des de l'esclat de la proclamació del règim republicà, fins la formació del primer govern ordinari (15 de desembre de 1931), passant per la dimissió de Niceto Alcalá-Zamora que deixà el poder a Manuel Azaña. Aquesta període d'iniciació es complicà degut a la contradicció que mostraven les idees de llibertat i drets de les persones, ja que el govern ràpidament les podia suprimir. Va ser doncs per calmar la incertesa i estabilitzar el règim del país, que el govern tingué com a principal objectiu convocar eleccions el 28 de juny d'aquell mateix any. A partir d'aquestes eleccions en sorgiren les Corts constituent

(composició parlamentària amb majoria d'esquerres) que s'encarregaran de redactar La Constitució de 1931, que significarà la base jurídica del nou règim.

A nivell territorial el problema que va tractar ràpidament el nou règim va ser la proclamació de la República Catalana a mans de Francesc Macià, que acordà retirar Esquerra Republicana de la República Catalana, a canvi del compromís del Govern Provisional de presentar a les futures Corts Constituents l'Estatut d'Autonomia que els catalans decidissin, per tal de recuperar la glòria i prestigi que va abolir Felip V amb el Decret de Nova Planta (1714).

És però que al finalitzar aquest Govern Provisional, esclataren els primers problemes que es manifestaren en forma de vagues en la població. Amb l'inici de la República es donaren dos peces bàsiques a nivell social que van ser la Llei del contracte de treball i la de Jurats Mixtos. Aquestes dues permetien defensar les condicions de treball d'una persona i defensaven el dret a vaga, a un període de descans o vacances pagades i també defensaven la idea de decisions preses pel mateix nombre de patrons i de treballadors.

3.1.2 EL BIENNI D'ESQUERRES

El 14 d'octubre de 1931 s'inicià el Bienni d'esquerres que s'encaminà en un proposta que tenia com a principal objectiu dur a terme la política d'esquerres a mans del president de la República Manuel Azaña. Va ser amb ell i el seu gabinet; format per republicans i socialistes, que es plantejà un gran anhel de canvi en la República.

Aquests canvis es veieren clarament plasmats en els ambients militars, social, econòmic, polític i cultural.

Relació de l'església amb el govern republicà

En relació a l'església es prohibiren ensenyar els ordres religiosos, es dissolgué la Companyia de Jesús fent passar els seus béns a l'estat, s'introduí el matrimoni civil i el divorci, s'expulsà el cardenal Segura (antirepublicà) i la secularització dels cementiris (propietat del estat i no de l'església; desvinculació).

Reformes en l'ensenyament i cultura

També es van produir grans canvis en ensenyament i cultura per tal de potenciar el progrés en relació al gran canvi que s'estava vivint en el país. Es van crear 13.000 aules en dos anys i es va crear la Institució Lliure d'Ensenyament; que volia aconseguir una renovació pedagògica.

Innovacions en la qüestió militar

Un altre punt fort, es donà en la qüestió militar, on van obligar a disminuir l'excés d'oficials,(imposant un oficial per cada 5 soldats) a disminuir el nombre d'ascensos immerescuts generats en el retorn de la Guerra del Marroc i a tancar l'acadèmia militar de Saragossa, per no ser necessaris més oficials. Aquests grans canvis, com cal recordar anaven lligats amb l'esperit d'entusiasme republicà davant un futur indeterminat; fet que obligava a l'exèrcit a mostrar fidelitat a la República fent el jurament de fidelitat.

Problemes agrícoles i socials

Pel que respecta a problemes de la societat se li sumava el problema agrari. Més de la meitat de la població espanyola es dedicava a l'agricultura d'unes terres que pertanyien a un sol propietari o un grup de propietaris. Aquest fet en moltes ocasions deixava a un elevat nombre de treballadors sense feina. És per aquest motiu, que es creà la Llei de la Reforma Agrària, la qual va permetre l'expropiació sense indemnització de terres dels Grands d'Espanya, i sense indemnització els conreus d'aquells que no estaven

degudament treballats. També es retiraren les terres d'aquells que van participar en l'intent de cop d'estat de Sanjurjo (1932).

Per altre banda el Bienni d'esquerres també es va veure dificultat pels problemes en la societat, la qual volia reformes immediates i eficaces. Per contra, mentre hi havia avenços rellevants, el corrent anarquista va anar guanyant força. Les vagues, les insurreccions, els atacs i les ocupacions de terres van donar lloc a esdeveniments que van posar en perill la caiguda del govern republicà. (per exemple; l'episodi de Casas Viejas)

La crisis política de la República

Per finalitzar el Bienni d'esquerres, es van sumar aquells problemes que tractaven afers polítics. Malgrat l'esperit reformista, la República tenia una forta oposició. D'una banda els reaccionaris que no estaven d'acord amb les decisions del moment (cop estat Sanjurjo), l'església (que se li retirava pressupost, no se li permetia l'ensenyament, se li limitava la possessió de béns...) i la gran burgesia (que temia l'aixecament obrer). Per altre banda també hi havia la insatisfacció de les classes populars que volien reformes immediates per millorar el seu nivell de vida. Així doncs degut a la gran insatisfacció i inestabilitat del govern republicà Azaña decidí dimitir

3.1.3.BIENNI CONSERVADOR (1933-1935)

Després de la dimissió d'Azaña, es convocaren unes eleccions el novembre del 1933 que donaren una majoria a dreta i centre, enfront d'una esquerra dividida. Especialment doncs en aquestes eleccions van destacar la CEDA de José Maria Gil Robles i Partit Radical. Així doncs Alcalá Zamora davant uns resultats tant clars de les eleccions decidí encarregar al líder republicà radical Alejandro Lerroux la formació d'un govern amb l'objectiu d'obtenir reformes ràpides del bienni d'esquerres.

L'inici d'aquest govern començà amb la paralització d'aquelles lleis amb les quals havia treballat el govern del bienni d'esquerres enfocades en la qüestió agrària. En primer lloc es paralitzaren les reformes i es determinaren les devolucions de terres expropiades als terratinents. D'altre banda es va concedir una llibertat total alhora de contractar per treballar en el món agrari; fet que molts salaris van ser reduïts i molts treballadors van ser

acomiadats. Per la seva banda, el govern català continuà amb la seva pròpia política reformista, centrada especialment en la Llei de Contractes de Conreu, que el tribunal de Madrid declarà anul·lat però que el Parlament català tornà a aprovar el setembre de 1934.

Com a conseqüència d'haver retrocedit davant les reformes engendrades per l'antic govern, les forces del moviment obrer, en especial U.G.T i PSOE decidiren fer vagues i conflictes diversos. Com a conseqüència la CEDA reclamà mesures més extremes amb l'amenaça de retirar el suport parlamentari; finalment però es produí l'entrada de la CEDA al govern. Aquestes revolucions bàsicament tenen el seu punt culminant a Catalunya i Astúries, ja que són les dos úniques zones on s'aconseguien reunir totes les organitzacions treballadores. Tot i això les revolucions arriben a nivells extrems amb l'arribada al poder de la CEDA amb Lerroux.

En el cas d'Astúries els grups obrers van dominar la zona minera fins que van ser derrotats per l'exèrcit del Marroc, donant un nombre de 1000 morts. En el cas de Catalunya la revolució va ser més profunda, ja que Lluís Companys; el president de la generalitat, proclamà la República catalana dins la República federal espanyola. Aquesta decisió va obligar a actuar ràpidament el govern central, el qual declarà l'estat de guerra a Catalunya i empresonà 3500 persones en els fets del 6 d'octubre. Cal dir que aquest esperit d'insurrecció va afectar negativament a Catalunya, ja que el govern central suspengué l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i nomenà un governador general imposat pel mateix govern central. Degut a la crisi del govern per la corrupció, com el cas de l'estraperlo (ruleta trucada que per mitjà de suborns s'havia intentat implantar en casinos espanyols) i la malversació de fons, Alcalá Zamora decidí convocar noves eleccions.

Fets del 6 d'octubre de Catalunya

El 6 d'octubre de 1934 és conegut pel moviment d'insurrecció del govern autònom de Catalunya; el qual anava en contra de l'ordre conservadora que imposava el govern espanyol. La problemàtica s'inicià amb l'abolició de la Llei catalana de Contractes de Conreu, per part del govern central. Aquesta agressió a l'estat català obrí una greu crisi entre Madrid i Barcelona, que despertà el sentiment nacionalista a la població catalana. Tot semblava poder pactar-se durant l'estiu entre la Generalitat i el govern espanyol; fins el moment en que Lerroux i ministres de la CEDA precipitaren els esdeveniments.

Finalment però el dia 6 Companys proclamà la República de L'Estat Català. A conseqüència de l'enviada de tropes Companys l'endemà al matí proclamà la rendició.

3.1.4.EL FRONT POPULAR

En vista de les noves eleccions, veient la necessitat de reformes i considerant la seva derrota anterior, republicans, socialistes i comunistes decidiren presentar-se junts a les eleccions amb el nom de Front Popular. Per contra la dreta s'agrupà en el Bloc Nacional, dirigit per la CEDA. Els resultats donaren pas al triomf del Front Popular, els qual en el seu programa demanaven l'amnistia als presoners de l'octubre del 1934.

Manuel Azaña va ser anomenat President de la República, mentre Santiago Casares Quiroga feia de cap en la presidència del govern. A continuació s'alliberaren de tot càstig els presos dels fets d'octubre de 1934 i el nou govern va instaurar una política que seguia els ideals del govern durant el bienni republicà. Aquest fet per una banda intentà oferir una imatge estable a la societat, després del pas dels anteriors governs; però tot i això hi hagué una part de la societat com foren l'església i els propietaris de les fàbriques, que es sentiren atemorits per les reformes. Conseqüentment els sectors més radicals incitaren un clima de revolució i crispació social; convertit en el cas de la Falange Espanyola en enfrontaments al carrer.

Davant d'aquests ambient doncs, els sectors o grups més radicals decidiren incitar la idea d'un cop d'estat, per posar fi a l'últim govern de la República i implantar una dictadura militar que afavorís a aquest sector més benestant.

Així doncs la República tampoc va poder arribar a la finalitat o meta a la que volien arribar, ja que no van poder resoldre tots els problemes pendents ni tampoc aquells que anaven sorgint durant el seu camí. Per una banda van haver d'afrontar les divisions entre dretes i esquerres, que s'allunyaren i es tornaren cada cop més impacients i inflexibles, degut a la ineficiència d'algunes solucions aplicades i també per la crisi econòmica. D'altra banda també van ser un problema rellevant, les circumstàncies internacionals que va viure la República envoltada per la crisi econòmica dels anys 30 i l'ascensió dels règims totalitaris que no ajudaren en res a la voluntat del republicans, especialment als d'esquerres que volien aconseguir un govern democràtic estable.

3.2 CAUSES DE LA GUERRA CIVIL

La guerra civil Espanyola va ser un conflicte social , polític i bèl·lic que es produí a Espanya després del fracàs en gran part del cop d'estat del 17 i 18 de juliol de 1936 a mans d'una gran part de l'exèrcit en contra del govern de la Segona República. Així doncs, tot aquest conflicte s'originà degut a la problemàtica que s'acabà creant al llarg de la segona República.

Problemes estructurals d'Espanya

El país espanyol durant els anys de república no deixà d'experimentar milers de canvis, un darrere l'altre degut als diferents representants que arribaren al poder. Aquest fet afectà negativament a la industrialització que Espanya havia d'incorporar, motiu pel qual es produí un endarreriment econòmic important el qual donà lloc a les accentuades desigualtats socials. Aquest, també es reflectí sobre la reforma agrària la qual s'estancà i acabà donant terres a proporcions desiguals als diferents grups socials. D'altra banda aquest endarreriment, també engendrà un dèficit de maduresa política; demostrada clarament en algunes decisions del moment, i l'analfabetisme representat per la població. La tensió en l'ambient durant la República, s'encarnà en gran part sobre el tradicional intervencionisme militar, i el desencaixament amb Catalunya i el País Basc.

Context Internacional Desfavorable

Un dels gran conflictes es va originar als Estats Units on es va produir el crac borsari del 29, que va començar afectant a tots els sectors econòmic i socials de l'economia nord-americana. Poc a poc però a causa de la relació que aquesta banca tenia amb l'europea va donar a la crisi americana un caire contagiós mundial. La Gran Depressió doncs, va significar el màxim descens de diners econòmicament i globalment parlant; que durà del 1929 fins el 1939.

És també cert que durant l'època de la segona República, tant Espanya com la resta d'Europa mostrà una gran crisi de les democràcies degut a la competència que hi havia entre els diferents grups polítics.

Radicalització Política

A Espanya els diferents grups polítics, passada l'eufòria de l'inici de la República, iniciaren un procés competitiu i de superació entre ells que acabà donant com a resultat la radicalització d'ambdós grups.

Per una part els grups polítics de dretes no van acceptar el programa reformista republicà en cap moment, ja que els seu ideari buscava la igualtat. La política de dretes tampoc va complaure a les esquerres, ja que la seva actuació principalment es basava en les conspiracions militars, activitats de grups feixistes i el recolzament radical de l'església. Per part dels grups d'esquerres, les radicalitzacions es van basar en l'actuació immediata i descontrolada. Primerament acceleraren les actuacions socials i econòmiques i llavors iniciaren els enfrontaments del PSOE. Per finalitzar la CNT adoptà una estratègia revolucionària.

Alteració de l'ordre públic i de la legalitat

Poc temps abans de que es produís el cop d'estat de 1936 ja es palpava en l'ambient espanyol el conflicte degut a diferents fets que succeïren anteriorment; concretament el 1932. Es produí un cop d'estat fracassat per part de Sanjurjo i el 1934 la gran revolució d'Octubre. Més tard el conflicte augmentà per les conspiracions militars, la percepció d'una possible revolució obrera i els assassinats del tinent de la Castella i de José Calvo Sotelo. Per últim el problema es desbordà amb les ocupacions de terres, els enfrontaments al carrer i els atemptats creixents del 1936.

3.3. INICI DE LA GUERRA EL COP D'ESTAT DE JUNY DEL 1936

Preparació de l'aixecament militar

Després del resultat electoral en que donava com a vencedor el Front Popular, es va produir un primer intent d'assaltar el poder amb el "cop de força" a mans de Gil Robles i posteriorment a mans de Franco com a cap de l'Estat Major de l'Exèrcit. Aquests intentaren frenar l'entrega del poder al Front Popular, però a conseqüència de la denegació es produí una reunió de varis generals de dretes en la que es va acordar un aixecament militar que enderrocaria el govern del Front Popular, i que el govern de la Junta Militar estaria dirigit pel general Sanjurjo, que en aquell moment estava a Portugal. Temporalment però va ser el general Mola qui crearia la trampa del cop d'estat adoptant el nom del *Director*.

Tot i això la planificació no va ser suficient ja que tot i que Mola i el generals de dretes van anar emmarcant tots els passos indispensables pel cop d'estat, aquest cada cop es retardà més. Finalment va ser datat el 18 i 19 de juliol de 1936.

La sublimació militar

- 17 de juliol durant el matí del 17 de juliol els generals militars a Melilla, encarregats de l'inici del cop d'estat; es van reunir al departament cartogràfic des d'on van determinar les zones que atacarien posteriorment. Després de l'intent de repressió per part de Romerales i l'alcalde (afusellats), es proclamà l'estat de guerra. Aquest fet va alertar a certs punts del Marroc i les Canàries del cop d'estat, i com a conseqüència produí que l'aixecament militar estigués pel Marroc, les Illes i la Península Ibèrica.
- 18 de juliol Queipo de Llano es va aixecar a Sevilla, Franco a les Canàries, Goded a les Illes Balears i Mola a Pamplona.
- 19 de juliol es produeix l'arribada al Marroc del general Franco. Al Marroc l'aixecament militar provocà una revolució que acabà amb la dimissió del cap del govern.

Fracàs de la rebel·lió

- 20 de juliol el nou cap de Govern de la República José Giral, es decidí a donar armes a les organitzacions obreres. Aquesta resistència obrera, la guàrdia d'Assalt i els sectors de l'exèrcit , i la Guàrdia Civil fidel a la República van controlar l'aixecament a les ciutats principals.

L'espontaneïtat es personificà en les organitzacions obreres i la Guàrdia a favor de la República, fet que donà lloc a la formació d'un poder popular. Aquest grup va produir el desplaçament de les autoritats republicanes i per tant la creació de comitès locals(Barcelona) i provincials, l'inici d'una col·lectivitat de terres i la dissolució de l'exèrcit per la creació de milícies populars.

Si bé hem de remarcar que aquest aixecament militar no va aconseguir apoderar-se del punt estratègic que era Madrid, ni de grans ciutats com Barcelona, Bilbao, Màlaga, Múrcia...

La divisió d'Espanya

Després de l'aixecament militar Espanya quedà totalment dividida en una zona insurrecta (en mans de l'exèrcit d'Àfrica i les milícies feixistes) i una zona republicana (en mans de les milícies popular i el control de l'armada).

Zona republicana	Zona insurrecta
Catalunya	Marroc

València i Múrcia	Canàries
Menorca	Balears
Madrid	Nord de Castella
Astúries – Oviedo	Galícia
Biscaia i Guipúscoa	Navarra i Àlaba
Cantàbria	Part d'Aragó
Sud de Castella	Andalusia occidental
Part d'Andalusia	Nord d'Extremadura

EL fracàs de l'aixecament en certs punts donà lloc a un esperit de reconquesta per part del bàndol de dretes; el qual després de la mort amb avió del que havia de ser el cap de la rebel·lió; Sanjurjo, decidí determinar Miguel Cabanellas com a general i van redactar el Decret n.1 en que la Junta Militar assumia els poders de l'estat. Les forces republicanes per la seva banda, aconseguiren evitar l'aixecament en més de la meitat d'Espanya, incloent zones amb activitat industrial, gràcies a la participació de les milícies socialistes, comunistes i anarquistes; així com la lleialtat de la Guardia Cívil.

DIVISIÓ D'ESPANYA DESPRÉS DE LA INSURRECCIÓ (JULIOL DEL 1936)

3.4 DESENVOLUPAMENT DEL CONFLICTE

El pla dels militars s'inicià amb gran entusiasme i contundència des del primer moment sobre la ciutat central espanyola, Madrid. Tot i això, primerament les columnes dels nacionals es van anar expandint per les regions de Valladolid i Navarra, que en un intent fallit foren aturades per les milícies a la Sierra. Per altre banda no tota la sort era dels republicans, sinó que per contra l'avanç dels militars en aquest primer moviment de guerra, va ser rellevant. Per una banda, les forces presents al nord d'Àfrica ajudaren a consolidar el grup nacional en zones com Còrdova i Granada, tot avançant cap al nord del país.

3.4.1 PRIMERA FASE DE GUERRA

Juliol de 1936 – març 1937

Amb el pronunciament dels nacionals, l'enfrontament entre ambdós bàndols és va començar a desenvolupar veloçment deixant per endavant un període de grans conflictes.

- Toma de Badajoz entre el 5 i el 14 d'agost la columna organitzada de la Legió i les tropes procedents del nord d'Àfrica, posaren rumb cap a Extremadura des d'Andalusia, eliminant durant el camí grups republicans poc rellevants. L'esperit nacional ocupà Zafra, Almendralejo i Mérida. A ulls dels nacionals va ser un triomf ja que significava la unió entre els exèrcits nacionals establerts al nord i al sud de la Península.

Tot i això no era la unificació total del territori esmentat ja que encara eren "lliures" el nord asturià i basc; al igual que al sud només quedava Màlaga en mans dels republicans.

El següent objectiu va ser directament Madrid, per prendre el control central del país, escampant-se des dels extrems del país fins l'interior tot vorejant les fronteres tant portugueses com franceses. Abans de dirigir-se a la capital però, van prendre Irún(front basc); fet que acabà amb el contacte entre bascos i francesos i significà l'aïllament dels republicans en un territori de gran perill.

El 21 de setembre el rumb dels oficials canvià radicalment degut a la decisió del general Franco, que feu avançar les tropes que anteriorment estaven a les colònies africanes, no cap a Madrid, sinó cap a Toledo per aconseguir més força nacional.

➤ Madrid l'objectiu

Des de Toledo fins a Madrid; ciutat clau; l'ofensiva tardà més d'un mes, però finalment la ciutat va ser bombardejada. Els nacionals van arribar a Móstoles, Leganés i Getafe, i com a conseqüència poc a poc quedà desprotegida la zona sud i oest de Madrid, des d'on decidirien atacar l'exèrcit nacional. Tot i això però, el 23 de novembre davant la forta expectativa de resistència i fortalesa dels republicans, el general Franco decidí un cop més abandonar de manera temporal la presa de Madrid directa. Aquesta decisió amplià la visió d'una guerra inacabable.

Franco organitzà la mobilització de les seves tropes amb l'ajuda d'instructors alemanys, i aconseguí grups encarregats de la formació de soldats, la col·laboració d'una infermeria italiana i una aviació alemanya. D'aquesta manera a principis del 1937 el grup nacional, ja comptava amb mig milió d'homes més.

Gener – març 1937

La batalla per l'obtenció de la ciutat de Madrid s'inicià en aquest període pròpiament dit ja que l'exèrcit nacional, es reorganitzà única i exclusivament per prendre la capital. El primer pas a mans dels nacionals es produí el 1937 a les portes de Madrid conquerint una dotzena de kilòmetres de la carretera propera al Escorial. Els dos conflictes que generaren l'intent de prendre Madrid van ser:

- La batalla del Jarama és una batalla que es produí durant la lluita per la possessió de la capital espanyola, com a principal objectiu del cap de l'estat. En aquesta batalla que tingué lloc a l'est del riu Pingarron; principalment l'exèrcit nacional intentà destruir la defensa i domini del Sud de Madrid ja que permetia comunicacions amb València.

- Batalla de Guadalajara va ser una acció militar que s'inicià el 8 de març de 1937 i va ser un intent d'encerclar la ciutat de Madrid. La iniciativa nacional fou confiada a Corpo di Truppe Volontaire (italià, però va ser ràpidament tallada per la contraofensiva republicana).

3.4.2.SEGONA FASE DE GUERRA

Campanya del Nord

L'exèrcit nacional veient altre cop la gran dificultat per inserir-se en el territori de Madrid decidiren anar cap al nord. Els territoris encara republicans eren Astúries com a nucli revolucionari i el País Basc per la defensa de la seva nacionalitat. No obstant, ambdues zones havien quedat desprotegides poc a poc i degut a l'aïllament progressiu Mola decidí iniciar bombardejos massius en concret a la regió de Durango i Guernika, realitzats per aparells de la Legió Còndor.

Destrosses del bombardeig de Guernika

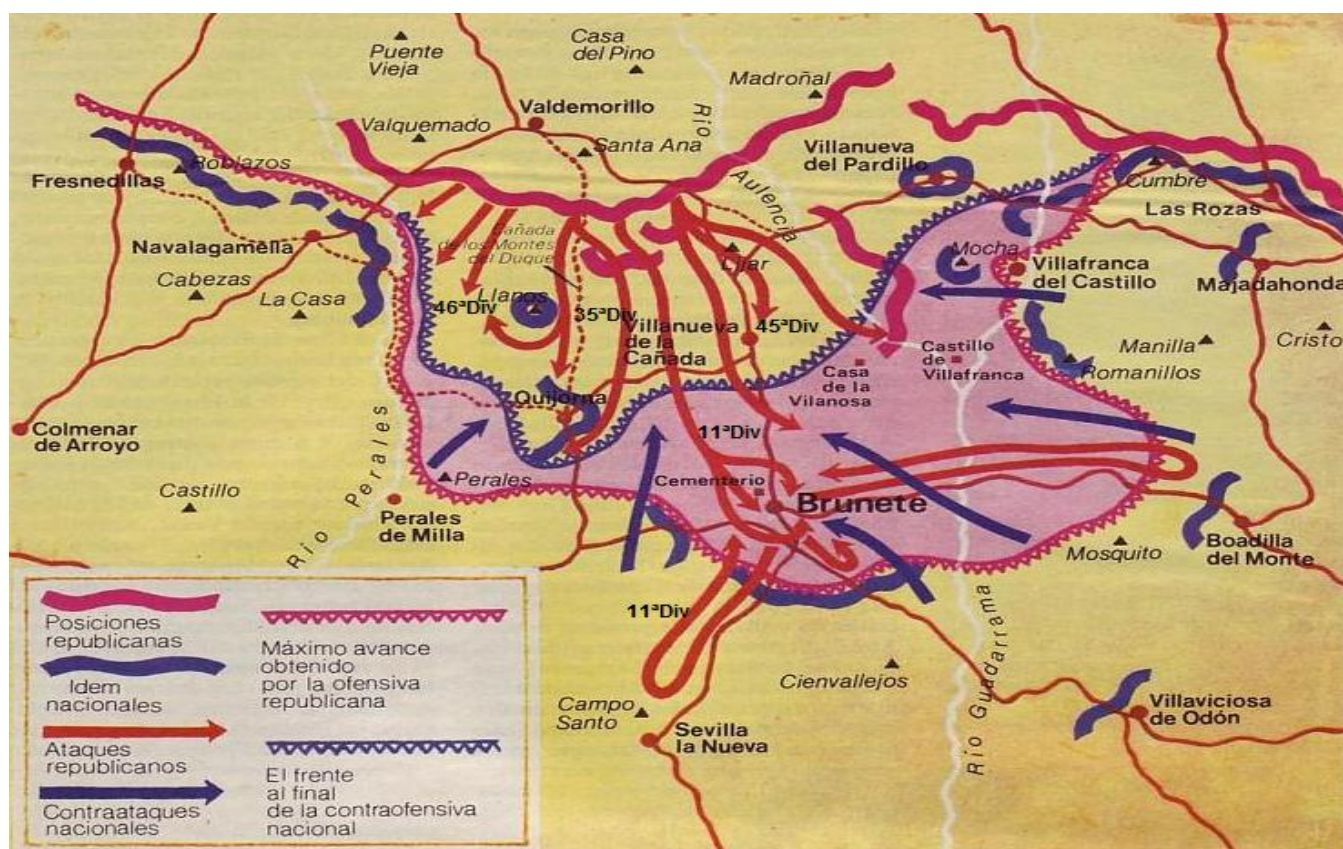
Així doncs la resistència republicana que ofería el “cinturó de ferro” (Biscaia, província de Santander i Astúries menys Oviedo) es destruí pels nacionals concretament el dia 21 d'octubre de 1937 amb l'entrada de Franco a Gijón. Aquest esdeveniment podríem dir, que va ser l'inici de la decadència energètica del bàndol republicà. Tot i això, el comandament republicà organitzà dues ofensives per atreure aquests petits grups republicans a nous camps de guerra per aturar els nacionals i reconstruir l'edificació consistent republicana. Aquests enfrontaments van ser diversos però van tenir gran rellevància a les batalles de Brunette i Belbich

➤ Batalla de Brunette

La batalla de Brunette s'inicià el 6 juliol en un punt que es considerà dèbil dins el front establert per controlar Madrid. L'objectiu clau dels republicans era allunyar els nacionals de Madrid. Per mitjà del factor sorpresa doncs, els republicans atacaren la zona de Brunette, on s'establí el front nacional preparat per atacar Madrid, per tal d'evitar l'atac a la capital espanyola alhora que intentaven alleujar la situació del nord.

➤ Batalla de Belbiche

És una batalla que correspongué a l'ofensiva republicana al front d'Aragó d'agost fins el setembre del 1937. Aquets batalla a mans del general republicà de l'est anomenat Poza, consistia bàsicament a penetrar dins la zona nord per recuperar l'antiga zona republicana.

3.4.3. TERCERA FASE DE LA GUERRA

Eliminat el front nord republicà del país, ambdós bàndols decidiren centrar-se en punts específics on concentrar les seves forces, per tal d'aturar el moviment de l'enemic. En el cas d'aquells que anaven a favor de la República decidiren dirigir-se cap a Extremadura;

en canvi per altra banda els nacionals posaren rumb cap al seu ferm objectiu, que era Madrid.

Finals de desembre de 1937

L'exèrcit republicà a finals de l'any 1937, declarà una ofensiva a la sortida de l'exèrcit nacional, establert aleshores a Terol. Aquesta, clarament es basà en la idea de tallar el "subministrament" d'homes pertanyents a l'exèrcit nacional. Així doncs degut a l'ofensiva, el bàndol republicà inicià un conflicte bèl·lic a la ciutat que produí la recuperació de Terol i la reorganització dels nacionals cap a l'est del país, on desfaria la fortalesa republicana present en la zona.

Ofensiva franquista cap a l'Est

L'ofensiva franquista de l'est es desenvolupà al llarg de 300km des dels Pirineus, fins les muntanyes que dominaven el litoral valencià. L'ofensiva dels nacionals va derrotar el front republicà a Belbiche, Calanda, en direcció a Alcanyís. Poc a poc el front nacional va minvar fins al territori català, on Lleida caigué en ruïnes el 4 d'abril. Durant el període en que les tropes nacionals estigueren presents a la província lleidatana, es produí un esdeveniment important que significà l'inici de l'ofensiva franquista sobre Catalunya.

➤ Batalla de Seròs

Va ser un conflicte que es produí a la riba del Segre, aprofitant que el pont que uneix les dues ribes d'aquest, no havia estat volat. Aquesta ofensiva va ser important en el transcurs de la batalla de l'Ebre ja que va alleugerir la tensió de les línies republicanes.

➤ La batalla de l'Ebre (juliol-novembre de 1938)

La batalla de l'Ebre va ser un dels combats que fou el detonant de la derrota republicana; ja que l'exèrcit republicà perdé un gran nombre d'homes i recopilà un grup molt gran de ferits de guerra. El general Francisco Franco acceptà la batalla desencadenada pels republicans, guiant-se per la dificultat que observava en la posició republicana, els quals finalment hagueren de retrocedir i cedir terreny després d'una llarga lluita acarnissada.

A nivell global aquesta batalla personificà la victòria nacional ja que l'exèrcit de la República començà a disminuir. Sorprenentment la sort pels nacionals ascendia per

moments i avançava a passes de gegants quan es produí el pacte de Munic. El pacte de Munic és un acord que signaren Anglaterra i França a favor del regim feixista alemany.

3.4.4. QUARTA FASE DE GUERRA

Després de la retirada de l'exèrcit republicà de l'Ebre i el desencadenament de l'ofensiva sobre Catalunya, el gran problema que tingueren en comú els dos bàndols va ser la falta d'armament. En principi la sort pels nacionals havia de canviar, en l'arribada d'armament enviat pels alemanys, però aquest restà a França en mans de Murmanski.

La campanya de Catalunya

La campanya de Catalunya va ser la marxa dels nacionals a la presa del territori català que havia quedat desprotegit després dels atacs cap a l'est i estava en mans dels nacionals. Va ser un període molt dur per diferents factors, com la societat desgastada i inquietant degut al desordre constant. Un fet molt rellevant durant el conflicte per la presa de Catalunya va ser "la desorganització total dels poder republicans i de les unitats militars" que lluitaven als fronts ja que en la societat predominava la debilitat i la divisió de poders.

L'àmplia superioritat de l'armament i l'aviació, mesclat amb la fatiga i manca de força republicana, van presentar l'ofensiva dels nacionals sobre l'exèrcit republicà a Catalunya. Aquesta ofensiva obligà els republicans a retirar-se ordenadament cap al territori francès, on serien internats. D'aquesta manera les forces franquistes penetraren els terrenys espanyols i es dirigiren en dues direccions. Primerament una part de l'exèrcit es dirigí cap als Pirineus i ocupà Solsona, Manresa, Berga i la Seu d'Urgell. Mentre, la segona part del exèrcit nacional posava rumb cap a Tarragona (ocupada el 15 de gener), Barcelona (26 de gener) i Girona (4 de febrer). Més tard però es desplaçaren fins la frontera amb França i ocuparen Llívia (11 de febrer). La campanya de Catalunya finalitzà el 13 de febrer, quan els nacionals retiraren l'exèrcit que defensava la zona de Mollo.

67 diputats a Corts per negociar

A mitjans de febrer del 1939, la zona centre-sud d'Espanya encara era republicana; i per tant una llarga columna de soldats s'estenien entre aquestes zones per tal de pressionar les forces internes. Tot i això degut a la gran debilitat d'ambdós bàndols, abans d'iniciar un llarg combat, Negrín (President de la Segona República) convocà unes corts per exposar el seu ideari de fi de guerra basat en:

- L'exclusió de forces estrangeres
- Referèndum sobre el règim franquista
- Renunciació a les represàlies del perdedor

Com era esperat, renunciar esdevenia una possibilitat degut a la decadència de l'exèrcit republicà, però tot i això, era molt més irreal la negociació de les condicions anteriors. *Aquesta afirmació bàsicament és formulada ja que primerament tan França com Anglaterra no volien excloure's ràpidament del conflicte, per la por a la represàlia del govern franquista, lligat amb tots els altres règims amb els quals podia negociar i pactar. En segon lloc, també hem de tenir en compte el fet que intentar pactar amb els nacionals no esdevingué la voluntat de tots els republicans; sinó que per una banda hi havia un grup anomenats "agents de Moscou" partidaris de resistir fins la victòria o bé fins la mort.

Marxa cap a la dictadura franquista

La situació entre l'exèrcit nacional era cada cop més ansiosa per assumir el poder; però davant la claredat franquista, els seus oponents republicans es balancejaven en un poder dividit en diferents ideologies. Per una banda trobàvem aquells que defensaven l'exili com la sortida més favorable. Per altra banda però es trobaven aquells que eren partidaris de la negociació amb militars. I per últim trobàvem aquell grup més reduït que defensava la resistència(Negrín).Tot i això Franco no estava interessat en atacar els republicans en un moment d'inquietud, sinó que esperava la caiguda de l'oponent pel seu propi pes. Veient la inestabilitat republicana el 28 de març l'exèrcit franquista entrà Madrid.

L'1 d'abril Franco va publicar el seu famós comunicat que deia així: "La guerra ha acabat".

4.POSTGUERRA

La postguerra és aquell període que es caracteritzà per l'acabament de la guerra Civil Espanyola, l'inici d'una gran davallada demogràfica, i una crisi tant social com econòmica. Aquesta època marcà Espanya aproximadament de 1939 fins 1959; degut a les repercussions i grans canvis que la nova política franquista imposà per mitjà de la *Llei de Responsabilitats Polítiques*. Aquesta llei va ser la sentència més contundent d'una societat condemnada als pròxims anys de dictadura; i sigué un senyal de fugida per molts d'aquells que no havien afavorit l'exèrcit nacional durant la guerra. Aquestes ideologies es llençaren de manera superficial però contundent el 13 de febrer del mateix any que finalitzà el conflicte; mostrant un òrgan de govern polític que imposava la persecució de tots aquells que des de 1934 havien participat al bàndol republicà.

Tots els canvis ideològics influenciaren de gran manera en la situació d'Espanya, no només a nivell social sinó també a nivell polític i econòmic degut al poder impositor que s'instaurà en una societat desgastada i indefensa.

4.1.POLÍTICA

Després d'un període de llarga guerra i de desgast social, el poder nacional personificà la seva victòria en una dictadura absoluta a mans del general Francisco Franco. Durant aquest període com hem anomenat anteriorment, les bases franquistes es centraven radicalment en l'eliminació i emmudiment de la veu republicana. D'aquesta manera es va abolir la Constitució del govern republicà i s'instaurà un control policial ferm que controlava les accions i ideologies amb les quals actuava la societat; refutant totalment qualsevol senyal a favor del govern democràtic o bé qualsevol indicatiu d'esperit crític cap al nou règim franquista.

Aquest poder del qual hem parlat, va fer un gir radical de 360 graus amb la instauració de la dictadura franquista del 1939 fins el 1975. Amb el seu nomenament com a cap suprem de l'estat, Franco reunia en ell tots els poders: del Estat, del Govern, de les Forces Armades i del poder Legislatiu. En segon lloc per reafirmar la seva imposició de canvi total creà les Bases Legals Franquistes : *La llei de successió*(1947), *Fuero del Trabajo*(1939), *Llei de referèndum nacional*, *Fuero dels espanyols* (1945) , *Llei constitutiva de les Corts* (1942), *Llei de principis fonamentals del moviment* (1958) i *La Llei Orgànica de l'Estat* (1967)

Davant aquesta imposició de lleis i normes doncs, es consolidà una imatge de govern sòlida que aparentment ningú podia destruir ni modificar; ni tan sols la monarquia. Amb l'arribada del cop d'estat, el rei i Juan Carles(fill del rei)es veieren obligats a exiliar-se lluny del conflicte; tot i que el príncep volia participar en el front nacional. Després de la forta denegació, la relació entre la monarquia i Franco es començà a refredar, fins que Franco rebé una carta del rei el qual li presentà les seves discrepàncies en front la dictadura del moment i posteriorment reclamà el seu poder monàrquic. El 1948 es reuniren Franco i Don Joan Rei D'Espanya en un vaixell; on es decidí que el futur rei seria educat sota el règim franquista.

Posteriorment al inserir la imatge borbònica, la visió de la dictadura millorà tan que el 1953 s'afirmà el contacte amb la Santa Seu i el 1955 Espanya va ser acceptada per les Nacions Unides fet que consolidà a nivell mundial la dictadura franquista. Després del jurament de bandera que oferí un compromís amb la dictadura i la unió de Don Joan Carles i la Reina Sofia, es convocà l'important conferència de Munich en que coincidiren socialistes i monàrquics. En aquest esdeveniment els socialistes acabaren apostant pels monarques, ja que tot i que la seva ideologia anés destinada a les bases republicanes, veieren en el rei la persona que els conduiria fins la democràcia. Així doncs abans de morir el general Franco, aquest mateix assegurà el poder a Joan Carles que temps abans de la seva mort ja exercia algun càrrec sota la supervisió del govern franquista. Tot i això la confiança del general sobre el príncep, es veié clarament que no sigué estreta ja que abans de morir, Franco intentà crear una monarquia Franco-Borbònica intentant casar la seva neta amb Alfonso de Borbó. Després de la seva mort però, el poder passà a mans del rei Joan Carles i s'iniciaren una sèrie de reformes, en que el nou rei demanà la col·laboració d'un antic líder del moviment Nacional; Adolfo Suárez. Finalment el juny de 1977 Espanya presencià les seves primeres eleccions democràtiques des de 1936; i més tard el 1978 la nova Constitució (on es determinà el rei Joan Carles com a rei d'Espanya)va ser aprovada.

4.2.VISIÓ EUROPEA DAVANT EL FRANQUISME

1946

Després del llarg desenvolupament de la guerra i les seves conseqüències arreu d'Europa la imatge espanyola era demacrant i amb un gran desprestigi. A més a més

amb la fi de la guerra i l'arribada del règim franquista, oferiren a la resta d'Europa la imatge d'un territori dominat i tancat no només a nivell econòmic, sinó també completament a nivell ideològic, ja que la dictadura no contemplava res més que el creixement prestigiós de la nació espanyola amb un únic cap de govern. Com a resposta el desembre de 1946 la ONU determinà la sortida dels ambaixadors acreditats a Madrid, del país. Per aquest motiu el general intentà suprimir aquells símbols que ressaltaven contínuament la visió d'una dictadura, com el saludo, l'alliberament parcial dels polítics presos, la declaració dels drets civils (tot i que no es podien comparar amb els drets d'una societat democràtica)...El més rellevant però, va ser el nomenament d'un nou grup de govern format per destacats catòlics, amb la fi de ressaltar la col·laboració d'elements del Vaticà en un país on era present la dictadura.

Guerra freda

La guerra freda va ser un enfrontament polític, ideològic i militar que va sorgir durant el segle XX entre el bloc de potències capitalistes representat per EE.UU, i el bloc de potències comunistes representat per la Unió Soviètica. Si és cert que aquests conflictes no van desencadenar conflictes bèl·lics físics; van donar lloc a una problemàtica emesa per la demostració de la superioritat d'armes a un nivell molt elevat. Llavors, la zona capitalista per dur a terme un aixecament d'armes molt més important que el de la zona oriental, decidí crear un pla on participessin diferents potències europees a favor del capitalisme per mostrar els beneficis d'aquest sistema. Així doncs d'aquesta manera, per mitjà del pla ideat per George Marshall, es facilitaria el final de la crisi dels països occidentals i s'afavoriria a l'eliminació de l'amenaça socialista sobre una població descontenta. Espanya; en mans de Franco en assabentar-se del pla cedí bases militars a canvi d'una ajuda econòmica; tot i que el més rellevant va ser la repercussió de la col·laboració amb EE.UU, ja que oferí al país espanyol la ruptura de l'aïllament anterior, i per tant la reinserció en la ONU el 1953.

4.3.ECONOMIA

Intolerància religiosa que allunyà el pla Marshall

Anteriorment l'hem esmentat com aquell punt, en que Franco veié el creixement sense fi de l'economia espanyola, però tot i això la visió canvià davant una petició imprescindible del president nord-americà. Truman estigué en tot moment d'acord amb la col·laboració d'Espanya en el pla, fins el moment en que exposà el fet de que el govern espanyol havia d'interpretar de manera correcte l'article numero 6 del *Foro de los espanyoles*, que privava de llibertat de culte a la societat espanyola. Franco, com a resposta envià la sol·licitud d'una interpretació molt més lliberal de l'article en qüestió que fou denegada el cap de 4 anys. Així doncs finalment Espanya quedà fora del pla Marshall degut a la seva intolerància religiosa.

La nova política econòmica

El general Franco es veié desprotegit al veure allunyar-se una oportunitat de creixement econòmic, en col·laboració amb gran potències. D'aquesta manera com a únic cap de l'estat decidí impulsar una nova economia espanyola basada en l'autarquia i l'estatalisme.

- L'autarquia és un sistema d'autosuficiència econòmica que s'implantà durant l'època franquista, segons la qual un país o regió ha d'automantenir-se, per mitjà de la creació de tot allò que necessitaven; refutant l'intercanvi amb regions exteriors.
- Estatalisme és refereix a l'atribució i control de totes aquelles activitats d'alguns sector que oferien aliments(blat), serveis(ferrocarril)...

D'aquesta manera es desenvolupà una societat molt més restrictiva i controlada en la que el 1941 es creà l'Institut Nacional de la Indústria, amb la fi de potenciar el creixement industrial espanyol posicionat en un endarreriment molt considerable.

Pla d'estabilització 1959

El 1959 es va iniciar una política econòmica per fer augmentar l'economia espanyola i per acabar amb l'aïllament comercial que enfonsava Espanya. Així doncs s'instaurà una política molt més cooperativa i modernitzada, encaminada en l'obertura d'Espanya cap a la resta d'Europa que caracteritzà el país en la dècada dels anys setanta.

4.4. SOCIAL

La societat espanyola en un període de decadència com va ser la postguerra, també decaigué degut a la desastrosa política agrària, a la que es va unir la sèquia del 1946. Com a conseqüència la recol·lecta va ser totalment insuficient; més que en període de guerra; fet que donà lloc al repartiment d'aliments necessaris i principals en la societat (fins el 1951) i que donà lloc al mercat negre i al estraperlo; per tal d'aconseguir sobreviure amb el poc racionament per persona.

La indústria tampoc pogué ser una font de beneficis amb la que alimentar la població ja que la falta de capital i de tecnologia impedí l'obtenció d'aquest capital tan necessari. Tot i això, la falta d'aquesta tecnologia donà lloc als salaris molt més baixos, per un rendiment obligatòriament més alt. Més tard, durant la reinserció en l'ONU, es procurà millorar la situació de les classes més baixes i treballadores, oferint les assegurances i una estabilitat en la feina sempre i quan la persona respectés la prohibició de qualsevol tipus de moviment reivindicatiu i la reclamació de les llibertats polítiques.

5.ELS AMBIENTS DE LA PROTAGONISTA

“No comencis la casa per la teulada”

Segur que aquesta paraula al llarg de la nostra vida l'hem sentit un munt de vegades. Estic segura que la sentim com a mínim 2 cops cada dues setmanes, 12 cops l'any i possiblement, l'escoltem més cops que vegades escrivim bé beaucoup. És per aquest motiu que per mitjà d'aquesta frase tant rutinària m'agradaria començar-vos a introduir allò que acabarà sent el meu projecte de treball de recerca; la creació d'un llibre. En el meu cas com ja vaig explicar en la introducció, tinc un gran afecte cap aquesta idea ja que plasmarà tot allò que s'ha anat desprenent durant molts anys de la veu nostàlgica de la meva besàvia al parlar de la seva vida. Llavors, és d'important rellevància puntualitzar que tot i que el llibre es basi en un recorregut al llarg de la seva vida, el meu gran interès

és enfocat en aquells capítols de la seva vida que s'intercalaren en la guerra i postguerra. Per això mateix, abans de començar m'agradaria presentar-vos tres escenaris en que ella ha estat vivint al llarg de la seva vida, en que cercant i investigant he pogut trobar esdeveniments o personatges rellevants durant el transcurs de la guerra Civil.

5.1.SANT CELONI

Sant Celoni és un poble situat al extrem del Vallés Oriental, a la vall mitjana de Tordera; i la població representa la capital natural del Baix Montseny poblada des de temps molt antics.

Durant la guerra

➤ Destrucció del convent dels caputxins

El 2 de maig de 1582 el rector de Sant Celoni envià una carta al bisbe de Barcelona per sol·licitar un permís de construcció d'un monestir dels caputxins dalt del turó de la mare de Déu del Puig. Després de la resposta afirmativa, el convent es començà a construir entre el paratge natural del Montseny com a símbol de protecció i puresa; que enfortí l'evolució per la creació de diferents convents arreu de Catalunya. Durant els primer anys de guerra; entre 1936 i 1937, el convent va quedar greument destruït per la "còpula" degut a la destrucció voluntària d'un grup de miquelets, que necessitaven els maons i tot el material possible per crear una fortificació al voltant de les vil·les. Posteriorment però, la junta d'armament i protecció de la vil·la decidí enderrocar definitivament les restes de parets que quedaven per no alertar a l'aviació feixista; i allunyar tant com siguis possible la presència de bombes.

Postguerra

➤ *Crims franquistes*

Com a moltes de les poblacions republicanes, la presa franquista va ser símbol de repercussions i càstigs importants a mans de generals o bé caps del exèrcit nacional. En el cas de Sant Celoni aquests crims no s'esborraren amb el pas dels

anys; sinó que encara ara després de 55 anys dels crims de 1960 que tingueren lloc a Sant Celoni i a Mas Clarà , està oberta la denuncia pública a aquests crims. La nit del 3 al 4 de gener de 1960 un grup de maquis, es dirigien cap a França quan foren alertats de que un dels seus antics companys de guerra era empresonat però viu a la ciutat de Barcelona. Com a conseqüència es dirigiren a bord d'un tren cap a Barcelona, quan propers a les muntanyes del Montnegre foren descoberts pel maquinista. Així doncs saltaren per endinsar-se dins un bosc que per molts d'ells significaria el final de la seva vida. El matí del 4 de gener un grup d'oficials on s'hi identificà Marceliano Crespo, Rodrigo Gayet Girbal i el cap del grup 131 del cos de Girona; el capità José Blázquez Pedraza, mataren a 5 guerrillers vestits amb l'uniforme de maqui.

Un dia més tard el cap del grup, l'anarquista Joaquim Sabaté Llopart; l'únic que pogué escapar del tiroteig arribà a Sant Celoni en busca d'un metge que el pogués salvar de les tres bales que portava incrustades dins el cos. Desgraciadament però, davant de l'actual Salle Sant Celoni, el 5 de gener del 1960 un general a traïció disparà unes bales que acabaren amb la vida de l'important maqui. La seva tomba està situada al cementiri de Sant Celoni, on any rere any el voltant de la tomba s'acumulen boniques flors per rendir homenatge aquell que "morí per la llibertat".

Quico Sabaté

Ideari anarquista que defensà Sabaté.

La societat celonina considera que possiblement algun dels participant en al seva mort continua viu i que realment l'amnistia militar de l'estiu del 1976 i la política del 1977 no podran esborrar mai aquells crims franquistes que van en contra de la Humanitat.

➤ *Bombardeig feixista*

Després de la presa del territori del Vallés tan occidental com oriental, el territori del est de Catalunya on vivia la meva besàvia passà a formar part d'un front de guerra que estava en mans de la Legió Còndor de Hitler; que establí el 27 de gener de 1939 el seu aeroport per bombardejar la retirada republicana cap a l'exili a França. Curiosament d'un dels bombardejos que es produïren a Sant Celoni del 23 al 29 de gener d'aquell any, recentment s'ha trobat una de les 4 bombes llençades sobre el poble. Els constructors que la van trobar ràpidament avisaren a la policia, que dirigiren l'artefacte a la TEDAX, els quals s'encarregaren de fer explotar l'objecte en unes condicions controlades.

➤ *Exili*

Amb el final de la guerra moltes de les persones que havien estat en amistat o directament formaven part del bàndol republicà es veieren obligades a marxar per no ser morts. Molts dels catalans fugiren cap al nord per poder travessar la frontera natural francesa i arribar a salvar les seves vides. Tot i això la dificultat no tan sols era el camí i el recorregut amb els seu múltiples perills sinó que també, hem de tenir en consideració com era l'arribada de mig milió de refugiats en el nou territori. Només feia una setmana de la victòria dels nacionals, quan a la potència francesa ja hi havia la presència de 170000 dones, nens i gent gran; 220000 soldats i milicians; 40000 invàlids i 10000 ferits. Degut a la desesperant situació, el govern francès va dirigir tots els refugiats cap a les platges d'Argelers vallades per un filferro i custodiades per marroquins, senegalesos i gendarmes. Com és imaginable doncs les condicions de vida en aquests camps era impensable i moltes persones van morir per manques alimentàries, d'ajudes sanitàries i de les condicions mínimes de vida. Així doncs; és important puntualitzar en el fet de que portar un nadó al món, donava nul·les esperances de vida.

➤ *La maternitat d'Elna*

Citació que descriu perfectament el que va ser la maternitat d'Elna per la pàgina *Descobrim El* 2013.

Després d'una reforma que el va convertir en un espai museístic, el castell d'en Bardou, més conegut com la Materintat d'Elna, va obrir les seves portes per homenatjar la labor que la infermera suïssa Elisabeth Eidenbenz va dur a terme en temps de la guerra civil. Des del 1939, Eidenbenz va buscar les dones embarassades que es van exiliar als camps de concentració del sud de França i les va acollir en aquest palauet abandonat per facilitar que poguessin donar a llum en condicions decents.

5.2.SANTA MARIA DE PALAUTORDERA

Santa Maria de Palautordera és una vila i municipi de la comarca Barcelonina del Vallés Occidental, que forma part de la subcomarca del Baix Montseny. Està situada en un terreny on l'aigua sempre ha estat un bon recurs de subsistència, degut a les rierades provinent del meravellós cim del Montseny, que actuà en moltes ocasions com a frontera

natural. És també de vital importància remarcar l'agricultura intensiva de cereals, patates i vinyes que es conreava en l'època, i també l'explotació bovina, porcina i d'aviram. Així doncs tots aquests recursos van ser les bases principals per la creació d'una població catalana que aprofità els recursos naturals. Aquesta població consolidada però, va haver de canviar com moltes viles d'Espanya degut a la guerra civil i a la seva consecutiva postguerra. Per determinar concretament els canvis que va sofrir la població, presento a continuació fets extrets de les actes de l'ajuntament primerament del 1936-1939 i després decisions preses i canvis durant la postguerra.

Durant la guerra

1. Acta del 22/9/1936

L'ajuntament de Palautordera convocà una reunió per inaugurarà l'alcaldia a mans de Joan Colomer Prat, que suplantava la figura de Josep Gemferrer, anomenat en la darrera acta del 8/7/1936. Aquests canvis es produïren poc després de l'aixecament militar que alhora revolucionaria les forces republicanes; donant lloc a l'inici d'una alcaldia republicana encarnada per Joan Colomer Prat; que fou un afiliat al partit socialista unificat de Catalunya i va ser un dels portaveus del comitè comarcal de la UGT.

En aquesta acta també es plasmaren les primeres idees del nou alcalde basades en el canvi de segell on s'inclourien les 4 barres catalanes, canviar el nom de la plaça principal del poble, i seleccionar el representant de l'alcaldia que es desplaçaria fins la reunió de consellers de Barcelona.

2. Acta del 12/1/1937

Reunió en que s'exposà l'inici d'un període de descens del fons econòmic no només de la població entesa com un col·lectiu; sinó també a nivell personal. Davant aquesta crisi de descens econòmic l'ajuntament decidí municipalitzar les botigues de queviures per tal de reflotar l'economia del municipi. Aquest tipus de botigues concentraven en els seus locals tots aquells articles de consum diaris i necessaris per les persones. Així doncs, tot i que l'economia descendia la compra

en aquests locals havia de seguir (en menys quantitat) per tal de mantenir-se en vida; al igual que el ingressos al fons del municipi.

3. Acta del 1/6/1937

En aquesta acta consta el descens econòmic d'un sector concret de la població que són els barbers. Durant tota la reunió del equip de govern de Palautordera deliberà l'oferiment d'una ampliació de la jornada de treball, com en la resta de municipis veïns. Com a resultat obtingueren, una jornada més ampla que s'iniciava a les 8 del matí i finalitzava al migdia, i s'estenia fins hi tot durant els diumenges. Així doncs en aquesta acta concretament podem apreciar la necessitat que començaren a veure alguns sectors d'ampliar els seus torns, degut a que la guerra havia començat i les condicions de vida s'havien començat a delimitar econòmicament.

D'altra banda també es determinar la creació d'una nova avinguda en la vila anomenada, Avinguda de la República

4. Acta del 14/12/1937

Veient que la venda disminueix en picat el sector que s'encarregava de la venda de làctics, demanà a l'ajuntament vendre a la llet a 1,10 pessetes. Aquest fet altra vegada, a primera vista ens pot semblar senzill però tot hi això ens mostra la necessitat de continuar treballant que tenen les persones, encara que sigui guanyant menys.

5. Acta del 11/5/1938

Al maig d'aquell any l'alcalde, veient com anava la situació del bàndol republicà decideix abandonar el càrrec d'alcalde per unir-se a les forces republicanes que poc després començaran el seu exili forçat. En concret Joan Colomer i Prat s'exilià a França i acabà en el camp situat a les platges d'Argelers i Judes. El seu nou successor ja no va ser republicà; sinó que sigué un alcalde del bàndol nacional que començà el seu mandat amb molta força. Ramon Altimira prengué la seva primera decisió centrant-se en el poble en relació al seu esperit de guerra. Decidí canviar el nom de tots i cadascun d'aquell carrers, que segons el seu criteri donaven energia i valor al bàndol republicà; d'aquesta manera presentà:

Plaça de Mossèn Cinto	Plaza de José Antonio
Plaça de Martí Vilanova	Plaza del General Martínez Campos
Carrer Francesc Macià	Calle Primo de Rivera
Carrer de la Comunitat del Mar	Calle de creados por Díos y por España

*Durant el 1939 les actes d'aquesta població no estan guardades; possiblement perquè es van perdre o bé perquè simplement no foren creades.

Postguerra

1. Acta del 28/8/1939

Durant els últims mesos del 1939 els canvis polítics que es dugueren a terme en la vil·la foren decisius. El sistema de govern de l'ajuntament depurà a molt membres de l'alcaldia que eren republicans per les possibles represàlies que avisaven el final del conflicte.

2. Acta del 10/8/1942

La nova alcaldia nacional contractà guardes jurats per controlar les possibles revoltes republicanes entre grup organitzats de guerrers que s'havien salvat dels fronts, i tornaven a les seves poblacions de procedència o bé restaven amagats entre el paratge del Montseny, el Corredor i el Montnegre.

També veient la gran davallada tant de salut com d'alimentació en la població, l'ajuntament decidí contractar un metge escollit pel mateix alcalde; per un preu de 5394,50 pessetes.

3. Acta del 14/6/1950

És aprovat en l'acta; la restauració necessària d'unes bones vies de l'aigua per oferir aquests servei tant indispensable a la població. D'altra banda es determinà també el nomenament d'una de les vies principals amb el nom del "Caudillo".

4. Acta del 15/3/1956

L'ajuntament determinà en aquesta acta la instauració de les comissions: d'Hisenda, d'obres públiques i foment, de sanitat i de governació.

També per una altra banda, és important esmentar el fet de l'entrada de nous regidors a l'ajuntament que formaren part de l'ideari nacional, ja que esmentaren unes paraules encarades al esperit nacional que juraven fidelitat al règim local de la nova alcaldia; formada únicament per elements del bàndol franquista.

Joan Colomer i Prat

Ramon Altimira situat al centre de la fotografia

5.3. GUALBA

Gualba és un municipi de la comarca del Vallès Oriental. Forma part de la subcomarca del Baix Montseny. Limita al nord amb Campins, al sud-oest amb Sant Celoni i a l'est amb Riells i Viabrea.

Durant la guerra

1. Acta del 30/7/1936

Amb l'inici de l'alcaldia de Josep Sanutges, s'instaurà a la vila un sistema de govern en que hi havia representants del Front Popular; els quals defensaven la fe i l'ajuda de l'ideari de la República. En concret el nou poder va regir per:

Alcalde 1- Josep Sanutges Serrat

Alcalde 2- Jaume Domènech Marqués

Conseller 1- Pere Sina Pascual

Conseller 2- Josep Safreig

Conseller3- Josep Nicolau Garriga

Conseller4- Bartolomeu Sibina Camps

2. Acta del 18/10/1936

En aquesta acta podem veure en primer lloc el canvi d'alcaldia en mans de Joan Albanell Rogui que significà un canvi d'ideologies. Com a conseqüència s'acordà la millora de l'administració per mitjà de la restauració de comissions : Hisenda, Obres públiques, Cultura, Treballs i Boscos, Transports, Agricultura i Proveïments.

*en el cas dels afers de proveïments, davant la guerra es prengué la decisió de no treure cap bestia vacuna o porcina; ja que significaven una gran font d'aliment davant aquest període tan dur.

En segon lloc també es retirà el permís legal d'obtenir elements de la natura com la caça o el carbó. Aquest fet es basà principalment en dos pilars; en primer lloc es guià en la voluntat de donar feina als parats davant la vida durant la guerra i en segon lloc; en la qüestió de recol·lectar el màxim d'elements beneficiosos pel poble en aquell moment.

3. Acta del 21/3/1937

Davant la guerra, la població s'omplí d'alguns refugiats que arribaven del front. Davant d'aquest fet els veïns es repartiren els refugiats, i reclamaren a l'Ajuntament la petició a la Generalitat d'unes ajudes econòmiques per la manutenció d'aquests. D'igual manera que es repartiren els antics lluitadors del front, també s'hagueren de repartir els aliments necessaris per viure; així doncs es determinà un kilo de carn per família.

4. Acta del 12/12/1937

El canvi d'alcaldia a mans de Josep Balnes, que municipalitzà temporalment la comercialització de cereals, llegums i patates; es basà en la creació d'un fons alimentari per recol·lectar aliments per la llarga època que s'estava desenvolupant.

5. Acta del 2/1/1938

La conselleria del estat visità Gualba ja que s'adonaren que la falta de calci en la població, no concordava amb el benefici que l'estat obtenia d'aquest. Degut a aquestes sospites; l'estat obligà a vendre el calci a 45 pessetes i castigaren la població amb la imposició d'una comissió degut a la falta.

*el resultat es determinà en l'acta del 30/1/1938 on s'indica que tingueren que pagar al estat 5026 pessetes.

6. Acta 21/5/1938

La població al veure que arribaren més refugiats de Huesca, Terol, Tarragona i Lleida demanaren una quota pel manteniment d'aquests a l'ajuntament. Majoritàriament podríem dir que la majoria de refugiats provenien del front num.106.

7. Acta del 2/2/1939

Seguint el jurament de fidelitat de la nova alcaldia davant l'ideari franquista (acta del 6/2/ 1939), s'inicià la primera acta seguint un nou mètode de govern regit per la llengua castellana. En l'acta de *Constitució y Posesión para el régimen governamental y administración del término*, es decretà també doncs la fe cap al règim nacional. També es important dir que amb l'alcaldia de Joan Blasi es col·locà un guàrdia jurat a la població, per tal d'evitar la mobilització de la població.

8. Acta del 23/9/1939

En l'any de la victòria nacional, el conseller de la reforma econòmica i social de la Terra envià una ordre telegràfica enunciant les noves comissions que l'estat espanyol volia rebre després de la victòria com a càstig o represàlia dels pobles revoltats.

9. Acta del 11/10/1945

En aquesta acta es mostren les noves iniciatives del poble encarregades a la construcció d'una nova escola en bones condicions. La determinació del guarda jurat en la població també sigué un fet culminant ja que permeté el permís per la reconstrucció òptima dels canals de l'aigua potable.

10. Acta del 15/10/1945

La racionalització disminuï i l'ajuntament únicament oferia a la població una ampolla d'oli i un saquet de sucre. Amb aquestes proporcions bàsicament ens podem adonar que el nivell de vida quedava reduït a un no-res; que dia rere dia havien d'anar superant per tirar endavant.

11. Acta del 9/8/1952

Durant aquest període es produí un gran ressorgiment de l'economia de la població degut al conreu òptim del blat. Com a conseqüència de l'experiència amb el calci, l'estat reenvià un altre conseller. Com a resposta en canvi, el poble tranquil degut a la legal producció esperà la veu del estat.

12.Acta del 8/2/1953

En aquesta acta es decretà la unió del cos de policies de Sant Celoni i Gualba. Aquest fet per una banda assegurà l'estabilitat d'ambdues poblacions, però per altre lloc significà una petita despesa economia per Gualba que degut al desplaçament celoní hagueren de fer un pagament de 23,30 pessetes.

6.CONCLUSIONS DE LES ACTES AMB IMATGES D'UNA VIDA

A continuació us presentaré resumidament aquests fets com es visqueren des de la pell d'una persona, que visqué tots aquests canvis al seu voltant. Els més rellevants són de caire polític i administratiu dels quals podem trobar un registre en les actes; altres però com l'educació o l'alimentació només es poden explicar des de la veu de la protagonista. (transcripció de les seves idees)

Políticament

- Des de la República la situació política del poble representada per les alcaldies ja no s'havien mostrar molt contundents. Tot hi així, amb l'inici d'aquest conflicte bèl·lic la situació augmentà, produint un continuo canvi d'alcaldes i regidors, que sovint variaven a remolc de la situació de guerra. En un primer moment on jo vivia van voler seguir amb el dia a dia de les persones, si més no dels nens i en un moment en que l'alcaldia estava en mans d'un grup seguidor dels republicans, decidiren crear una nova escola ja que hi havia gent que no sabia ni llegir ni escriure. Sincerament en aquell moment no crec que siguis el més necessari per viure, ja que si aconseguies sortir sa i estalvi d'aquells anys... ja et podies considerar un afortunat. Tot hi això recordo aquell fet com un bri d'esperança ja que si més no intentava mantenir aquella mínima educació per les generacions que pujaven.

El tema del calci, va ser un fet que em tocà directament la família ja que el meu pare havia treballat allà durant molts anys. Degut a diverses sospites que ja tenia l'Estat sobre

el poble, determinaren un “càstig” a la petita empresa de calci que hi havia a Gualba fent-los pagar una comissió que disminuï els sous ja molt reduïts. Per aquest fet doncs, moltes de les famílies del poble que algun dels seu membres treballaven a les mines, es van veure apurats en una època en que els racionaments ja eren molt justets.

Com a conseqüència algunes botigues tancaren i les que encara tenien la persiana oberta intentaren tirar endavant amb el que es podia. El comerç era justament de subsistència pura, ja que en un sol local podies trobar tot allò que era indispensable per la població. Aquests negocis però necessitaven més ingressos per poder obrir dia rere dia i per això en moltes poblacions els botiguers demanaren un augment de la jornada, que en alguns casos s'estenia fins i tot els diumenges. Aquells negocis més limitats, com és el cas del bar de la meva tieta es veieren obligats a tancar, ja que la gent del poble només gastava el que tenia en productes de primera necessitat.

També però no em vull descuidar d'anomenar les múltiples “Avenidas del Caudillo”. Sota els anys de dictadura i fins hi tot poc abans dels anys de la victòria nacional, el bàndol de Franco anà sumant posicions dins les alcaldies de Gualba i Palautordera per exemple, ja que la por davant la imminent derrota republicana va fer evadir del mapa els antics republicans que havien estat al càrrec. Un dels camins amb els que s'obriren pas aquests nous regidors van ser amb el canvi de noms de carrers, que exaltessin la dictadura franquista. Per això en molts pobles existia l'avinguda del Caudillo en la que curiosament vaig viure jo durant uns anys.

Socialment

- Com hem comentat abans la població no tenia gaires recursos per millorar el seu nivell de vida, però si som sincers hem de puntualitzar que aquest disminuï a tota pastilla n els anys de postguerra. Durant aquest període el poble de Gualba anà regit per uns subministraments d'aliments que augmentaven o disminuïen segons el curs de la profunda crisi econòmica, i el nombre de refugiats nacionals que la gent acollia.

Degut a això la salut va deixar de ser un factor comú entre tota la població i com a conseqüència a Palutordera per exemple vam viure la contractació d'un metge al poble, que intentava abastar tota la població. El 1950 per exemple, al mateix poble es començà a instaurar un sistema per millorar l'aigua a la població, ja que aquests és un recurs indispensable per nosaltres.

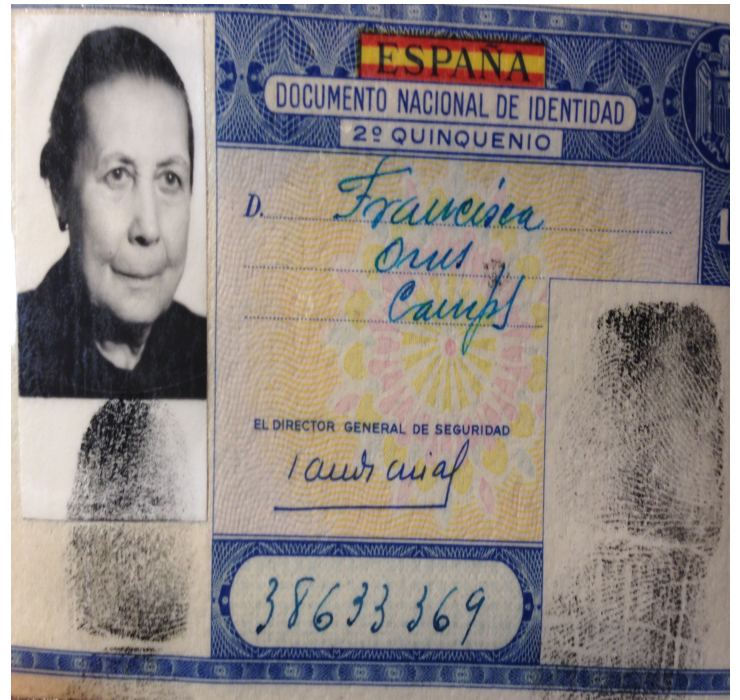
El racionament de menjar era molt mínim i l'aliment que més pes tenia era el pa; també hem de pensar però que tota una família s'havia d'alimentar molts cops amb un sol salari que regularment era de 7,80 pessetes; per tant aquests cupons de racionament significaven una base necessària per molta gent. Generalment sempre s'organitzava en petites quantitats d'aquells aliments essencials, com carn, llet, sucre, oli... però recordo una vegada que els racionaments eren tan baixos que simplement abastaven el pa, l'oli i el sucre.

Per últim m'agradaria dir que els canvis polítics també produïen un ressò a nivell de població. Si que es cert que moltíssima gent no sabia ni llegir ni escriure, però tampoc hem d'oblidar-nos de la importància del boca a boca que permetia a tot el poble d'assabentar-se de les novetats en l'alcaldia que trontollava constantment. Per aquests motiu amb el començament de la decaiguda republicana, el poble va començar a prendre part de moltes revoltes que reclamaven una millora de les qualitats de vida; i per tant exigien canvis ràpids i necessaris.

Així doncs com hem vist és un període amb molt de desgast físic i també psicològic. Per una part els homes patien tot aquell camí sense fi que anava els fronts, als campaments, als barracons i al reclutament de quintes amb una formació i un servei inacabable. I per contra les dones, sofrien tota la repressió dels pobles, les revoltes i aquells problemes interns dels pobles en els quals es sofrien grans riscos. També doncs ambdós sexes havien d'intentar sortir endavant d'aquella situació sense cap font alimentària complerta i sense una base econòmica que oferís possibilitats. A més a més s'afegia el factor educatiu català, que ràpidament quedà oprimat i castigat per la dictadura, la qual produí un pou sense fons d'una gran crisi economia coma conseqüència de les despeses de tants anys de guerra.

Alguns dels punts que ens exposa la meva besàvia en la transcripció del seu diàleg, que he mostrat anteriorment, en tenim fotografies de l'època que ens ajuden a posar cara a tot allò que ens arriba del passat.

- El fet de no saber llegir i escriure es remarcava en el document nacional d'identitat de les persones. Dos exemples que es contraposen són els DNI de l'home de la meva besàvia on es determina que sap llegir i escriure ja que firma; i el de la seva mare en que es puntualitza que no té nocions educatives.

Nació en San Celoni prov. Barcelona.
 el 15 de Abril de 1887 Hijo de Rafael
 y de Quilicia. E. civil C. Prof. sus labores.
 vecino de San Celoni prov. Barcelona.
 calle Avda. Caudillo n.º 42 piso
 Expedido en Badalona, prov. Barcelona.
 el día 22 de Diciembre 19 59

Equipo n.º 125.
 Registro n.º 40,066
 Caduca a los 5 años

Firma del titular,
No sabe

SEXO Varón Nació el 15 de Julio de 1919
 en San Celoni prov. Barcelona
 Hijo de Manuel y Francisca
 Profesión Obrero empleo
 o cargo
 Avecindado en San Celoni prov. Barcelona
 calle Avda. Caudillo n.º 42 piso
 Expedido en Badalona prov. Barcelona
 el día 15 de Junio 1959 Equipo n.º 125

Caduca el 15 de Junio de 1959

Firma del titular,
Pedro Cervera Oms

- Un altre aspecte dels quals la meva besàvia m'ha remarcat grans desgràcies era en el sentits de l'alimentació i el nivell de vida de l'època. En el seu cas, pot dir que va viure un lligam molt fort amb el seu cunyat, que visqué molt poc temps a conseqüència de les condicions de vida del moment. La seva salut ja no era gaire bona, però els ajuts de l'època que visqué agreujaren la seva malaltia i li provocaren la mort. * Estava estudiant la carrera de metge i l'hagué de deixar; per el que semblava ser tenia una gran intel·ligència.

Germà d'en Pere

Membre de la quinta del meu besavi

- Per últim m'agradaria il·lustrar la imatge de les quintes formades per homes que realment encara se'ls podria denominar nens. Entre aquest grup de reclutats pel front està present el meu besavi situat a la part inferior; el segon començant per l'esquerra que està assegut al terra. Tots ells; o si més no la majoria van ser obligats a molts anys de formació amb la inquietud de quan serien enviats als fronts. Sortosament el meu besavi

en va sortir viu; i vaig poder compartir alguns anys amb ell, on ni el rancor ni la ràbia eren presents en cap de les seves paraules; fet que trobo realment admirable d'aquesta generació.

7. LES ENTREVISTES

On vas néixer tu Quima?

- Jo vaig néixer al poble de Gualba, a la torra en que vivien els meus pares; en una masoveria.

Què és una masoveria?

- És el terreny que els meus pares guardaven. Era una finca que tenien terres i bestiar i els meus pares s'encarregaven de cuidar la casa a canvi d'un sostre.
- Llavors però quan vaig néixer jo ens vam canviar de casa.

Això quan?

- Quan jo tan sols tenia mesos. Els pares es van canviar de casa i de feina i vam anar a viure a una caseta a les afores del poble de Gualba. Allà la meva mare tenia un hortet d'on preniem molts aliments i el meu pare treballava en el negoci de la calç. També vivia amb nosaltres la meva àvia.

I tu tens germans?

- Sí. Jo era la més gran de 3 germans. Si que era la més petita d'estatura; però tot hi això ho vaig deixar tot per ells (rialles).

I anaves a l'escola? Te'n recordes del que feies?

- Si que hi anava si. Estava a deu minuts de casa meva caminant, i estàvem tots els nens i nenes barrejats a la classe, controlats per una sola professora que es deia Eventurina. Aquesta professora era molt graciosa i mira si n'era de graciosa, que reia d'una manera molt curiosa quan una companya de la classe li feia pessigolles al pujar a la tarima. Ella tot hi això ens ensenyà a restar, sumar, multiplicar i dividir... tot i que dividir ho vaig deixar córrer perquè era el començament de la guerra i el càlcul no era lo meu. Aquest camí però s'acabà amb 14 anys.

Quan va començar la guerra tenies 14 anys?

- No ben bé. Al acabar aquest curs els meus pares m'enviaren amb la meva tieta a viure a Sant Celoni, degut a que se li casava la filla i no tenia cap ajudant per al bar/botiga. D'aquesta manera, un dia per sorpresa es presentà aquesta oferta que els meus pares acabaren acceptant. Amb tot això jo vaig arribar a Sant Celoni pel març i feia els anys (14) a principis d'abril, més tard al juny donà pas a la guerra.

I vas deixar d'estudiar?

No, al principi la meva mare dubtà d'enviar-me a Sant Celoni per la por a deixar d'aprendre. Tot i això la meva tieta li assegurà portar-me per les nits amb una mestra. Aquest període però, va ser breu, ja que durà fins l'inici del conflicte. Tot just un mes.

I durant aquella època amb quina llengua estudiaves Quima?

- Sempre amb castellà reina. Si bé a casa i a l'escola podíem parlar en català (no estudiar), venint la guerra s'acabà pronunciar un mot en català.

I no vas estudiar mai més?

- Si. Tot just acabada la guerra jo ja tenia novio, l'avi Pere. En el moment en que s'acabà la guerra i ell pogué retornar del barracons amb un permís, jo vaig conèixer a la seva família. Va ser per aquest motiu que al conèixer-me al pare d'en Pere em portà a classes de càlcul, que com abans he dit és el que pitjor portava.

I allà a Sant Celoni amb qui vivies?

- Amb la tieta, l'oncle i el seu fill; perquè la meva cosina ja era casada i vivia fora de casa. El meu tiet era molt bon home, que sempre recordaré tot el que tingué que patir ell per la guerra. Amb l'inici de la Guerra Civil s'organitzaren un seguit de grups per anar a lluitar als fronts; però desgraciadament veient que el conflicte aniria per llarg les organitzacions republicanes locals i provincials feren cridar l'any 1938 una nova tanda de quintes per formar part dels batallons que anaven dirigits cap a la guerra de l'Ebre. Aquest grup cridat se'l anomenà la quinta del biberó, i entre ells hi havia en Pere; amb el qual començarem a ser novios per mitjà de cartes, i el meu cosí. Aquest historia te la explico pel que ve a continuació. Resulta que el meu tiet fou un dels afectats pels màrtirs i les amenaces nacionals, ja que amb la crida, el meu cosí mort de por fugí; essent declarat heretge. Així doncs els guardes agafaren el meu tiet i l'enviaren a la Model on jo sovint baixava per veure'l, donar-li notícies i oferir-li converses com a mètode de companyia.

Baixaves a Barcelona tu sola?

- No; baixava amb una nena que era veïna meva i que li succeí el mateix que a nosaltres. D'aquesta manera cada cop que baixàvem a Barcelona, anàvem juntes a la carreta d'un comercial que ens feia pagar com si fos un xofer. Si t'he de ser sincera aquella situació m'omplí d'orgull i de ganes d'experimentar. Baixar a la gran ciutat, sola i desprotegida en aquell ambient perillós envoltat de guardes i conflictes.

Vas veure bombes?

- I tant. Una vegada quan baixàvem a Barcelona jo i aquesta amiga meva de la que et parlàvem, vam viure una aventura d'aquestes de pel·lícules. Vam arribar a la ciutat i cadascuna de nosaltres ja sabíem, que al entrar a la presó ens havíem de separar per la diferent localització d'ambdues garjoles. Al veure al meu oncle la sala es convertí en un lloc alegre i còmode entre nosaltres; dintre d'aquell recinte. Tot hi això quan me'n vaig voler adonar ja havia perdut la carreta per arribar a casa de nou...miraculosament però, la meva amiga havia tingut el mateix problema que jo; i ambdues divagarem una estoneta per la gran ciutat esperant el pròxim transport possible. Amb aquestes que entrarem a una botiga a comprar uns regals; jo pel bateig d'un nebot de la tieta i ella per alguna altre cosa que no recordo. El drama però vingué quan al arribar la camioneta, vaig adonar-me que no tenia diners per tornar a casa.

Per una part pensava que el món s'acabava allà mateix, i que eren certes les paraules de la mare dient que allò era perillós. Però per contra, aquelles experiències feien desbordar les meves ganes de viure i de pensar “ quan expliqui això als meus nets” ; perquè aquell mateix dia quan finalment el senyor em deixà pujar a la camioneta; vàrem veure anant a mil per la carretera el bombardeig del 38 al port de Barcelona.

I no tenies por?

- Ni molt menys; tot el contrari era una aventura. Pobres de nosaltres pensàvem quan veiem el bombardeig de lluny “ per què no podem estar allà al mig nosaltres?”. I és que realment desitjàvem viure un bombardeig en primera persona no com a observadors. Recordo un cop que van bombardejar Gran Via i la meua vista no podia mirar cap a un altre lloc, ni tan sols cap a la fugida.

I l'oncle?

- L'oncle va poder sortir quan el seu fill s'entregà. Les famílies eren les encarregades d'avisar la persona que s'havia amagat. Aquesta quan sentia que havien agafat algú de la seva família, i que aquest estava sotmès a les agòniques presons i als maltractes, sortia desesperat en la majoria de casos. Es que clar, quin fill era que no sortia per defensar al seu pare?

I aquests martiris només els feien el bàndol republicà?

- No, el que passa que aquí només sabíem les coses dolentes dels republicans , perquè els nacionals encara no havien arribat. Fins hi tot quan van arribar els nacionals molts de nosaltres donàvem gràcies a la seva entrada, que d'una vegada per totes havien acabat amb les tragèdies. Allò però només era el començament. Recordo també que els republicans usaven txeques; que eren com una mena d'interrogatoris. Eren edificis en que s'engarjolava gent sospitosa de col·laborar amb el bàndol contrari; i allà se'ls jutjava i se'ls torturava perquè parlessin.

I en Pere ja el coneixies?

- En Pere el vaig conèixer de joveneta al poble. Just quan ens enviàvem cartes i començàvem a festejar a la nostra manera, el van cridar a files. En un primer moment aquella anomenada quinta del biberó únicament era enviada a una espècie de refugi per preparar-los en cas de necessitar gent al front. Al veure que la guerra anava per llarg i que la batalla de l'Ebre estava recent iniciada, a ells els van enviar al front; i va ser en aquest moment en que com que les cartes i les notícies no arribaven, ens vam desesperar.

Us pensàveu que estava mort?

- Bueno aquella idea no sortia de les nostres boques però tan jo com la seva família ho teníem molt interioritzat. Tot hi això ningú ho assimilava fins que el que portava el recompte de morts al poble no donava el veredict final.

La història però es ben curiosa, perquè en Pere tenia un germà gran que era molt i molt llest; estudiava per metge. En aquelles èpoques que el seu germà estava a la guerra l'amistat que jo tenia amb el seu germà augmentà dia a dia, ja que passàvem

estones parlant d'en Pere i intentant desconnectar d'aquell patiment constant. Un dia però vaig veure alguna cosa diferent en la seva cara, i tota jo s'esperava una declaració assegurada. Va fer una cara estranya i va prosseguir a explicar-me el seu millor secret.

- Tu tens la llengua llarga Quimeta?
- Per res del món; jo se guardar un secret.
- Resulta que el Pere es viu. Està prop d'aquí però ningú ho pot saber ja que l'afusellarien. Ara viu refugiat en una masia prop d'aquí, però aquesta família en breus rebrà nacionals refugiats, i com a conseqüència haurà d'estar amagat al bosc un temps; ben mirat fins que s'acabi la guerra.

Mai havia estat tant agraïda de que aquell noi confiés en mi; no li podria explicar mai lo feliç que em va fer; tot i que ahora una responsabilitat estava sobre meu tot el dia. Ho prometo que mai vaig insinuar ni dir una paraula sobre aquest tema a ningú; ni a la meva família. Més tard, gràcies a un amic de la família del Pere, que treballava a l'ajuntament; van donar en Pere per mort; i així la seva recerca quedava completament anul·lada.

I llavors us veu retrobar?

- Si; a mida que van passar les setmanes els refugiats nacionals van arribar al poble i en Pere es va haver d'amagar al bosc per no ser descobert. Tot hi això en ocasions el podia anar a veure i aquell secret continuava ocult sense sortir per protegir a aquell que en poc acabaria essent el meu marit.

I fins quan va estar al bosc l'avi Pere?

- Va restar allà amagat fins que la guerra es va acabar. Des del moment en que a l'ajuntament el van donar a la llista de morts al front, va haver d'estar obligatòriament amagat entre els boscos d'Olzinelles i pels basant del Montseny. Quan la guerra finalitzà l'1 d'abril de 1939 tot aquell que havia estat a favor del bàndol republicà va iniciar una fugida cap a l'exili. En Pere en canvi encara amagat entre el bosc, procurà que no el descobrissin; i quan es veié l'ambient més calmat es traslladà de nou a la seva casa d'origen. Desgraciadament però aquesta tranquil·litat no durà gaire, ja que en breus Franco tornava a cridar files per preparar-les per la Segona Guerra Mundial.

En Pere va participar a la Segona Guerra Mundial?

L'avi Pere al poc d'acabar la guerra d'Espanya va tornar a ser reclutat, aquest cop per les tropes nacionals. Franco per mostrar l'agraïment que tenia amb les dictadures italianes i alemanyes, va reunir grups d'homes per lluitar en qualsevol moment a favor d'ambdues potències; però sempre amb al condició de que els enfrontament nos perjudiquessin a Espanya a nivell econòmic, polític i social ja que Espanya havia quedat pobra i destruïda per la seva pròpia guerra interna. D'aquesta manera aquest grup d'homes on també hi havia el teu besavi, van ser enviats primerament a un anys i alguns mesos a fer la mili. Allà aprenien els comportaments i l'ideal militar essencial; que un cop al front possiblement improvisarien

I durant aquest temps no us veieu?

- No; sempre podíem usar cartes i missatgers com el seu germà. Tot hi això quan va ser traslladat als barracons on els continuaven preparant per ser enviats a la Segona Guerra Mundial, va sorgir una ocasió per retornar temporalment. El seu germà va començar a emmalaltir de molt jove, fet que en un temps curt deixaria els seus pares sols al poble sense ésser cuidats per ningú. Desgraciadament al germà del Pere estava molt malament i jo al festejar amb l'altre fill volia ajudar en allò que hauria ajudat una jova. Per aquest motiu en Pere i jo ens vam decidir casar; per poder cuidar jo d'una manera correcta aquells que van passar a ser els meus sogres.

Però com us veu casar, si en Pere estava als barracons?

- Casi bé ja feia un any que en Pere estava intern allà (entre els barracons i la mili) però aquest temps va ser profitós ja que va fer una bona amistat. No feia massa que el seu germà havia mort, i desgraciadament no es van poder acomiadar. Així doncs estressat pel deure i allò que el feia recordar a casa un dia es va apartar per plorar, quan de sobte un general el veié. Aquell home tenia una importància rellevant en aquells barracons; i a canvi de llenya el deixà baixar temporalment. Va ser llavors quan un dia de primers de març del 1942, a les sis del matí ens vam casar. Realment aquell moment va ser molt esperat per la família del Pere ja que abans del casament ens havien aconsellat tenir un fill, per si a en Pere li passava alguna cosa. Tot i això vam preferir esperar. Aquell casament va ser molt íntim; estaven els nostres pares i els dos testimonis; i obligatòriament encara hi havia de ser present el dol per la mort del meu ex cunyat. Per aquest motiu per prohibició i respecte de la meva nova sogra no vaig poder dur res blanc, ni tan sols el ram; anava tota jo vestida de negre.

Després del casament que va fer?

- Després d'aquell casament en plena guerra mundial, vam fer una lluna de mel a València que durà vuit dies. Tot i això vam acostar-nos dos dies a Saragossa per petició dels meus sogres. Això bàsicament va ser perquè la meva sogra jurà anar a la basílica del Pilar, a veure la Pilarica si el seu fill tornava en vida dels fronts. Al ser així, vam voler agrair aquest fet i vam viatjar dos dies a Saragossa. A continuació però vam tornar els meus sogres a Sant Celoni i nosaltres dos sols vam dirigir-nos cap a València. Sincerament en aquell viatge em vaig sentir com una princesa d'una pel·lícula, ja que tot depenia de nosaltres dos i el nostre amor tan jove i innocent. Allà passejàvem per les platges de Malverrosa i visitàvem espais desconeguts mentre ens coneixíem cada dia una miqueta més. I allí va ser finalment on "vam fer en Josep"; el nostre fill gran, tan desitjat pels seus avis.

Quan va tornar que va passar?

- A la tornada en Pere va tornar a ser cridat per aquells que li havien concedit el permís. Durant els seus últims mesos allà va ser un període molt dur per ell, ja que estava allunyat de casa i sabia que venia de camí el seu primer fill. Aleshores jo vivia ja amb els seus pares, ja que ells eren gran i necessitaven ajuda, però al veurem embarassa i sense el meu marit al meu costat, em vaig adonar que les coses es tornaven a posar difícils de cop.

En aquell temps que era més desitjat un nen o una nena?

- En aquell temps realment no es tenia preferència per res en concret; però estic segura que mil dones igual que jo es decantaren clarament per tenir una nena. Això es devia a que moltes de les dones veien que si tenien un fill, possiblement aquest seria enviat a la guerra com molts dels seus pares. Per això mateix quan el meu primer fill va ser en Josep vaig tenir moltíssima por del que podria passar després quan ell ja tingués els setze o disset anys (com el seu pare quan va ser cridat per les noves quintes). Llavors ja més tard quan em van arribar les meves 3 nenes ja em vaig quedar més tranquil·la, però la realitat és que portar un nen al món, independentment del seu sexe era molt temor.

Quan va tornar en Pere?

- En Pere tornà que el seu fill ja havia nascut; és a dir, quan ell entrà de nou a casa dels seus pares jo ja havia donat la vida al Josep i l'havia vist néixer. En canvi ell, allà als barracons es lamentava d'aquest pèrdua sàpiguen que en qualsevol moment podia néixer. Finalment li concediren un altre permís, que vingué lligat amb l'abandó definitiu dels barracons. Després de set anys donaven per acabat el seu servei als fronts i per tant molts d'aquells grups interns en els barracons al veure el final de la segona guerra mundial foren destinats al retorn.

I que se'n va fer dels pares d'en Pere?

- Ells ja eren molts gran, però tot hi això sempre havia pensat que tenien molt bon cor. Recordaré sempre un dia després del cop d'estat diria que era, que molta gent del poble esporuguida s'havia reunit allà a Can Cervera; ja que era una casa molt llarga i cèntrica, situada al bell mig del carrer major. Per això amb la mort del seu fill gran es debilità, i la seva il·lusió i força es convertiren en temor. Tot s'ha de dir que amb l'arribada dels quatre nets que els donarem, foren molt feliços i que gràcies a deu ells pogueren presenciar la infància de cadascun d'ells.

8. CONCLUSIÓ

I qui és que no li agraden els contes? Qui són aquells que poden negar que els desagradi explicar-los? I qui és aquell que mai s'ha adormit introduint-se en un d'ells? Qui són aquells que l'endemà no hi han pensat i repensat? Diguem, qui és aquell que no desitja al cap dels anys que aquell contes siguin realitat; i no una invenció per començar el son d'un nen neguitós? Hi ha respostes que estic convençuda que no tenen resposta, però si alguna cosa puc assegurar és que per primer cop a la meva vida, he escrit i llegit un conte que té 100% arrels que neixen de la capa més profunda i obscura de la realitat.

Durant un any m'he pogut nodrir d'aquells ensenyaments i petites historietes que la meva besàvia m'ha estat explicant; tot gaudint i intentant aprofundir en aquells aspectes que ni tan sols la seva ment recorda; però que amb ajuda i cooperació hem pogut tractar. Ha estat un procés llarg i complert, perquè com ja sabem quan ens fem grans realment ens tornem cada cop més semblants als nens petits si tractem el tema de la mentalitat i els records, però també he de dir que l'experiència i els seus 93 anys han estat un camí molt fàcil sobre el que treballar ja que únicament ofereix sentiments purs i fàcils de reconèixer. Amb aquesta base tan sòlida doncs, de perseverança i d'unes ganes immenses de conèixer més, he anat creant les bases d'un llibre basat en la vida d'una persona que ha viscut la guerra; concretament centrat en aquell període. He de dir però, que es difícil plasmar el pensament d'una persona en un moment determinat, ja que possiblement amb el pas del temps el sentiment o la visió cap aquell aspecte serà completament diferent o si més no, menys intens.

Tot i això amb aquest treball, presento els resultats que pretenia aconseguir, tot assegurant que a partir de les historietes de les vides reals es pot aprendre, i molt. Encara que el meu treball de recerca no qüestionés aquesta afirmació, m'agradaria puntualitzar el gran conjunt de coneixements que he après durant aquest viatge. A la introducció realitzada al principi de tot del treball; vaig mencionar el següent :

“M'agradaria oferir aquella visió de la història que no és tant superficial, aquella que m'ha fet qüestionar tantes coses i aquella que si reflexiono plenament m'hauria encantat rebre durant l'ESO”

Realment crec i si més no espero, que amb aquest projecte he plasmat molt el pes sentimental i la visió d'una persona durant aquell fet històric concret, ja que tot i que el fruit del meu treball de recerca sigués la creació del llibre; havia de partir d'un base emocional i introspectiva dins els pensaments i sentiments de la meva besàvia. Així doncs, m'agradaria puntualitzar que aquests sentiments i visions personals que he mostrat en el llibre, és aquell element indispensable que em mancava en la història durant l'escolarització; i que vaig posar com un dels objectius principals del projecte.

D'aquesta manera amb esforç i treball cooperatiu, entre generacions totalment diferents, avui dia 2 de novembre entrego aquell projecte que vaig començar sense cap base històrica sòlida, i que ara acabo amb coneixements teòrics; i els més importants, els sentimentals i reals d'una vida d'una de les persones que més aprecio en el meu camí. I qui sap? Potser algun dia llegiré això als meus fills per calmar el seu neguit nocturn. I

l'endemà possiblement em preguntaran si és real, si va passar; si existia aquesta heroïna anomenada Quimeta. I jo orgullosa i segura, respondré amb un: Sí.

9.BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- *Atlas de la guerra civil espanyola; antecedentes, operaciones y secuelas militares* de Fernando Puell (biblioteca l'Escorxador de Sant Celoni)
- *Espanyoles en guerra 39* de Carlos Gil Andrés. (biblioteca de l'Escorxador de Sant Celoni).
- <http://www.guerracivil1936.galeon.com>
- <http://www.historiasiglo20.org/HE/14a-1.htm>
- <http://www.historiasiglo20.org/HE/14.htm>
- <http://centros1.pntic.mec.es/ies.maria.moliner3/guerra/historia.htm>
- https://www.google.es/search?client=safari&rls=en&q=la+guerra+civil+espa%C3%B1ola&ie=UTF-8&oe=UTF-8&gfe_rd=cr&ei=2YwyVsvmJKx8wevh6LgDg#q=la+guerra+civil+espa%C3%B1ola+resumen
- <http://www.fuenterrebollo.com/Historia-Espana/Nobeles-PDF/Guerra-Civil.pdf>
- <https://www.youtube.com/watch?v=3J-ksQV5S64>
- <http://www.memoria.cat/franquisme/es/content/la-miseria-de-la-posguerra>

VIDA EN TEMPS DE GUERRA

PSEUDÒNIM: VINT-I-SIS DE DESEMBRE

ÍNDEX DE VIDA EN TEMPS DE GUERRA

1. Vint-i-sis
2. En mans de tots
3. E d'Eventurina
4. Amb tan sols catorze anys?
5. Els clients del mes de març
6. Compta amb mi
7. Tens la llengua gaire llarga?
8. Adéu; una paraula usual
9. Platja "El Saler"

Vint-i-sis

Ressegueixo detingudament cada racó de la sala presa d'una curiositat i una nostàlgia pròpia d'una nena de 3 anys. Inspirant i expirant profundament. Lentament. A consciència. Intentant aturar el tic-tac del rellotge. Desitjosa de que amb tan sols un gir de canell pogués recuperar tots aquells instants que s'han esmicolat rellotge avall. Inspiro altre cop, i em perdo en l'olor tan característica d'aquella sala impregnada de tants records. De tants esbossos de somriures. De tants camins humits que llisquen galtes avall. De mirades perdudes a través d'aquella gran finestra. De patiments per persones que hem preferit no retrobar i de "primers" moments. Una sala que ha sigut testimoni de

primers passos, de primeres hores de joc, de balbucejos, deures de l'escola, de petons dels meus fills, abraçades dels meus néts i fins hi tot de mirades

robades dels meus besnéts. Inspiro i expiro altre cop gaudint d'aquell *Carpe*

Diem tan profund que acabava de fer amb tan sols uns minuts. Recomenço la respiració però ara a un ritme molt més fluid, molt més viu i energètic impregnat

d'orgull de tot allò que m'ha ofert la vida al llarg de 2.932.848.000.000.000

segons, 48.880.800 minuts, 814.680 hores, 33.945 dies, 4.464 setmanes, 1.116 mesos i 93 anys.

Tot i això, deixo enrere l'intent de "viure el moment" que havia creat segons abans, deixant-me emmarcar per l'antic mirall situat sobre el moble del rebedor. I és que realment m'adono, que és impossible reprimir les ganes de veure

entrar per la porta aquells que han format i formaran sempre part de mi; la meva família.

És un sol cop a l'any quan tots els rostres dels grans, minyons, joves i adults estem tots junts en un sol acte, donant vida a una casa que esclata per portes,

finestres i calaixeres l'essència d'una família. Somric sola al compàs del meu peu hiperactiu, recordant els Sant Esteves passats anys abans. Tot d'una

m'adono que una de les meves mans comença a marcar al *contra tempo* una melodia molt més accelerada, possiblement de compàs quaternari, que

introdueix amb cada una de les seves anacruses, les ganes incontrolables d'escoltar el repicar del timbre. Un so que varia en aquestes dates, deixant entreveure la dolçor del Nadal. Un so estrident, fort i contundent que commemora la grandesa de tot aquell que amb una rialla comparteix amb mi el dia 26 de desembre any rere any. De sobte començo a caminar altre cop, quan recordo que un detall important se'm havia passat per alt. Em dirigeixo sense pressa però sense aturar-me al tocador on hi ha desats els meus perfums. Una gota del seu elixir em revifa com si tornés aquells anys de joventut, on les petites coses construeixen el camí. *Ding- dong*. M'escampo la colònia pels canells ràpidament i amb el so dels meus passos fermes pel parquet, viatjo fins el 26 de desembre de feia un any just, quan amb el mateix entusiasme anava a donar la benvinguda a una porció de la meva família.

El pany està fred i deixa anar un soroll estrident; sec. És aleshores quan els meus ulls es concentren un altre cop en la silueta engarjolada dins el cristall del rebedor i m'adono del somriure d'una dona. Un somriure nerviós.

Però ple de desig. Uns ulls cansats. Però savis. Una mirada inquieta. Però penetrant. Amb un cos demacrat pel anys. Però replet d'amor. *Ding-Dong*. I amb el segon repicar em col·loco bé el collaret de perles i la brusa i somric aquell jo del mirall, al qual només retrobo cada 26 de desembre. Quan dono la volta al pom desgastat, sé i asseguro amb totes les meves faccions que comença l'hora de repartir, tot allò que la vida m'ha donat, m'ha ensenyat, i m'ha prestat a aquells que tinc al voltant.

Els primers en entrar són els més petits. Quin regal veure'ls nascuts. Quin regal les seves abraçades, veure'ls jugar i fins hi tot barallar-se. Quina il·lusió

veure'm de nou entre els meus i veure'ls tancar els ulls en submergir-se entre els meus fràgils braços. El meu besnét més petit és el primer en creuar la porta. Entra ràpid, fugaç i enèrgic. Com és ell; mostrant tot el que sent amb la seva rodoneta cara envoltada d'uns cabells rossos perfectes. Un simple cos petit que únicament es mou per sensacions, per allò que el fa feliç, per aquells qui l'estimen i ell l'estima; i que amb seva simple essència conquista tothom del

seu voltant. De cop sento uns passos més ràpids dirigint-se a mi per el meu darrera. Potser com un simple joc de nens, o únicament la direcció contundent

d'unes passes; però abans d'acabar amb la meva curiositat, prefereixo seguir avançant i deixar-me sorprendre. M'agraden les sorpreses. No les grans, ni les exuberants, sinó el simple sentiment de ser sorprès per algú. Aquella inquietud de no saber, deixar-se endur, confiar i acabar il·lusionada. I de sobte, penso que de ben segur no m'equivocava quan sentia passos rere la meva ombra, ja que només en girar-me tinc ja tots els meus néts amb els seus respectius fills a l'entrada de casa.

- Quina sorpresa!- dic jo amb una gran nostàlgia – entreu fills meus, que aquí la calefacció està engegada des de dos quarts de vuit del matí!
- Estàvem esperant si l'amfitriona ens deixa passar – diu el meu nét més graciós, alhora que molts somriures comencen a desfrenar-se.
- No sé, no sé... – deixo anar obrint pas a l'entrada – Au va! Que els plats quasi bé ja són a taula.

I només al acabar de pronunciar la paraula "taula", tots i cadascun d'ells ja han passat pels meus braços. Uns més alts. Uns més baixos. Uns tímids i uns

altres més distants. Uns que s'emocionen amb només respirar l'aire de "casa". Els que tenen pressa per anar a jugar. Aquells que es reuneixen al final de la

taula amb les ametlles i la copa de cava. I fins hi tot aquells que per simple costum es dirigeixen a la cuina per començar a organitzar i manipular tot allò

que realment ja està fet.

- Vull fer un brindis – salta un dels meus 4 fills, rodejat per les seves tres germanes – copes amunt i brindem per la mama! Per aquella que ens regala cada 26 de desembre l'oportunitat de retrobar-nos en un dinar tan bonic com aquests; de veritat tots et donem les gràcies!

I tan sols en acabar aquestes 34 paraules, la meua veu ja està trencada i els meus ulls entelats. Ja ho he mencionat. M'agrada ser sorpresa. M'agrada experimentar i trencar amb allò que la gent espera. M'agraden les decisions al moment i les actituds empeses per falta de temps. M'agrada viure aquests moments; com el d'ara mateix en que tots ells esperen amb els seus ulls sortits d'òrbites unes paraules, que degut a la meua emoció mai sortiran tan pures i sinceres, comparades amb el petó ple de sentit que els hi llenço amb totes les

meves forces. Mirant-los a tots, pocs instants, pocs segons. Per repartir de manera equitativa tot l'infinit amor que guardo pels 26 que som avui a la taula; un dels quals avui ens observa des de més amunt. Des d'allà on dormen les estrelles.

En acabar l'àpat, com no és sorprenent els nens s'escapen escales amunt com una fletxa; tret de les meves besnétes que amb un caminar pacient es van apropant al meu voltant amb la boca rodejada de xocolata. Els seus llavis no són del tot apreciades. Són d'un color carmí viu; però camuflat entre un cacau de diferents pigmentacions que oscil·len entre la xocolata blanca i la negra. Però està clar que darrera d'aquest trets tant graciosos, les seves personalitats no es perden, simplement es complementen. Me les miro embadalides, sense perdre el fil de la conversa; una conversa de la qual la majoria de les paraules s'escapen del meu llenguatge, però m'atrapen els seus gestos i la veracitat

amb la qual pronuncien cada mot. La més gran xiuxiueja una cançó; porta l'art corrent pel seu cos. La petita està fixada en la televisió on passen una de les mítiques pel·lícules de Woody Allen; una gran apassionada del cine. La mitjana d'igual manera està mirant el film; però dreta. La ballarina té un cul inquiet; necessita moure's i no parar. No crec que hi hagi límit per cap d'elles tres, per això veig en elles l'esperit jova que conserva la meva ànima; un esperit imparable i sotmès al esforç i fidelitat en un mateix. Un esperit entregat als somnis, a superar la realitat, en aconseguir una felicitat egoista per repartir a cadascun dels teus; a fer-se valer. Em submergeixo en aquelles tres figures

que encarnen davant meu l'ideal de joventut, i em deixo guiar per la marea dels records. Poc a poc. Sense pressa; fins que un atac de tos em retorna a la realitat. És el meu fill que pres de la bogeria no pot parar de riure alhora que els meus ulls rastregen el perímetre que rodeja la casa. Inspiro tot l'aire que els meus pulmons són capaços de contenir; ja que necessito aquestes dosis per reconfortar d'energia l'any que està a punt de començar. Reomple els pulmons

i em deixo endur per el brunzit acollidor de la conversa. Amb un to dissonant, de tant en tant alertat per la veu més potent i cridanera de la mitjana de les meves besnétes, que amb un "ssshhht" intens de la seva mare, puc assegurar que s'ha adonat que el meu jo ja viatja pel món dels somnis.

Contràriament jo no deixo d'estar present en la conversa de les nenes; però des de la figura d'oient i admiradora número u. Rebusco en els meus anys d'adolescència i em deixo endur per aquell balanceig mental que ocupa la meva ment. Tinc una certa por, penso detingudament. De no recordar; fins hi

tot de recordar massa. Però potser per aquesta turbulència de pors innecessàries es desperta cada cop més les ganes de recordar. D'aprofundir i reviure en qüestió de minuts tot allò que va formar part dels anys que em van fer madurar; l'adolescència. Creo la imatge d'aquells que tot i que ara no estan amb mi, em van acompanyar durant la meva infància i em van impulsar a volar els meus aprenentatges i jo sola arreu del món. Per un món, que a ulls meus tenia un grau de bellesa superior a banyar-te a en una banyera de milers de milions de pessetes. I deixant-me portar a una velocitat de 100 nusos, arribo ràpidament a casa la meva tieta; qui va cuidar de mi durant una època molt important de la meva vida. La recordo bella, alta, elegant i cordial però amb un esperit de lluitadora innata. La trobo balancejant-se en un gronxador penjat a

l'arbre del seu jardí quan de sobte entreveig 3 rostres més delatats per la silueta de les seves ombres.

La penombra poc a poc deixa al descobert dos rostres adults i una mica

demacrats per la calor, possiblement d'aquell principis de març. Aquella sensació asfixiant del primer dia de primavera, que presenta en estora vermella la benvinguda al dur estiu. Aquests; amb pas ferm vacil·len en un trepitjar dubtós al obrir la porta. Rere les dues capelines s'amaga una nena de cabells marrons curts, perfectament recollits en dues trenetes, que dubtosa també pren una posició ferma com una estàtua davant la portalada del jardí. De sobte una corrent d'aire fred fa aterrar la meva tieta que havia estat fantasiejant amb el

piular dels ocells. Aquesta; ràpida i enèrgica deixa enrere el balancí i s'apropa a abraçar la parella amb un crit enèrgic. Un crit; que arriba fins l'altre banda del recinte, on la nena es deixa caure amb una posició ressentida i desesperada a

la gespa. Visualitzo la seva caiguda com si es desesperés a càmera lenta; amortitzant cada segon. Emfatitzant el seu desacord en front l'entrada al jardí de la meva tieta. Resignant-se a seguir els passos dels seus adults; prenent decisions que es personificaven mitjançant el seu cabell. Pam. En el mateix instant en que el seu cos toca el terra m'estremeixo ràpidament; i és allà quan m'adono que m'estava equivocant. Que tot allò que representaven les seves trenes no era ni resignació ni inseguretat. Sinó por. Por i horror per deixar de veure els seus pares davant un període de conflictes i perill davant una societat on els valors desapareixerien per sempre més. Vull que corri. Que s'escapi.

Que visqui sense lligadures. Sense dificultats per somriure i llibertats per plorar. Que expressi la seva opinió i no es deixi vèncer per res ni per ningú. Tinc

ganes de cridar; d'abraçar-la i dir-li que tot anirà bé. I que sobretot no perdi mai de vista el que sent tot i les circumstancies.

- Mama estàs bé? Tranquil·la estàs somiant!

Clar que sabia que somiava. Que em deixava portar i que es d'allò era el present. Havia realitzat un viatge al meu passat, on tothom creu que sempre és més fàcil viure que al propi present. Però sabeu què? Sempre he estat en desacord amb això. Qui sap si la vida d'aquella nena amb pocs anys seria més difícil de viure i reconduir que qualsevol altre. I és que sovint tendim a refugiar-nos en llocs on creiem estar més protegits que en el nostre avui. Un avui que amb valor i decisions podria arribar a ser algun dia aquest "lloc on refugiar-se". I si bé aquell jardí que mantenia la indignació de l'infant era radiant d'una llum de

principis de març; us puc assegurar que aquest passat no seria mai un bon moment en el que tornar a navegar. Un mar ple de combats, fam, censure, llibertats limitades, i mort a tocar de casa en qüestió d'un parell d'anys.

Busco palpant amb els peus les sabatilles de llana amb la qual cosa noto el terra fred. Aconsegueixo arribar a una d'elles i com sempre em decepcion al

notar que és el peu contrari. Quan m'aconsegueixo reincorporar els meus peus

em condueixen allà on les meves ganes anhelaven desbocar-se. On guardava la representació de la meva vida per mitjà de cartes, fotografies, retalls de

diaris... que havia anat seleccionant al llarg de tot el meu trajecte. Un camí amb

moltes experiències. Moltes aprenentatge, errors, superacions, amor, ganes, esforç, tempraça i bondat. Així doncs quan les meves gastades mans aconsegueixen allargar-se i toquen per fi el fons de armari, tinc protegida entre els braços la meva vida. Sóc propietària dels records de 93 anys, 1.116 mesos,

4.464 setmanes, 33.945 dies, 814.680 hores, 48.880.800 minuts,
2.932.848.000.000.000 segons. Guardo "la caixa".

En mans de tots

L'olor del passat demana deixar enrere aquell petit trosset de cartró decorat amb un paper cel·lofana molt *vintage*. Crida abandonar aquelles quatre parets que el retenen; anhela sortir i revelar-se. Un record darrera un altre, com un engranatge perfectament realitzat però corromput pel pas dels anys. De moment però; les meves mans el retenen.

Pocs cops durant la meva vellesa he obert aquesta capsula; no per por ni per tristesa; sinó pel simple fet de no poder dir "prou". Quan els meus ulls capten aquelles fotografies opaques i rossegades per la pols del armari, no es poden deturar fins que no han retingut un cert temps totes i cadascuna d'aquestes imatges. Sóc incapaç de fer una selecció d'allò que desitjo veure de la meua vida, ja que desitjaria reviure tots i cadascun dels instants que l'han format fins el dia d'avui. Sóc com una aficionada al cinema que està enamorada de viure totes aquelles escenes que un dia la van deixar sense respiració; però amb ganes de més.

El brunzit del menjador i les corredisses dels meus besnéts m'acompanyen a través del corredor, quan de sobte dos dels fills de la meua néta es creuen davant meu fent una cara de sorpresa; que encenen el meu somriure en qüestió d'un moment. Em retrobo amb el mirall just l'instant abans d'entrar al

gran menjador on amb diferents noms amorosos em donen la benvinguda, fent-me un petit passadís, recolzat d'abraçades i carícies que m'empenyen a reunir-me amb tots ells a la taula. Em situo al centre i en acabar-me d'acomodar, el soroll de les cadires histèriques per trobar una posició, finalitza ja que al aixecar la mirada veig tots el meus fills, néts i les meves besnétes rodejant la taula. El silenci és colpidor però alhora càlid, impregnat d'aquella curiositat i ambició

sana per ser coneixedors d'allò que portava entra les meves mans; però que ara reposava al centre de la taula.

Sense esperar cap pregunta, començo a introduir tot aquell desig que tenia de compartir el valor d'aquella caixa antiga. Un simple rectangle amb volum que

guardava el secret i l'essència de tota una vida, les bases clarament de gran part de les persones que estem aquí reunides. Per això amb cautela i els ulls

vidriosos allargo les mans tremoloses al vèrtex de la caixa blau cel.

- En un dia tan especial com avui he recordat, orgullosa i nostàlgica la sort que tinc d'estar un dia més envoltada de tots vosaltres. Tots i cadascun de vosaltres sense excepció d'edats, pensaments, sexe i el vostre recorregut durant la vida. Pensant en aquells que també han format part de la meua vida i deixant-me endur per la remor de les converses de les nenes – dic aturant-me en la nineta dels seus ulls- he pogut recordar que en el fons del meu armari desava la caixa d'on surt tot allò que jo he alliberat per la meua boca durant els anys. I no us podeu imaginar la il·lusió que m'ha fet recuperar-la després de tant de temps.

La meua jova, la qual es dirigeix a mi amb el nom de mama, amable com sempre fa el gest d'aproximar-me el bagul dels records, que aboco sobre la taula. Miro encuriosida, intentant recordar els moments en que jo havia decidit guardar articles i fotografies dins la caixa i sincerament no en recordava cap; però realment estic molt agraïda cada cop que l'obro.

Poc a poc les mirades estàtiques, cobren moviment i veig passar davant meu un munt de mans ansioses per agafar qualsevol d'aquells records. Gestos ràpids i intensos que es mouen per l'impuls del saber; de la curiositat presa com a motor de vida. I és per aquest motiu que veloçment la meua vida passa per mans de tot aquells que tinc al voltant, com una pel·lícula però en aquest cas lleugerament desordenada. Noto com els batecs del meu cor s'acceleren i les meves pupil·les volen abastar allò que els seus ulls observen, i les seves preguntes qüestionen.

-Qui és aquest mama?

- Quants anys tenies aquí Quima?

-Ets tu Josep a la comunió del teu cosí! Oi que si tieta?

Tantes preguntes em comencen a atabalar tot i que m'omplen alhora d'alegria i entusiasme. Veient aquell batibull de preguntes i respostes inacabades, la meua néta més gran decideix posar una mica d'ordre en aquella olla de grill sense fi.

-Potser no és moment de tantes preguntes. Estem atabalant a l'àvia no creieu?

-No Mónica carinyo – dic jo sense ofensa – no és això. Simplement que m'agradaria contestar-vos totes les preguntes amb detalls perquè entenguéssiu

l'essència de cada cosa. Cadascun del pedaços, fotografies i escrits no estan aquí per pura casualitat. No estava pensat per llegir-ho mai tot en públic ni fer-ne alguna cosa important; simplement perquè són records que formen els fonaments d'una vida, de molts anys enrere en que cap de vosaltres existia. Potser algun dia vosaltres també tindreu una capsa com aquesta amb fragments de “vosaltres” per poder explicar els vostres orígens, pensaments i caràcter. Amb tot això vull dir; que ja m'allargo molt...

- No mama – diu una de les meves filles amb un somriure entre els seus llavis – digues tranquil·la que tots t'escolten embadalits

- Doncs amb tot això vull dir que dins d'aquesta capsa s'amaga tota la meua infància i adolescència. Allò que ningú de vosaltres va compartir amb mi, i aquelles coses que vaig pensar en guardar perquè ningú més que jo havia viscut. Per això mateix a partir del moment en que vosaltres – dic mirant als meus fills- van ser més grans i conscients del món; vaig posar el cadenat a

aquest bagul perquè ja tenia algú amb qui poder compartir els records que anàvem formant al llarg dels anys i que em podria ajudar a explicar als meus nets, i sorprenentment besnéts. Així doncs –els continuo dient amb els meus ulls vius amagats rere els vidres de les ulleres – si us sóc sincera, no recordo el moment en que vaig decidir iniciar aquesta caixa però si que; en instants com aquests agraeixo de tot cor tenir-la de suport per contestar totes aquestes preguntes que arriben fins al moment que vaig prendre el paper de mare. Així doncs que us sembla si començo des del principi? Una infantesa dolça que es camuflà pel fum i els horrors d'una guerra Civil que m'obligà a madurar.

E d'Eventurina

Amb la sortida del sol, una llum tènue però persistent començava a escolar-se per les vores de la finestra. Que jo recordés mai havia vist aquella font de llum arreglada; ja que sempre quan la persiana era baixada, un fil de llum continuava entrant amb fidelitat per una de les cantonades del finestral. Amb aquest bri de llum doncs l'habitació que compartia amb els meus 2 germans, s'omplia de vitalitat només tocades les sis i vint-i-cinc dels matins de començament de primavera. Així doncs un dia més amb el cant del gall el meu cos es posà en marxa per anar cap a l'escola. Vaig aixecar-me veloç del meu llit i vaig espolsar a través de la finestra; ja oberta, el llençol amb que m'havia cobert tota la nit.

Veloçment i veient que el sol avançava cap a l'agulla del campanar, em vaig redreçar el cabell i me'l vaig recollir amb dues trenetes que acabaven amb una goma vella. Vaig baixar les escales, anant amb compte de no topar amb l'esglaó trencat i just en el moment en que em col·locava la motxilla a la meua espatlla, s'obrí la porta que donava a l'exterior facilitant-me el camí per anar a l'escola. De sobte darrera la porta aparegué la meua àvia amb un somriure d'orella a orella.

L'àvia vivia amb nosaltres des que jo era molt petita; fins hi tot crec que abans del meu naixement. Ella cuidava de mi dia rere dia, ja que tan la mare com el pare estaven totalment entregats a la feina que ens donava de menjar; i per aquest simple però gratificant motiu, tenia la sort d'aprofitar fins al moment, tots els instants importants de la vida amb ella al costat.

Em coneixia cada racó d'aquella cara que m'observava immòbil davant la porta, de cap a peus sense excepció de res. La seva cara era amable, una d'aquestes cares amb que agraeixes topar per la tranquil·litat que et transmeten, per la sinceritat i confiança que t'aporten. Tot i les arrugues de l'edat, les seves camuflades galtes acabaven en un somriure molt ben forjat que amb alguna dent de menys continuava oferint la mateixa pau i confiança. La seva estatura era perfecte, ideal per abraçar ja que com deia ella "amb els anys la gent es va empetitint" i aquella altura s'adheria com un trencaclosques a les meves abraçades.

- Ja vas cap a l'escola avui?- preguntà ella amb un posat curiós.
- Si àvia, avui vull passar pel camí llarg; el que rodeja l'església.

- Ah molt bé! Una brillant idea! Amb el començament de la primavera comencen a sortir els primers gira-sols. Potser amb sort en veus algun.

Amb la il·lusió d'una nena de 12 anys amb una vida per davant, vaig sortir de casa entusiasmada, tot just després de fer un petó a l'àvia. Els meus peus avançaven amb una rapidesa que el meu propi cos desconeixia, omplien cada segon amb com a mínim 3 passes. En un obrir i tancar d'ulls doncs, vaig arribar vora les mines de granit que rodejaven Gualba. Cada cop que passava per allà les boques d'aquells infinits túnels eren més extravagants, però certament aquells forats eren l'aliment principal del poble. Majoritàriament totes i cadascuna de les famílies tenien algun membre treballant dins de les mines, fet que facilitava la unió i fraternitat entre les diferents cases, degut a les

situacions perilloses dins les coves de granit.

Vaig continuar avançant pel camí que rodejava la vil·la fins entreveure el gran prat del qual havia estat parlant amb la meva àvia. A primera vista el camp era tot verd; un verd groguenc que es preparava per l'arribada de les pluges i la rosada fresca; i que poc a poc acabaria oscil·lant a tot un camp groc replet de gira-sols. Em vaig endinsar en aquell terreny somiadora de trobar algun indici de flor, deixant-me cobrir mica a mica per l'altura de les herbes. Em sentia camuflada, com intentant fugir d'algú i explorava el territori pensant que formava part d'aquell paratge inofensiu. Cantant al ritme d'una nana em vaig redreçar i com si fos un flor em vaig anar estirant buscant la llum del sol. Al acabar de donar una volta sobre mi mateixa, vaig percebre al final del camí un territori que destacava. No només per la seva grandesa. Ni per l'exuberant riquesa. Ni tan sols per la torre de la qual disposava. Sinó per la gran filera de gira-sols que rodejava el tancat d'aquella casa. Era la masoveria.

Quan vaig ser davant de la portalada, la tanca semblava d'una alçada gegantina al meu costat. No tot el recinte estava vallat ni molt menys, però la portalada i les jardineres amb flors donaven al camí de terra, fet que durant el dia era l'escenari d'una dreuera per mercaders i comerciants que venien a Gualba. Per la resta de persones del poble la masoveria era com una segona casa, ja que si molts homes treballaven a les mines; la majoria de dones treballaven dins la vivenda ajudant en les diferents feines. Durant molts anys aquella finca havia sigut d'una família molt benestant, que reunia 6 nets i 14 besnéts sota la responsabilitat dels 2 germans de Can Figueres; la qual cosa feia que aquell llegat visques en comunitat dins els centenars de milers d'hectàrees que formaven la casa. Dins el recinte es cultivaven un gran nombre de productes, que posteriorment eren una font d'ingressos al vendre'ls al mercat; es criava el bestiar, i s'oferia el contracte de masoveria a una sola família. Així doncs, durant molts anys abans del meu naixement, els meus

pares havien exercit el càrrec de masovers d'aquella torra; una petita caseta rodejada de parcel·les agrícoles de les quals s'havien de fer responsables.

El pas d'un cavall que venia al trot des del final del camí, em va alertar i vaig decidir continuar resseguint la vorera de la masoveria a un pas molt més lleuger, ja que quedaven aproximadament 20 minuts per començar les classes. Quan vaig arribar al final del camí i la renglera de flors únicament formava part del meu rastre, em vaig girar encuriós per intentar veure la fi d'aquella finca;

i va ser aleshores quan darrera una immensa roureda vaig poder entreveure la torra. Era petita i acollidora; i tot i que els anys havien passat encara

conservava perfectament dretes les 4 parets que em van veure néixer.

-Sí. Sí.- puntualitzo mirant-los a tots- vaig néixer en aquella finca on els meus pares havien treballat. Però pocs mesos després del meu naixement ens vam traslladar a una petita casa menys cèntrica de la vil·la. Els meus pares havien treballat de valent en aquella explotació agrícola, i això ens permetia viure tranquils, però tot hi això el meu segon germà estava de camí i aquelles quatre parets ja no eren un lloc adient per tots. A més a més – vaig senyalar persistentment- aquí on em veieu, la vostra “Quima” aquell mateix any havia començat a anar a l’escola i el jugar ami se’m estava a punt d’acabar.

Finalment vaig arribar puntual a l'escola, ja que quan vaig deixar la maleta sobre el pupitre, el professor acabava d'arribar darrera meu. Vaig remirar fugaçment la figura del professor i em vaig quedar embadalida al veure que era una dona. Els meus companys continuaven parlant, tirant-se paperets i xiuxiuejant comentaris en una rotllana i en aquell moment em va donar la sensació que l'única que s'havia adonat del canvi de mestre era jo. La nova professora era alta, esprimatxada i esvelta. D'esquenes, el seu cabell cobria lleugerament el clatell, ocultant aquella porció blanca delatada pel matís pà·lid dels seus braços. Al final dels seus ondulats cabells, començava el coll de la camisa una mica forçat per la presència d'un mocador molt fi; però que era perfecte pel vent present en la temporada. Aquest, com una serp s'enroscava fortament al seu coll i anava girant entorn dels seus braços sempre subjectes

als malucs. Aquell sac d'ossos es balancejava a cops secs, sense sotilesa ni de manera fluida, com esperant algú o alguna cosa; o potser simplement per la inseguretat del primer dia. Però de sobte, els dos pals que tenia com a cames es van posar en marxa i s'aturaren amb un cop decidit davant la pissarra sense ni tan sols girar la vista a tot l'alumnat; que ara ja sí, tots i cadascun de nosaltres l'observàvem amb atenció. Amb un gest nerviós de cap delatà la recerca d'alguna cosa, que acabà donant èmfasis en un guix blanc abandonat sobre l'estanteria. Quan es col·locà de nou davant la pissarra l'interès era colpidor, però poc a poc s'anà calmant quan de sobte vam veure que el guix era retornat a la part fosca de l'estanteria i ella es retirava darrera la taula.

Un eco enorme es divagà per tota la classe donant a conèixer aquella estranya paraula escrita a la pissarra. La primera lletra era una E i la resta si fa o no fa les coneixia, però en segona posició "el saquet d'ossos" havia escrit una lletra per equivocació pensava jo inquieta i recolzada sobre el meu pupitre, quan de sobte un dit s'aixecà enlaire.

- És el teu nom? – preguntà un noi de 12 anys que anava a la meua classe.
- Exacte – digué ella molt més activa.
- I el podries pronunciar? – digué ell curiós – mai l'havia sentit.

Un somriure s'escapà de la frontera que creaven les seves dents, es notava que no volia somriure; encara no. Es tractava d'una presentació i com és comprensible volia crear-se una imatge indestructible i forta, però en aquell precís moment sense saber el perquè la seva rialla es propagà per tota la

classe sense fi. En qüestió d'un moment tots teníem una rialla als llavis però cap de nosaltres va voler anticipar-se als seus moviments per por a equivocar-se. Certament però, la tensió no va durar gaire ja que sense calcular bé el

temps de gir, la seva rialleta s'expandí per tota l'aula sense deixar a ningú amb les ganes de passar-s'ho bé.

- Eventurina- digué ella divertida – sento aquesta gresca nois però es que mai m'havien demanat una cosa així a les altres escoles.
- Ah! És el seu nom? – preguntà l'Oriol adormit darrera la classe.
- Sí, Eventurina nois – afirmà ella entre un riure provocat per la innocència de l'Oriol – no, si és normal. Allà d'on sóc jo és un nom comú, però aquí ja m'han informat que no és gaire normal trobar-se Eventurines.

I amb aquest curiós moment començà una any molt engrescador a l'escola que en breus trobaria a faltar. Cada matí el camí cap l'escola es feia una miqueta més curt, ja que amb l'arribada de l'estiu el sol impactava des d'un angle perfecte a primera hora del matí i la calor no era gens molesta. El millor moment però era la tornada, quan el sol ja s'amagava darrera el arbres i nosaltres respiràvem estirats al costat del riu. Amb la tranquil·litat d'aquella esplanada propera al riu, el silenci fins hi tot era bonic i els somnis d'aquells infants; de mi mateixa es desprenien cel amunt. Tot i això el meu dia a dia es complementava per allò que anava aprenent, i em deixava ensenyar.

- Les matemàtiques no eren el meu fort, ni molt menys; però tot hi això vaig aprendre a sumar, restar i multiplicar – els hi dic mirant un quadern de notes.- Dono gràcies però a la professora de la que us he parlat ,l'Eventurina ho feia tot molt més fàcil als meus ulls i allò que semblava més complicat poc a poc anava agafant forma.

Amb 14 anys compartia cinc dies de set a la setmana l'aula amb nens de diferents edats. L'escola només estava formada d'una sola línia i per tant cada cert temps el nombre d'alumnes variava, aportant una variabilitat de companys que anaven i venien. Dia rere dia practicàvem allò que se'n deia càlcul des d'un punt de vista molt bàsic ja que no tothom adquiria les novetats amb el mateix entusiasme i facilitat per aprendre. Però tot i l'esforç que havia d'aportar la

meva persona en tot moment, també hi havia ocasions que gaudia i aprenia simplement de la companyia que m'oferia aquell ambient tant divers. En ocasions aquella tensió basada en la concentració tendia al xivarri i a la bogeria creada per una cadena de riures que costava moltíssim d'aturar. Una dia, després de que esclatés el primer somriure culpable de la resta, l'aula

semblava una corral de gallines. L'Eventurina reia al uníson amb nosaltres però tot i així per no exaltar l'emoció del moment, aquell dia decidí somriure de cara

a la pissarra alhora que intentava completar un problema. Amb tot això, una companya de la classe de la qual he oblidat completament el nom, va ser

posseïda per la histèria personificada, fet que impedia retornar al clima de la classe, no només pels alumnes sinó per la pròpia professora. Ella després de

tot ja ens coneixia, i sabia que els nostres somriures s'aturaven tot just ella decidia girar-se i creuar els braços però aquell dia les seves dues extremitats,

tampoc estaven disponibles ja que estaven situades al seu abdomen intentant calmar el sanglot. Seguidament la meua companya que devia tenir uns 9 anys

procedí a agafar la cama de l'Eventurina, que quedava més enlairada a causa de la tarima que hi havia davant de la pissarra; i decidí martiritzar-la amb unes

pessigolles devastadores a vista dels que estàvem al·lucinant als pupitres.

Una tarda quan el sol començà a caure i la punta del campanar ofería una petita ombra em vaig adonar realment que l'estiu havia arribat. No veia ningú pel carrer a través de la finestra que donava al pati, i com era de costum molts dels pupitres havien quedat desocupats. Vaig aixecar-me de la taula amb el toc de timbre i vaig recollir fugaçment les meves pertinences situades al calaix.

Vaig recordar-me amb molta sort de deshabitar el meu penjador, i per aquest motiu amb feines i treballs em vaig acostar al mobiliari. Amb el dit que em sobrava intentava agafar la meua jaqueta, quan de sobte vaig veure una mà

que me la resguardava al meu coll, alhora que el quadern em queia a terra. Tan atabalada com estava no vaig pensar en mirar qui havia estat; aquell que tan amable m'havia ajudat a respirar entre aquell batibull de paperassa i records, quan de sobte una rialleta sonà de fons camuflada entre el piular dels ocells. Em vaig girar tan de pressa com vaig poder i vaig entreveure unes cames primes alhora que pronunciava "Gràcies Eventurina" per darrer cop a la meua vida

Amb tan sols catorze anys?

Estiro l'esquena per recol·locar el meu cos que poc a poc envoltat de nostàlgia i emoció s'havia anat escolant cadira avall. De nou la meva vista s'apodera d'aquells ulls que m'escolten atents i premo amb contundència allò que romanía en les meves mans des del principi de la història. Per por i precaució potser. O per la delicadesa que mostra davant de la grandesa dels altres records; no en tinc ni idea. El que sí que és cert, és que tota la meva força està reunida en aquell puny que custodia ara mateix, allò que després del pas dels anys ha acabat essent una tija seca.

Estirava l'esquena de nou, intentant recolzar d'una vegada per totes les meves mans sobre els genolls; mentre el peu del meu pare colpejava amb sequedat la porta. Amb el vent que entrava per la finestra de la cuina, aquesta vacil·lava en un tancar i obrir-se de nou mentre sentia apropar-se les passes ràpides de la mare. Sabia que eren els seus peus refugiats en aquelles sabatilles desgastades, de nits amunt i avall custodiant la masoveria. De les seves inquietuds que l'obligaven a bellugar-se i del seu peculiar arrossegament de peus amb el que alliberava tensions. De sobte la porta cedí i la figura de la meva mare es mostrà il·luminada i il·lusionada a conjunt d'aquell matí assolat. Em va fer un dels seus petons matiners plens de vitalitat, i s'anà a refugiar entre els braços del pare que sorprès s'espantà.

- No t'esperava tan matinera avui – s'inclinà dient el pare.

- Tens tota la raó, però avui quan el gall cantava per segona vegada i tu encara dormies – va dir recalcant la mare, la seva facilitat per dormir entre una rialla – han trucat a la porta. Realment “ha trucat” un home, que resulta que és el nou carter.

- Ah sí! És un noi molt jovenet i amb una cara poc afable per el veïnat... les veus que corren...En fi que volia?

La mare sense deixar acabar la frase, abandonà disparada la cuina deixant en l'aire un silenci inquietant. El tic-tac del rellotge reprimia les nostres ganes de

saber i de preguntar, perquè essent sincera aquella actitud no era habitual en la mare. Els ulls del pare van caure des d'una altura imprevisible fent esclatar el meu riure que donà inici al seu. Entre sospirs ofegats, i intents d'aturar la grandesa d'aquella rialla; es deixà apreciar des del final del passadís el

murmuri d'una persona que no convivia amb nosaltres, i que amb un tancar i obri d'ulls la vaig tenir al davant.

- Quimeta aixecat a fer un petó a la teva tieta; no siguis mandrosa que fa estona que hem estès els llençols.
- Encara estan allà per estendre –li vaig dir assenyalant el cistell amb les peces brutes en una rialleta entremaliada, alhora que em llençava en braços de la tieta.

Ella no era molt alta, era un tret que venia estipulat de família i sempre havia pensat, que el fet de tenir aquells rissos al cim del cos i recobrint la seva cara allargada li donava una imatge molt propera. Tenia un gran home al seu costat, un verdader treballador i lluitador amb el que havia tingut el meu cosí. El meu oncle trencava els estàndards familiars ja que des de les seves espatlles el

món es veia més llunyà; des d'on les casetes es transformaven en formigues i les persones en granets de sorra. Però el que realment des de petita m'havia impactat; era la complicitat que havia vist sempre entre les mirades d'ambdues persones. Deixant de banda la diferència d'estatura aparent, entre ells dos sempre fluïa el respecte i la igualtat impregnada d'un amor impressionat que copsava a tot aquell que hi parava atenció.

- Tenies raó que no estava estesa la roba reina – digué la mare alçant la veu per trencar les meves reflexions personals.

Després d'aquesta frase no calgué preguntar res. Les meves orelles s'havien donat més i que per enteses, i tot i que les cames havien reposat còmodes en aquella postura ara calia obeir. Abans de travessar la porta però el pare s'alçà en la meva defensa.

- Justament ara anàvem a l'exploració de les mines de calci amb la Quima, ja que aquesta hora el sol encara reposa baix – explicà picant-me l'ullet.
- Avui? Però si tenim convidats! No crec que sigui el més apropiat
- Deixa'ls fer dona no t'amoïnis, igualment hem de parlar de coses de grans –comentà ella burlant-se del pare.
- Tant se val tieta, les mines continuaran essent allà d'aquí uns dies – vaig dir tancant el tema, tot deixant fluir la cara alleujada de la mare.

El pare treballava des de que jo tenia un any a les mines de calci de Gualba; uns forats immensos d'on el poble en treia pedres precioses. Aquestes coves en un primer moment podríem dir que no pertanyien al poble, ja que antigament la dificultat per arribar era molt gran i el camí era molt costós. Però amb el pas dels anys, la necessitat d'explorar i obtenir un cert benefici s'igualà al preu de les vides que es perderen en l'intent, i poc a poc allò que conduïa al paradís de roques s'anà fent molt més planer i còmode amb l'ús de diferents mètodes. Tot i això, diàriament molts dels homes del poble treballaven tot el dia dins d'aquelles boques de pedra i aquest fet despertà en mi una intriga, que es transformà en fascinació davant la figura del pare. Cada matí quan em llevava des dels tres anys, veia la cua de la seva capelina fuetejant fugaç el lateral de la porta, i el seu rostre no tornava a aparèixer fins les 7 de la tarda rere l'últim sospir del sol. Així doncs suposo que el fet de desitjar dia rere dia, escoltar una de les seves històries noves dins les mines, m'enganxà a ell; sentint una gran connexió sense ni tan sols creuar paraules. Amb una sola mirada. Però el més curiós era que mai en la meua vida havia visitat aquell indret, replet de treballadors des de la sortida de l'alba; que havia derivat en una promesa amb el pare. Estava clar però que aquell no era el dia, i només al acabar d'estendre la roba em vaig dirigir a la cuina per organitzar els preparatius

pel sopar. Abans però em vaig deixar somiar per un segon, clavant la mirada en les mines que es deixaven entreveure al final de les prades masegades pel sol. En aquell moment però, vaig notar una mà sobre la meua espatlla que volia compartir aquella meravellosa escena. El pare.

Amb el tercer crit de la mare tots estàvem asseguts a taula, que amb l'arribada de la convidada s'havia convertit en un banquet. Si projectaves la vista des de la banda de la tieta trobaves tots aquells plats extravagants que arrebossaven pel costat degut a la seva extrema quantitat. En ells

predominaven l'escènica d'aquelles herbes aromàtiques cultivades per la mare dia rere dia al jardí de casa nostre, que d'una manera inimaginable omplien l'habitatge d'un aroma exòtic. Al centre, estaven col·locats aquells plats misteriosos que la mare anomenava "segons". Mai havíem cuinats segons a casa, però si he de ser sincera he d'admetre que realment la flaire que desprenia cadascun d'aquells plats era impressionant. El sopar fou impressionat, envoltat d'un aire molt familiar i proper sense deixar a ningú descontent; i per si la gana era present en algun de nosaltres la mare decidí com a darrera cosa, oferir-nos un trosset de pastís. Desgraciadament però, amb tota la pena del món vaig deixar anar un gest refutador d'aquella

delícia, al veure tocar la meva panxa plana la cantonada de l'extensa taula. Amb el primer badall de les nou, decidí pujar amb penes i treball al llit, ja que la conversa dels grans emboirava la meva ment; i així poc a poc em vaig deixar caure entre els llençols secs del sol abrasador fins ben passat dues hores.

El meu cap estava present en tot moment en aquell alt i baix de veus que a partir d'una certa hora allunyaren als meus germanets, possiblement per el tema de la conversa i les altes hores de la nit. Només en sentir els seus

cossos esprimatxats pujar les escales, proseguí allò que donava inici els anomenats "tema de grans", ja que amb un silenci sepulcral ajustaren la porta del menjador. Tot i això, no sé si per sort o per desgràcia la meva finestreta estava entreoberta i per aquests 20 centímetres que hi devia haver, s'escolaven totes i cadascuna de les paraules que sortiren de les seves boques aquella nit.

- Jo opino que és una noieta molt espavilada, i que res d'això l'afectaria.

Tot el contrari! L'ajudaria a madurar i agafar responsabilitats.

- Però és molt petita, i necessita l'escola com el pa de cada dia – recalca la veu de la mare.

- Jo no vaig anar a aquest món que anomenau escola, i ben bé que em va ensenyar la vida...amb alguna que altre clatellada però sóc aquí, viva i amb fills. I espero rebre nets en breus – digué emocionada la meva tieta.

- I quan es casen? – ressonà amb gravetat la veu del pare.

- En una setmana. Per això d'aquí res la botiga quedarà sola i jo amb la meva edat no em puc fer càrrec de tot. – exclamà la tieta – I de veritat que sóc la primera que sent por per els fills, ja em coneixeu; però si us proposo això és perquè sé que la Quima se'n podria encarregar

perfectament d'atendre els clients. Ja té catorze anys i la vida per ella comença ara.

- Amb només catorze anys creus que ha après tot allò que ens ofereix l'escola? – preguntà indecisa la mare.
- Si és per l'escola ni us preocupeu...se'm ha acudit una idea brillant.
- Ara ve quan el maten – xiuxiuejà el meu pare traient el cap pel finestral.
- No remuguis que és cosa de vells – digué ella amb una mirada desafiant. Podria estudiar per la nit amb l'ajuda de la mestra del poble. El silenci fou gegant. Potser fins hi tot més gran que la por que recorria cada part del meu cos. Potser m'equivocava i realment no era por, simplement tristesa i inseguretat; però el que si que era veritat era que el fet d'estar en mans de les següents paraules em tenia esglaiada. Em vaig incorporar al finestral per no perdre cap mot d'aquella conversa que delimitava el meu destí, fins que vaig veure les mans del pare recolzades al mateix lloc però al pis de baix.

En aquell moment tant delicat també s'hi oposava el trontollament social amb una II República on els diversos partits s'anaven passant el torn, un darrera l'altre fins que en breus tot es desmuntaria amb un cop d'estat.

- Bé, si alguna cosa va malament tornarà pel Nadal si? – digué la mare seca.
- Perfecte doncs, ja tenim una nova dependent i celonina al poble; segur que estarà encantada! No veus que els nens s'adapten a tot..
- I tan que són nens – respongué el pare – nens que creixen com una metxa pressa pel foc.

Amb això els meus ulls es situaren al capdamunt del armari instantàniament intentant localitzar allò que seria el meu equipatge de mà. Abans de tancar la finestra i respirar aquell aire pur de la nit per últim cop però, vaig agafar un branquilló d'aquell test de poncelles que havia estat regant cada matí abans de fer camí cap a l'escola. El vaig tallar contundent i secant; sense donar-me temps per sentir i deixar-me endur per aquella onada de sentiments, que de moment deixaria enterrada al fons d'aquell mar revoltat per l'olor d'una flor.

- Podeu endevinar on era l'endemà al matí aquella flor? – els pregunto als meus besnéts ocults darrera l'escala de cargol.
- Amb tu de camí a Sant Celoni – respongué un fil de veu.

Els clients de març

La porta del local estava oberta de bat a bat, deixant entra les primeres llums del matí entre les cortines que et conduïen al rebost. Només al posar un peu dins la sala vaig veure un home que s'havia anticipat a l'entrada de la propietària i a primera vista aquest fet em feu tirar enrere. Al topar amb la meva tieta ella entengué de que es tractava i amb una veu sense alteracions m'obligà

a entrar. La sala era d'una mida rectangular, deixant de banda la part del rebost ocult rere unes cortines de tons blavosos. Només entrar trobaves un grup de taules sobrepoblades per totes aquelles cadires que possiblement la nit anterior, foren col·locades per una partida de cartes plena d'apostes. Sobre les taules però no quedava cap rastre del joc, més que les taques en forma de bombolla d'algun alcohol vessat en la partida. Si estenies la mirada rere una pila de diaris acumulats pels propis clients en una taula, podies trobar l'àmplia barra rere la qual en breus s'ocultarien les meves cames deixant entreveure el meu cap. Era força llarga i des d'alguna perspectiva podia semblar que fes una petita circumferència que finalment donava lloc a una U. Sobre una part de marbre fred, hi havia una espècie de teranyina de vidra perfectament tallada que permetia aguantar els vasos cap per vall. Al baixar la mirada lentament, repassant cada racó d'aquell recinte vaig veure d'una passada la conversa que mantenien la tieta i aquell home assegut a la butaca des de primera hora del matí. Abans de girar-me cap a ells però, vaig preferir acabar tota aquella ruta,

per orientar-me si més no en l'espai on hauria de treballar cada dia. Just abans d'entrar al rebost em vaig deturar en una paret plena d'objectes i retalls penjats de les parets. Era una gran paret decorada i tapada per trossets de diaris,

columnes de revistes i fotografies antigues que exaltaven un poble que pel que semblava tenia una certa importància. Una església impressionant, unes grans torres de vigilància de segles abans i unes parets sagrades en representació d'un monestir que es conservava per la pròpia voluntat del poble.

Les meves cames continuaren caminant cap aquell indret on encara no havien trepitjat, quan de sobte el repicar d'un got de vidre amb el marbre conclouïa amb el recorregut; ja que tres persones més entraven al local donant inici a allò que seria el meu dia a dia.

Amb les campanes que marcaven dos quart de set, els meus ulls ja estaven desvetllats i preparats per la jornada diària que m'esperava. Portava

aproximadament un mes vivint a Sant Celoni amb la meva tieta, en una petita caseta al centre del poble. Treballant durant el dia. Estudiant durant la nit. Com és normal durant els primers dies els canvis foren importants; els meus pares em mancaven i allò que sembla la típica rutina avorrida s'havia

transformat en la base de la meva enyorança. Ja no rentava la roba, ni l'estenia, ni tan sols podia observar en la llunyania les boques de les mines de calci. Encara que si sóc sincera, cada matí potser per la sona acumulada o si més no per donar una petita ajuda al meu cos necessitat de descans, sortia al balcó de l'habitació de la meva cosina i buscava en l'horitzó alguna cosa que em sonés familiar. Tot hi això la situació no era suficient per enfonsar-me o si més no em consolava pensant això, ja que cada nit quan les classes s'acabaven i la mandra acaparava cada racó de mi; els meus pensaments robaven uns de minuts al meu son per pensar en allò que trobava a faltar; omplint els meus ulls de llàgrimes a les quals prohibia sortir.

Aquell matí però el notava diferent, potser perquè la meva tieta m'havia deixat plegar abans el dia anterior o bé perquè el sol il·luminava el campanar oferint-me un bonic despertar. Però fos com fos aquell començament d'abril em convidava a somriure i a pensar que potser tot allò no era tan dur. No era tan dolent; i que potser l'estiu m'emplenaria de ganes de viure. Així doncs després de deixar preparat l'esmorzar pels meus tiets i el meu cosí em vaig dirigir cap al bar situat a dos carrers en direcció oposada a l'autopista. El carrer major estava completament buit, no es sentia ni una ànima, tret del meu esbufec cansat de córrer, per la por que m'oferia aquella situació. En un tres i no res, vaig ser palplantada davant la porta de ferro del local, i després de refugiar-me rere el soroll espantós d'aquella andròmina, em vaig adonar que la raresa del dia augmentava per moments.

Des del dia que vaig arribar al nou poble, la meva tieta m'havia anat ensenyant tot allò que al seu gust era imprescindible per mantenir la clientela. El més important, com deia ella era tenir la perspicàcia de classificar els clients per actuar d'una manera correcta al agrado del comprador. Per una banda tenia el client habitual; aquell que simplement s'assentava a les taules rodejades d'apostes, i que coneixia mil cops millor totes i cadascunes de les persones del bar, que no la carta de productes que oferia. En segon lloc teníem aquell client molt més moderat i silenciós, aquell que sempre restava a les tauletes del final i que la seva elecció no variava per res del món. I per últim teníem aquell grup

de clients; que al meu gust eren els més detestables, ja que havien augmentat en massa amb l'arribada de la calor. Era aquell client que ja tenia un tamboret

assignat en la barra, en el qual ja hi havia la marca de la seva postura degut a que arribaven i marxaven a la mateixa hora que la cambrera; en aquest cas jo. En la meua opinió no tan sols era el tipus de persona més barroera sinó que, a més a més la seva mirada intimidant en ocasions prenia un caire dominant sobre la meua figura de nena joveneta. Degut a les molèsties que em causaven les seves actuacions i intents de conquesta, vaig decidir fer un canvi sobtat en el meu caràcter adoptant una posició seca envers aquells tipus de clients, ja que vivien amb mi tota la jornada. Poc a poc, vaig començar a deixar de ser una nena als seus ulls i des de les 8 del matí, totes i cadascuna de les seves històries familiars passaven per les meves orelles; ja que era l'únic que els mantenia ocupats. Aquell matí però, el representant d'aquell grup de clients que restaven al bar tot el dia no aparegué, deixant en mi una curiositat perspicaç; ja que cada matí el Senyor Clopés, així em feia anomenar-lo m'esperava fora el recinte fumant un purèt, mentre alliberava les seves preocupacions i les ànsies per entrar a allò que ell anomenava "santuari".

Era el primer cop des de que havia començat a treballar allà que no el veia aparèixer. Com tothom sabia, ell era una home entregat a la feina, però tot hi això preferia endur-se els afers del ajuntament cap a casa on meditava i prenia les mesures adients amb la pau i tranquil·litat que l'assumpte necessitava. La situació canviava però només a final de mes, quan obligatòriament es pactaven les convocatòries per les actes i la seva presència era indispensable. Estranyament però aquell matí érem 18 de juliol i ni tan sols les parades del mercat s'havien situat al mig de la plaça. Així doncs degut a la intriga a la que estava submergida, vaig decidir baixar parcialment la porta de ferro mentre jo era fora; amb l'esperança de veure un dels clients habituals assentats als seus respectius tamborets en el meu retorn.

Els fanalets del carrer feia força estona que s'havien apagat, i pel que feia a la gent poca s'havia atrevit a sortir al carrer. Era cert que els finestrals estaven tancats i barrats, però degut a l'estranyesa del moment vaig arribar a pensar que algú estava espiant-me des de l'interior d'aquells edificis. Vaig seguir caminat, en un núvol de nerviosisme i desesperació fins que amb molta sort vaig acabar arribant per un caminet a la plaça de l'església. Vaig mirar i remirar l'edifici esperant que allò no fos veritat. L'anomenada "casa de tothom" estava tancada, havia clausurat els seu barrots deixant fora tots aquells indigents que no tenien sostre per dormir?; em preguntava jo mentre seguia caminant. De sobte guiada per l'esperança del moment se'm acudí fer la volta

al recinte per trobar allò que, veto aquí se'm aparegué al davant

- Perdoni! – vaig cridar projectant la veu carrer amunt.

La dona seguí pujant carreró amunt, girant-se un parell de vegades per assegurar-se d'accelerar el pas.

- Perdoni! Siusplau – vaig dir mig entrebancant-me.

Sortosament la senyora es deturà i presa del dubte decidí retrocedir per ajudar a aixecar-me.

- On vas nena? Què necessites? – digué alarmada
- No trobo ningú! I la gent? Estic sola al bar i no hi ha ningú pel carrer.

- Normal, no t'han avisat els teus pares? Deuen estar al recinte municipal; ens han alertat discretament.
- No ells eren a casa quan jo he marxat. La meva tieta és la propietària del bar del carrer paral·lel al major. Jo sóc la seva neboda treballa allà em coneix? He deixat sola la botiga, així que no crec que sigui el més adient ser aquí.. però no hi ha ningú i...
- Tranquil·la per la botiga nena – digué ella prement-se la mà- avui no entrarà ningú. Ha esclatat un cop d'estat en contra la República, els teus tiets ja te'n parlaran. Ara torna a casa – digué respirant fondo – i espera ordres dels teus oncles.
- Si gràcies. Abans però tancaré la botiga – vaig dir jo girant-me carrer avall
- Estarà tancada per un temps – murmurà ella a una distància prudencial que jo no vaig arribar a sentir.

Així doncs d'aquesta manera vaig ser coneixedora que a diferents parts del territori espanyol havia esclatat un cop d'estat. Una ferida de mort a la República i un inici forçós, d'un període que ens portaria feines i treballs superar.

Les meves cames havien reduït la velocitat, ja no podien més. Vaig començar a esprintar al veure que només em separava un carrer del bar quan de sobte la portella d'un portal s'obrí obligant-me a frenar. Un noi alt i amb cara de nen aparegué davant meu per art de màgia d'una casa de pedra en la que hi havia col·locat un preciós rètol amb el nom de "Can Cervera". No havia sentit mai aquell nom, ni tan sols un de similar però em vaig deturar un moment a murmurar de manera interna aquell peculiar nom. Quan em vaig adonar, em vaig trobar parada al mig del carrer barrant el pas a aquell jove que em passava un cap. Instantàniament em vaig perdre en els seus ulls verds i els meus intents d'apartar-me foren lents. Tot hi això quan aconseguí passar amb una rialla camuflada em vaig adonar que davant del bar hi havia algú. La meva tieta. La qual amb un cop fort, segellà fort la porta d'aquell negoci per un temps.

Les finestres de les cases amb el pas des dies, anaven deixant escapar les il·lusions de les persones. Les veus dels carrers s'havien apagat i ni tan sols les faroles il·luminaven en la fosca nit, degut a la inexistent presència humana pel carrers. Les portes eren tancades com mai havien estat, per por, inseguretat i novetat a tot aquell ventall de notícies que de manera inquietant arribaven al poble per mitjà de cartes de familiars, carros nòmades guiats per la situació política i fins hi tot per la veu de l'ajuntament; pressionat per les ànsies de

saber. D'ençà les veus d'aquell matí de juliol, els intents de sortir al poble eren vans tot i la normalitat aparent en la localitat. Tot hi això es veia que tots preferíem prevenir que curar ja que fins hi tot amb les campanades del cop d'estat l'església s'havia tancat en banda, ajustant la porta als desemparats.

Aquell matí quan el núvols cobrien de misteri tot el cel, i les esclatxes de llum eren difícils d'apreciar, em va semblar ser despertada pel soroll molest d'un ramat de cabres. La imaginació estava clar que podia jugar males passades, però aquell dia hauria apostat el que fos que si més no, el causant del meu despertar sobtat era familiar d'aquells animals de camp.

Vaig baixar ràpidament les escales prestant atenció a tot allò que em rodejava i que podia donar credibilitat a aquella història de bojos poc argumentada, més que amb el soroll que retronava encara dins el cap. A continuació em vaig apropar a la cuina quan de sobte vaig entreveure una silueta negra dins la sala. Primerament vaig pensar que es tractava d'algun d'aquests veïns propers, ja que de cara a l'exterior la tieta mantenia una imatge deu. Però llavors els meus dubtes s'esvaïren al contemplar des de la llunyania unes cordes i un martell

dins la capelina que duia la silueta. Pressa del pànic vaig retrocedir uns instants quan de sobte algú m'agafà per les espatlles. Era el meu cosí. El pànic

s'endinsà en el meu interior ja que rarament el crit fou sec però contundent; el qual espantà més al meu cosí que no pas a la meva persona. Seguidament baixà trotant aquells graons que quedaven per sota meu i entrà a la cuina decidit a llançar-se als braços d'aquell amb qui jo tant m'havia recreat.

Al girar-se em vaig deixar caure recolzada amb la paret de l'escala; era l'oncle.

- On vas amb aquestes pintes de sapastre? – digué l'oncle referint-se al meu cosí acabat de llevar.
- T'has vist a tu? Sembles un lladre.. i amb molt poca classe per cert – digué ell col·locant el cul sobre el marbre.
- Jo vaig a treballar fill, no em posaré el vestit dels diumenges per embrutar-me les mans. –retornar ell topant-se amb la meva mirada que ja divagava més tranquil·la – No com la teva cosina – continuà- que crec que avui tot i essent dilluns farà diumenges en el segon graó de l'escala.
- Sembles un lladre – li vaig dir jo encara amb el sobresalt al cor.
- Repeteixo que vaig a treballar – recalcà bufant – ens han reclamat els cassolers en nom del alcalde al ajuntament en deu minuts, aquells més forts del poble – puntualitzà ell vacil·lant.
- S'han oblidat de mi pare!
- No crec que sigui això – digué ell rient – Tot hi això a les dotze, tot el poble està citat a la plaça; l'alcalde compareixerà davant dels vilatans per anunciar la crida Abans però – introduí des de l'envà de la porta.

podríeu preparar alguna cosa de sopar amb aquells aliments amb més mal estat...aquesta setmana ja no ens queda res millor.

Vaig mirar el rellotge sorpresa de haver cregut que era més aviat. El campanar anunciava estrepitós les onze i amb una hora el temps es feia més que curt. Com una bala, em dirigí cap al rebost per agafar aquells aliments més corcats i passats que es personificaven bàsicament en patates i cebes. Així doncs tot oblidant aquella pudor nefasta em vaig dirigir a la cuina sense oblidar d'agafar

allò que la meva mare m'havia ensenyat com el remei de tot; herbes com el julivert i el romaní. Sortosament el meu cosí havia entès el protocol i al arribar només em calgué pelar i trossejar els ingredients ja que l'aigua ja bullia des de feia ben bé 5 minuts. Tot hi això la col·laboració no durà gaire ja que en qüestió de minuts un crit es projectà cap a mi llençant-me les responsabilitats de la casa com un gerra d'aigua freda.

- Pujo que tinc pressa! He de cosir els pantalons de pana abans que la mare em talli el coll. Cridem si necessites alguna cosa.

Aquella última frase podríem dir que era el seu lema. Dia rere dia dissimulava les seves poques ganes de fer res, darrera aquell dit aparentment amable. Deixant de banda les cabòries però, em vaig espavilar a recollir la roba estesa i endreçar la cuina, després de cuinar allò que em penes i treballs feia una ració per persona que ens alimentaria fins l'endemà. A les 12 en punt sortia de casa. Estrepitosa i volàtil, com un gas sotmès a certa pressió, que oblidà totalment d'esperar el meu cosí. A la d'arribar a l'hora. De camí, vaig entreveure un grup de persones que acompanyats de frares corrien cap al turonet. D'aquesta manera pressa de l'estranyesa de no saber quin era el camí més curt, els vaig seguir ingènua i a cops de vent. Al arribar un grup de monges seguits dels seus propis crits m'alertaven de que alguna cosa no anava bé, ja que tots ells brandaven al cap resignant-se a lliurar alguna cosa als suposats opressors reunits en un cercle. Interessada em vaig acostar resseguint un camí marcat

per unes petjades, fins a quedar aturada per un soroll que feu ressonar el turonet. Estava clar, que allò no era la plaça a vista de tot aquell que siguis una

mica intel·ligent; però el fet és que tampoc era fàcil d'endevinar que aquell

espai era més perillós del que realment semblava, fins que vaig sentir l'estimbada d'una de les parets dels monestir del poble degut al impacte d'una columna de pedra. Ràpidament les meves cames actuaren a fer el sentit oposat alhora que un frare, el que duia el ciri sagrat; cridava histèric entregar la seva vida per aquell antic monestir.

Quan vaig arribar a la plaça; conduïda per tots aquells que com jo feien tard l'alcalde ja estava col·locat sobre una tarima envoltada de maons gegants.

- Estimats vilatans aquí reunits, benvinguts a l'acte que començarà a continuació. En ell m'agradaria calmar totes les incerteses que us ronden però desgraciadament no puc; només sóc capaç de prendre

mesures de prevenció contra els possibles atacs als pobles en que l'aixecament no va donar resultats.

El murmurar de la gent resultava pacífic. Possiblement molts d'ells parlaven amb curiositat de l'ornamentada brusa que duia el cap de l'ajuntament o bé discutien de l'estranya presència d'aquells maons. Però el fet era que les persones no estaven revoltades per la por; i això mantenia els nervis arrecerats.

- D'aquesta manera en la darrera acta d'ahir al vespre es va decidir la construcció d'una muralla en forma de fort, per garantir un temps de reacció davant qualsevol problema. Per facilitar això en aquests moments s'està derruïnt l'estructura del monestir del turó situat darrera l'hospital. – digué l'alcalde aturant-se; coneixedor ja, de l'augment del brunzit de tot aquell que parava orelles - Seguidament però, l'exèrcit republicà escampat pel territori actualment pur, demana des del provincial; l'entrega de noves lleves durant l'inici d'enguany.

El silenci fou esperonant. Un d'aquells silenci que trenca tots els murmurs per quedar-se realment amb la por a la boca. Feia un any i mig que el poble s'havia quedat devastat d'homes joves; ja que tots ells eren suposadament lluitant als fronts; i aquest fet volguéssim o no era trist i desesperant. Però si bé hem de

ser sincers, ningú en el seu sa estat s'hauria imaginat que enguany desapareixerien nous nois per desfilar cap als fronts.

- Així doncs prosseguint amb les ordres i la ideologia que portarà a la victòria l'exèrcit republicà, se citen aquesta tarda aquells nois que pertanyin a la quinta del 1920 – 1921.

Les veus es desbocaren a un ritme desmesurat, modelant i agafant tons diferents fins a reunir-se tot a una cridant “ La quinta del biberó”. Tota aquella remor s'anà atenuant deixant-se endur per crits de pares i plors de mares i fills que començaren a assumir que allò era veritat. Llavis que tastaven llàgrimes desesperades. Mans que s'enlairaven cap al cel suplicant quelcom. Uns ulls vers. Uns ulls vers que desapareixien entre la massa. Res; quan de sobte em vaig recordar que a partir de demà a casa en seriem un menys.

Amb els ulls negats de llàgrimes, abans que caigués el capvespre em vaig dirigir allà on veuria desaparèixer al meu cosí. Al arribar allà, tothom formava un gran cercle replet de plors, promeses i mirades que sense dir res es deien adéu; deixant marxar aquells que possiblement mai més veurien en aquesta vida. Jo en canvi em vaig quedar copsada al veure sobtadament el meu oncle lligat, mentre tota la quinta del biberó desfilava carretera avall. De seguida m'hi vaig aproximar per escoltar el que estava passant, commoguda per no poder dir adéu a aquell que era com el meu germà de sang; el meu cosí.

Aquest però contràriament, ja feia hores que havia marxat. S'havia allunyat. Havia fugit. Havia denegat la lluita per la pàtria, per ser considerat un heretge. Havia deixat aquell que li havia donat la vida; lligat entre cordes com un traïdor. Un pare condemnat als martiris d'una presó per les pors del seu fill. Un oncle, que atemorit per ser tancat a la model continuava consolant, aquella que amb ulls negats observava el noi del ulls verds que desapareixia carretera enllà.

La Model

Les llàgrimes continuaven humitejant els meus ulls minut rere minut. La imatge retronava a la meva ment com un disc rallat; gravant cada detall a primer cop d'ull invisible a la meva ment. Les mans del meu oncle retingudes i emmanillades qüestionaven la seva gran bondat davant de tot el poble, que inquiet modelava la narració dels fets com una cadena. Era cert que el seu pròxim destí era la model. Era cert que el seu fill era un heretge. I també era cert que tothom sabia les conseqüències de la fugida del meu cosí. Però també era totalment veraç, que aquell que restava ajagut i emmanillat sobre la furgoneta de la policia, era un pobre innocent que patia les represàlies

d'aquella època que acabava de començar.

El pas en direcció cap a casa delirava en un neguit nerviós i una saturació constant. Em feia por i era una necessitat alhora. Por per no saber com explicar-ho a la meva tieta, qui de sobte s'havia quedat sense cap home a la família capaç de portar diners a casa. I necessitat de que algú m'abracés i em digués que tot aniria bé. Que tan sols seria qüestió de dies i que allò que ara semblava la fi del món, en breus significaria la unió familiar d'aquells dos que havien marxat de casa per raons contradictòries.

Tot hi així quan vaig arribar a casa la porta estava tancada; completament bloquejada per la clau que possiblement restava fixada al pany; fet que a

primer moment em va estranyar moltíssim. Després però en l'intent de trucar a

la porta no vaig veure cap tipus de indicis de llum, així doncs tant ràpid com el meu cap va fer associacions vaig decidir entrar per aquella finestreta que donava a la meva habitació. L'ascensió va ser una mica complicada degut a que no era un camí segur i quotidià, sinó que més aviat era provisional i només havia sigut utilitzat per emergències. Al deixar-me caure sobre el llit les penes m'oprimiren les visions esperançadores i al contemplar des de la banda dreta del llit l'habitació del meu cosí, les llàgrimes inundaren els meus ulls. De sobte el meu plor s'augmentà. Molt més pur. Molt més sec i amb molt més de sentiment donant-me la sensació que el plor modelava cap a sons que mai havia sentit. D'aquesta manera, pressa del dolor que em causava aquella situació vaig submergir el cap dins el coixí per calmar aquell ofec.

No va ser fins aleshores que vaig comprendre que no estava sola a casa, ja que fins hi tot quan la meva veu i el meu plor havia estat silenciats per el coixí;

podia continuar sentint el ressonar d'un nas inundat de llàgrimes. A primer moment la sensació d'escoltar un familiar plorar no va ser gens còmode però mica a mica vaig notar com sense ella saber-ho; havia apaivagat aquell dolor que de primeres només el sentia meu.

Aquella mateixa nit abans de que el sol caigués vam rebre una carta notificant tot allò que ja sabíem. Les nostres cares no s'allargaren ni uns centímetres, ja que tot allò que podíem deduir d'aquell escrit estava més que assumit; tot i que veure-ho per escrit copsava molt més. En la carta enviada per el comitè local republicà, t'informaven bàsicament d'on estava tancat aquell que havia estat pres pels martiris. Sí. Exacte. Una paraula dura però clau, que s'emascarava entre aquelles lletres emboirades d'honor i de pàtria, basades en la por. La por com a motor d'obligació; de poc raonament i d'actuació ràpida per tal de no posar en perill als teus. Per això mateix, en aquell document afirmaven clarament que el meu oncle no sortiria de la model fins que el seu fugitiu fill desfilés cap als fronts que ja desviaven cap a l'Ebre. La dificultat però llavors ja era de la família, que s'havia d'encarregar de visitar i alimentar aquell que restava entre barrots, i informar dels fets al seu relatiu amagat entre els boscos. D'aquesta manera; essent conscients de que estàvem soles davant de tanta responsabilitat, la meva tieta i jo ens assegurem al sofà per parlar d'allò que ja era inevitable ocultar.

- Què farem amb l'oncle? – vaig preguntar jo amb el cap cot.
- No ho sé reina – digué ella sense llàgrimes per vessar- només ser que els martiris començaran en breu; i per tant el meu fill ha de ser informat.
- I l'oncle allà sol? Si més no necessitarà la mateixa companyia que necessitem nosaltres tieta.
- Tens raó però la cuitat és un lloc perillós ara mateix- exposà ella dubitativa.
- Més perillós que el que ja tenim a sobre?
- No ho crec, però jo necessito estar aquí. Si més no per tu Quimeta. La botiga encara resta tancada i els béns a casa s'acabaran aviat. Així doncs m'hauré de quedar aquí i pujar; arriscant-ho tot, la porta del bar de nou per portar uns ingressos a casa. – decidí ella amb un posat lamentable.
- No et preocupis per mi. Pensa en tu i l'oncle. I el teu fill. Què faràs amb ells?
- Hauré de buscar l'heretge d'aquest poble – afirmà ella amb gran sarcasme. – però no em podré fer càrrec del teu tiet Quimeta. No dono

l'abast filleta.

- Ja baixaré jo. Amb carreta o a peu si fa falta. – vaig dir jo convençuda

La meva tieta m'abraçà impulsivament. Enduta totalment per la pressió i la nostàlgia del moment; de les paraules que acabava d'escoltar. D'aquesta manera abraçant-la amb tot allò que li podia oferir, vaig deixar anar:

- Avui per tu; demà per ell.

L'endemà quan els núvols començaven a esvair-se, i el sol començava a despuntar pel cel del dissabte, jo era asseguda sobre la falda de la meva amiga Carme camí cap a Barcelona. Curiosament ella vivia dos carrers per sobre dels meus, amb una família formada per 6 germans, un dels quals desgraciadament pertanyia a la quinta del biberó. Tot hi això la família era benestant i res en ella semblava inestable; just fins el dia en que l'alcalde decidí parlar en aquella maleïda plaça. El noi espantat fugí al instant que aquelles paraules sortiren de

la boca del alcalde, fent coneixedors però; a aquells que l'havien portat al món. Així doncs quan les forces locals hagueren d'intervenir els plors foren més

frenats, ja que *a priori* els fets ja havien estat assumits. Per pura coincidència

doncs, aquell matí ens havíem trobat sorpreses a la parada de la furgoneta que ens duia a Barcelona. De primeres la conversa havia sigut cautelosa, fins hi tot

tallada; però vam arribar un moment en que els nostres ulls ja deien tot el que la nostra ment o volia rebel·lar.

El viatge es feia llarg, potser per la simple angoixa d'arribar a aquell lloc replet de gent que era considerada dolenta o simplement per la incomoditat del viatjar; però si he de ser justa també hauria de dir que la qualitat era de duc o rei comparat amb el que el xofer feia pagar.

- I vas entrar mai en aquella presó mama?- pregunta sobtadament una de les meves filles que acabava d'entrar al cercle familiar.
- I tant que hi vaig entrar. El primer dia amb molta por; més o menys com el teu primer dia d'escola – puntualitzo mirant al més petit de la família. – però després aquest viatges es convertiren en una aventura.

La segona setmana que vaig anar a visitar el meu oncle, les coses ja anaven molt més fluides, ja que tant jo com la Carme ja havíem observat la situació i les condicions que ofería La Model; i per això en aquella ocasió anàvem proveïdes de tot allò que creiem que els nostres familiar necessitarien. en una bossa de roba vella havia col·locat en primer lloc aquells aliments vitals per fer recuperar les forces a l'oncle, que tot i que reposava dins la seva cambra

l'angoixa l'havia apagat moltíssim. En la segona bossa però, no hi constava cap peça de menjar, simplement abans de sortir de casa havia recordat les males condicions en les que dormia, i havia arreplegat una roba gruixuda sobre la

qual descansaria millor.

Al arribar a la presó el retrunyir d'un fort soroll m'obligà a girar-me focalitzant a l'exterior, sense veure cap fet estrany. Tot i això vaig abandonar aquest maldecap i em vaig dirigir amb la Carme a les cel·les que ens pertocaven. Allí em vaig enfonsar entre aquells barrots i sorpresa per la llum del migdia, vaig retrobar-me un cop més amb el meu oncle; un tiet que poc a poc anava deixant enrere el desgast i semblava recuperar-se cada cop que el sol tornava a sortir. Eren les quatre quan em vaig adonar que el temps havia volat; i que com a conseqüència ni volant hauria pogut agafar la camioneta que sortia en direcció cap al Montseny. Per aquest motiu, pressa de la confusió i immersa en la conversa que estava mantenint amb l'oncle em vaig deixar portar per aquelles sabies paraules. Quan el capvespre s'apropava en forma d'una boira que cobrí el cel de Barcelona, tot el que podia haver explicat al meu tiet ja estava parlat. Tot i això la seva posició era inamovible, i pel seu cap n'hi rondava la idea de ser lliure a canvi de la mort del seu fill; encara que possiblement aquella idea sorgia cada nit abans d'aclucar els ulls.

Després d'acomiar-me amb un fort petó de l'oncle, vaig començar a fer camí fins a Plaça Catalunya, des d'on feia dues hores hauria pogut agafar un mitjà

de transport que em dugués fins a casa. Al assentar-me als bancs que

rodejaven la font em vaig adonar realment del problema que tenia sobre la

meva persona, ja que amb la por i el neguit en mi vaig començar a plantejar-me on i com passaria la llarga nit. Sortosament la flaire d'una olor familiar em va fer

donar mitja volta, en la que vaig poder entreveure el llaç d'un vestit de flors. Era

una peça de roba cenyida al cos, que es desbordava al arribar a la cintura. En ella un serp de colors resseguia la silueta dels seus malucs, estrenyent-la en un llaç tant perfecte que podria semblar brodat. En pujar la vista em vaig adonar que algú com jo, restava dempeus per la part del darrera del meu banc, canalitzant els seus neguits al compàs dels seus peus.

Em vaig abalçar sobre la seva esquena i donant gràcies al cel de trobar-me de nou amb la Carme.

- Què fas aquí? – digué ella sorpresa.

- Quima! – cridà amb una veu d'alegria – pensava que ja havies tornat amb la camioneta d'en Cisco.
- L'he perdut- vaig dir jo entristida – i no sé com tornar; però sort que tu ja estàs amb mi.
- Tranquil·la, aquella camioneta d'allà és d'uns del poble que encarreguen al seu xofer proveir-los de bon menjar cada setmana; i així d'aquesta manera ell també fa els seus ingressos extres.
- Perfecte – vaig respirar jo tranquil·la – i ara on anaves?
- Buscava una botiga que m'ha encarregat comprar la meva mare, un extracte d'un oli que només troba allà.

De sobte un pensament fugaç em vingué al cap, agraint realment haver-me trobat la Carme. Just dos dies abans la tieta m'havia comentat que necessitava un present per regalar al bateig del seu nou nebot, al qual tenia una gran il·lusió per ser l'hereu de la família del seu germà. Així doncs coneixedors, de tot i cadascun dels viatges a Barcelona em demanà el gran favor. D'aquesta manera amb una mica de pressió i posant presses al caminar de la meva amiga començarem a desfilat portal del àngel avall.

Amb el repicà de les 7 i mitja de la tarda entrarem a aquella immensa botiga, on els productes estaven organitzats per colors i mides diferents. Mentre la Carme divagava curiosa entre els diferents passadissos jo em vaig quedar palplantada davant del mostrador de cristall. Era imponent i realment colpidor. La seva polidesa i organització donaven una majestuositat i consideració a aquell local que tot i les aparences, tenia uns preus molt moderats. De sobte en la vitrina vaig veure aquells articles per recent nascuts a qui tothom els fa molta gràcia; i presa de la nostàlgia i la bellesa d'aquells productes, vaig retenir a les meves mans uns peücs de llana blau pal; que ràpidament estigueren pagats i dins una bossa de camí a Sant Celoni.

L'estona d'espera es feu eterna ja que amb la caiguda del sol no hi havia massa a contemplar i qualsevol soroll proper o llunyà es feia un món perillós per aquelles dues nenes de poble. Miraculosament el xofer fou puntual i

després d'esperar un cert temps, en que la gent pagava i pujava en aquells seient polsegosos em vaig adonar d'un greu error.

Els peus de la Carme ja desfilaven camioneta amunt quan amb les mans a les butxaques em caigué l'univers sobre el meu cap. No havia recordat amb les presses i la pressió del moment que al comprar el present, els diners per la tornada s'havien escurçat i no s'allargaven, ni tan sols s'aproximaven a allò que necessitava pagar per tornar a casa.

Aquella llagrimeta ja semblava que fos un tret de la meva cara normal, ja que últimament no hi havia hagut dia que aquesta no aparegués. Suposo que la situació em sobrepassava i volgués o no queia sobre meu, el cinquanta per cent de les responsabilitats de la família, ja que per el moment a casa únicament érem dos. Soltadament un soroll m'alertà des de la llunyania. Era

agut. A ritme constant. Repetitiu. Veloç. Amb modulacions en el timbre i alertant. Ràpidament i sense entendre res el xofer ens estirà ambdues pel braç i en qüestió de segons engegà el motor de la camioneta, cremant els neumàtics per les rondes. Quan fórem lluny envoltats d'un aire replet de crits i tensions la velocitat del vehicle disminuí. No fou fins aleshores que tots els tripulants ens vam girar espantats per el retrunyir més fort que havíem sentit a la nostra vida.

A una velocitat molt més tranquil·la i valorant allò com un espectador de cinema, vam aconseguir entreveure la silueta d'avions bombarders la nit del 16 de març de 1938. Amb les seves piruetes tot formant estels de fum pel cel deixaven

anar presos de la bogeria allò que des de la distància semblaven boles de paper; que esclataven al terra produint un fort terratrèmol i molts morts. A tot Espanya en aquell moment s'estaven produint fortes repressions i lluites dels nacionals contra els republicans, en una guerra acarnissada que no tenia expectatives de durar gaire. Tot i això, en qüestions de mesos començarien a desfil·lar noves quintes per intentar reprimir l'entrada dels nacionals a Catalunya. En aquell precís moment s'estava produint a les terres de l'Ebre el conflicte de la batalla de L'Ebre.

Compta amb mi

Una flaire copsà estrepitosa la porta del meu dormitori a la llum del migdia. Uns passos familiars trepitjaven de nou aquell parquet esdentegat. Una mirada avergonyida reposava a l'espera de la pròpia por; d'un neguit que m'impedia pronunciar qualsevol mot. Aquell matí el xivarri de l'habitatge; conduït per la histèria i la decepció de no veure els dos homes de casa, havia començat molt més abans de les vuit quan jo dormia de cara a la paret. Amb l'entrada de l'olor d'aquell cafè per sota la porta, les meves cames ja penjaven del llit inquietes

per moure's al compàs d'aquella melodia de veus que poc a poc es convertia en un allegro. Abans d'obrir la porta vaig mirar de reüll per la finestra quan alguna cosa em va estranyar. Dues rodes desgastades impedièn el pas per la casa; d'un espai que des de l'inici de la guerra fins aleshores havia estat inhabitat per homes; però que de nou semblava que aquelles parets tornessin a ser oïent de veus greus. Abans que els meus peus poguessin tocar l'últim esglaó, el fang de les seves sabates em deturà. Era una terra molla, però compacta; com volent mostrar l'esforç inacabable que requeria amagar-se al

bell mig del bosc per no anar al front. Per la simple dificultat d'entregar al teu pare. O bé; per mostrar la frigidesa i contundència de la seva crua decisió que en aquell moment detestava. Realment aquell matí no vaig veure el meu cosí; únicament en vaig poder reconèixer les seves sabates i la seva caçadora polsegosa que s'amagava rere una cadira. Amb això però ja en vaig tenir suficient, com per adonar-me que realment era allà i que poc a poc tornaria a la normalitat. Si més no; a una normalitat més reforçadora moralment.

Les seves cames es dirigien cap dins del cotxe de policia que hi havia a l'entrada de casa, mentre els meus ulls analitzaven la situació; banyats en la flaire del cafè. No semblava trist; ni tampoc enfadat. Ni molt menys decebut amb un mateix, simplement es dirigí al cotxe conscient. Conscient del que feia i el que havia passat. Coneixedor del que li venia, i orgullós del seu retorn; perquè si bé tot anava malament res podia anar pitjor que el que li tocava viure

en aquells fronts que rodejaven l'Ebre. Així doncs sense cap tipus de resignació, aquell que havia fugit en mals moments, tornava ara per ser presoner del sistema i heroi d'un pare.

Quan els meus peus descalços tocaren l'últim graó, es tancà la porta del vehicle i únicament el vent que corria en aquell moment fou testimoni de la

mirada amb el meu cosí. Van ser tan sols uns instants; qüestió de segons podria dir; un segons que significaren un emotiu adéu. O potser fins aviat.

Amb l'últim sospir del dia s'acabaren els sanglots de la meva tieta. Ella si que havia presenciada el dur comiat, i per contra l'arribada del meu oncle es feia llarga i inacabable; donant lloc a un mar de dubtes i temors. De sobte però, ens semblà rebre un anhel d'esperança, quan sentírem una remor propera a la porta. Ràpidament obrírem la portella i ens llençarem als braços; d'aquell que

feble restava difícilment dret davant la porta. Els seus braços eren esprimatxats i algunes marques en la seva cara, esdevingueren clars signes de violència

usada com a mètode amenaçador. Els seus llavis estaven tallats i fins hi tot, semblava tenir les mans amb les que ens intentava abraçar, rovellades del contacte amb els barrots fastigosos de les cel·les. Tot i això la seva mirada tranquil·litzadora era la mateixa; i per aquest motiu vaig mirar al cel agraint el retorn del meu tiet a aquell que era dirigit cap als fronts de l'Ebre.

Tens la llengua gaire llarga?

La pluja començà amb la remor de l'inici de la nit. Els núvols bufaven més forts i el vent em tapava la vista d'aquells somnis que tremolaven cada nit. Aquella vespre però va començar a minvar molt ràpid i amb la foscor de la nit davant dels meus ulls em vaig trobar gelada de fred. El moviment al meu voltant no

parava; era constant i arribà un punt en que es tornà esfereïdor. Milers d'homes formaven als meus voltants en una sèrie de fileres; organitzats per les estampetes que duïen com a símbol del seu batalló. Tot hi això, jo al no sentir-me identificada per cap d'aquelles vaig intentar fugir d'aquell epicentre de crits camuflant-me entre els diferents grups. Desgraciadament però la meua visibilitat es tapà i la humitat de l'aigua del riu calà en els meus peus produint una contínua esgarripança, alhora que la remor callà esperant un so pitjor.

En qüestió de segons el poc paisatge que es veia es començà a omplir de cossos pesats que queien des del cel destruint tot el que trobaven davant. Els grups es començaren a desplaçar d'una manera imparable, que com figuretes de ceràmica, acabava destruint-se amb el xoc dels contrincants que atacaven amb armes de foc.

Ràpidament vaig mirar enrere; lluny intentant buscar escapadòria a tota aquella batalla que no tenia cap sentit als meus ulls. Malauradament però, res del que vaig veure allà darrera em pujà els ànims. Muntanyes de cossos rodejaven les voreres dels rius; i encara més lluny, allà on la meua vista no voldria haver arribat vaig entreveure l'afusellament d'aquells que presos del pànic prop dels fronts havien intentat escapar.

De cop un fil de llum interrompí aquell pensament. Únicament un flaix horrorós que s'havia anat desenvolupant en un deliri de por i confusió. Sortosament però jo era sana i salva a casa; i tot i que sabia que el meu cosí encara no hauria pogut viure això; em vaig estremir al imaginar en Pere allà al mig essent qualsevol d'aquelles peces que depenien de l'atzar, la sort i l'esperança. Amb llàgrimes als ulls vaig abraçar una caixa.

- Sabeu quina caixa? – els hi pregunto als xerrameques dels meus gendres. Aquesta que teniu aquí amb vosaltres, era la caixa dels secrets; aquella caixa

on guardava totes les cartes que ens escrivíem amb el vostre avi. Cartes plenes d'explicacions, confessions, sinceritat, por i fins hi tot d'amor; que en un mes proper aquestes cartes deixaren d'arribar.

Eren principis de febrer quan els nervis de rebre una carta d'en Pere derivaren a ser angoixes permanents que esperaven una senyal de donar-lo per viu. Les setmanes passaven i les notícies dels enviats al front eren escasses o si més no horroroses si eren notificades per l'ajuntament. Cada cert temps un encarregat del ajuntament prenia la tasca de notificar i confirmar les morts de joves al front a les seves famílies respectives; i de moment per sort encara no havien trucat a la meva porta per explicar-me cap desgràcia semblant. Tot hi això el germà del Pere restava al poble ja que era més gran i es dedicava cent per cent als estudis de metge; fet que era clarament apreciable en el seu llenguatge la intel·ligència que el denotava. En aquells moments doncs, la nostra amistat s'anà enfortint i si fa o no fa les nostres trobades començaren a

ser freqüents degut a la comoditat i la sinceritat que en rebia almenys la meva persona. Per aquest motiu els temes dels quals parlàvem es van fer més profunds i no hi havia gest que se'ns escapés.

Un matí però, com ja era habitual abans de dinar es presentà el germà del Pere amb unes ulleres negres que sempre havia pensat que el feien menys llest del que era a ulls dels altres. Tot i això la nostra relació era molt més estreta i només amb el posat que va fer amb la cella vaig saber que alguna cosa

m'havia d'explicar.

- Quimeta fa dies que no sabem res del Pere; l'últim cop que en vam saber res és fa una setmana, que estaven parats amb el seu grup a la banda est del riu pendents d'un possible atac.
- Jo tampoc en sé res; ni tan sols per cartes he estat notificada – digué jo capcota.
- Tens la llengua gaire llarga? – em digué ell amb un posat típic d'una declaració d'amor.
- Una altra cosa sí, vaig dir jo; però xerrameca no ho sóc gens i menys si depèn d'en Pere.
- La veritat és que en Pere és viu; i no molt lluny d'aquí. Resta amagat

perquè es va aconseguir escapar del front sense ser empresonat; però el fet és que no pots dir ni una paraula d'això perquè matarien al teu estimat i aquells que li deixen un hostal.

- I com sortirà mai d'allà?
- És qüestió de temps Quimeta. Des de fa temps la nostra família té un company al ajuntament que ens ajudarà a donar-lo per mort ens les inscripcions oficials del ajuntament. Tot hi això l'estabilitat política del govern del poble, com pots veure no està molt ben solidificada ara per ara, i per tant amb els pares preferim no arriscar-nos a que el trobin. Si et sóc sincer viu a una masia d'aquí al costat on hi ha dos homes grans amb conills, vaques i porcs. Però de moment aquest secret no ha de sortir mai de la teva boca.

Si era completament sincera aquell moment hauria pensat que els seu germà se'm declarava; per el seu posat seriós i sincer. Pujant una cella i abaixant la mirada per confirmar una de les millors notícies que passaven pels meus timpans en molt de temps. Per això però calia esperar; calia callar i saber deturar-se davant unes ganes immenses de cercar aquell que havia fugit amagat pels boscos durant 3 setmanes; per aquell que en qüestió d'anys esdevindria el meu marit.

Quan el sol despuntà entre el núvols del nou matí, la boira encara envoltava el terrat de casa. Des del replà del segon pis podia sentir els passos de la meva tieta, descalços i encara somiadors de tenir de nou l'oncle a casa. Aquest no havia tornat molt enèrgic ni tan sols sà, però il·luminava la casa d'alegria amb aquell somriure que dedicava cada cop a la seva dona. Potser pel simple fet de fer-nos feliços o per tirar endavant la situació carregosa; però al cap i a la fi cada dia intentava introduir-se en les feines per no causar allò que ell en deia "nosa".

Vaig baixar impacient les escales i vaig sortir disparada per la porta, sense oblidar de llençar un petó a l'oncle que estava ajagut al balancí situat davant l'entrada. Allà fora ja m'esperava aquell que hores enrere m'havia rebel·lat el secret més gran de la meva vida, confessant que en Pere estava viu; que havia escapat i que tot i que les veus començaven a pronunciar una possible mort jo sabia que ara mateix tot estava bé a prop meu. En arribar al roure que feia més ombra els nostres passos van reduir-se a una velocitat vital; sentin les

respiracions que s'acceleraven cada cop que érem més propers a la casa. El seu germà; el metge ja havia pogut intercanviar més d'un abraçada i algun que altre mot amb el Pere, però en canvi en el meu cas no havia sentit més notícies d'ençà l'última carta.

Vam travessar el poble en escassos minuts, retallant tot el camí possible, totes les mirades i les preguntes. Totes les salutacions de “bon dia” i els “sabeu notícies?”, que es desbordaven al final dels meus llavis en un somriure que mai mostrava; que sempre guardava endins com si ni tan sols el meu coixí pogués endevinar el motiu. En Pere. Així doncs en breus respiracions vam aturar-nos davant d'una casa estranya, que donava tot just al darrera del ajuntament i que s'hi accedia per una portella crua difícil de localitzar. El metge donà tres cops suaus i s'enretirà girant la cara, donant entendre la represa de la marxa, quan de sobte un home de baixa estatura es palplantà davant nostre amb un posat cansat.

- Ets el més impacient de tots els vilatans, i sense cap motiu – digué ell recolzant-se a l'esquena del germà d'en Pere.
- Sento dir-te que sóc el més organitzat, i el que prefereix enllestir els assumptes; i més si es tracta del meu pobre germà al front.
- Evidentment – afirmà ell rient.

Aleshores els moviments foren ràpids; veloços i entretallats per les mirades continues que intercanviaven els dos homes, però que a la fi acabaren allà on la meua es desesperà. L'home baixet i amb poc cabell, agafà un paper amagat dins la seva caçadora i el penjà rere el vidre de l'ajuntament. Aquell document se'l coneixia tot el poble; deixant de banda els nens petits ignorants que no veien la llum del sol des de l'inici del cop d'estat; ja que en ell s'hi publicaven l'estat d'aquell que n'era coneixedor. És a dir podríem dir que era el veredictes que se sabia d'aquells que eren el front; ja que a la vora de cadascun dels noms podies veure les darreres notícies que necessitaven els familiars.

En ocasions mort no era el més dur; ja que quan rebies noves ja era sinònim de males notícies; ja era desolació i mals pensaments que emboiraven a aquell

que obria la carta o escoltava la veu del missatger. En ocasions més mal causava la paraula “heretge” que omplia de barbaritats i comentaris a la família d'aquell que suposadament havia fallat al seu esperit degut a la por. Una por o

temor que no era entesa per la població ni tan sols era imaginable a ulls d'aquells que vivien arrecerats al poble entre les muralles, però que per contra crucificaven aquells que volien entrar; ser protegits de nou.

En un instant el seu bolígraf s'acostà al paper cercant el nom d'en Pere camuflat entre la rastellera de cognoms d'hereus que mai tornarien, i col·locà

finalment la punta del bolígraf en angle recte al foli deixant premsat "mort". De seguida el germà d'en Pere s'abraçà al seu company agraint aquest favor en forma de plor; que per sort donà credibilitat als fets. Amb un gir ràpid de cap vam deixar enrere l'ajuntament que poc a poc anava quedant engolit per la multitud de gent que avançaven guiats pel neguit, personificat per la por. Al arribar al final d'un carrer estrets, les passes del metge s'aturaren de cop, contenint tot l'aire que retenien els seus pulmons. Va ser aleshores que vaig poder entreveure la figura d'un vehicle davant l'entrada de l'hostal custodiat per la suposada mestressa de la casa.

El cotxe era de l'organització dels nacionals; i en pocs minuts el germà d'en Pere m'aclarí la presència de nous refugiats al poble. La seva veu es tornà tremolosa, però l'obertura d'una finestra ens deturà per complet el neguit;

ahora que un xiulet provenia d'aquell petit indret. Sense fer soroll i tapant-me la boca el germà d'en Pere em feu pujar la vista enlaire; fent-me perdre en la immensitat del cel. Llavors amb un riure burleta em reconduí el mentó i vaig quedar-me deturada en aquells ulls verds que espantaren tots els malsons.

Sospiro recordant aquella sensació, i deixo fluir l'emoció que corre per dins meu sense cap vergonya; mirant els ulls d'aquells que em rodegen; explicant que després d'això no va acabar. Que l'experiència només començava a empitjorar i que en qüestió de dies la vila es deturaria, i el neguit empitjoraria per l'arribada dels refugiats nacionals. D'aquesta manera amb tot el que portava a sobre, el que més endavant seria el meu futur marit va deixar silenciosament aquella casa i s'endinsà al bosc sense cap data final.

Així doncs com molts altres republicans en Pere, fugí de les repressions que es donaven a la Península per aquells que anaven en contra del règim franquista. Molts d'ells s'exiliaren a França.

- Aquells arbres del Montseny, els veieu? – dic contundent i aixecant el dit
 - Aquella fou la casa d'en Pere durant un temps; fins que s'acabà la guerra. Evidentment que l'anàvem a veure i el cuidàvem tan com podíem,

però ningú del poble podia saber de la seva existència, ja que seria la fi de tot el camí que havia lluitat per estar viu. Potser és cert que en aquells moments festejar era una cosa ben diferent a la que es veu avui en dia, però en el nostre cas va ser una experiència molt diferent; entre arbres, secrets, cartes i moltes pors. Així doncs, només us puc dir que tot hi que en Pere hagués tornat sa i estalvi, les inquietuds encara em rondaven el cap, mentre avions bombarders perseguien en renglera aquells que fugien pel nord de Catalunya del 23-29 de gener de 1939. Esperitats i fugaços, que amb un sol segon quedaven destruïts per aquell objecte anomenat bomba.

Adéu; una paraula usual

Quantes vegades a la nostra vida hem dit un adéu real? Un adéu de cap a peus, pensant el que significa i que ni tan sols s'aproxima a un fins aviat. No és un ens veiem després, ni un fins més tard. És un comiat que sovint és provisional però qui sap; i més jo que en podia saber d'aquesta paraula en un moment en que amb un tret de guerra no podies ni acomiadar-te; en una època en que un comiat potser es convertia en una adéu fins l'eternitat. D'aquesta manera quan vam poder treure en Pere del bosc, no ens podíem imaginar que el veuríem tornar a marxar. Hauria sigut impossible crear una imatge tan terrorífica dins els nostres caps il·lusionats i plens d'alegria pel nouvingut, però realment allò succeí; quan per ordres del cap de la nova dictadura espanyola imposada, Francisco Franco ordenà la preparació de noves quintes pel ajuts necessaris als aliats espanyols en la Segona Guerra Mundial. Aquest fet sigué desolador per tothom, ja que amb el final de la guerra la població espanyola pensà que la desgràcia ja era història.

Observava entretinguda com dubitava al fer-se la maleta. Organitzava l'espai, les preferències de robes i s'emocionava al apartar allò que no podia emportar-se amb ell. De tant en quan murmurava les lletres oblidades d'alguna cançó, s'obria pas entre la multitud de records i em llençava una mirada fent-me entendre que ell estava allà; que li agradava compartir aquells moments que

amb altres persones es feien incomodes, però que amb mi eren usuals; planers. Realment assentada al final del seu llit no em podia creure que en qüestió

d'hores un adéu tornaria a sortir de la meva boca mentre el mirava als ulls, però el cert és que al escoltar l'estrebada que comprimia la bossa em vaig adonar que era l'hora. Amb un somriure forçat als llavis vaig intentar acomiadar-me de la manera menys dolorosa possible; amb una bri d'esperança als ulls i amb promeses plenes de cartes i somnis.

- Si sóc realment sincera – dic deixant la vista aturada damunt la taula – aquells tres anys que vaig passar sense ell, va ser l'època més llarga de la meva vida, perquè realment ningú sabia on aniria a parar el projecte de la mili.

Les primeres setmanes foren les més llargues de totes, ja que era una temporada en que no eres coneixedor de cap notícia que pogués calmar el teu neguit. Per art de màgia però la meva tieta decidí reobrir la botiga, possiblement per distreure's una mica, però si més no va ser una idea brillant per millorar els problemes econòmics que arrossegàvem i les cabòries que ens perseguïen dia i nit. Els primers dies foren destinats a la neteja i l'endreça de tot allò que el pas del temps havia anat degradant, i que per mala sort insectes fastigosos com aranyes havien adoptat com el seu hostel provisional. Tot hi això si que podíem afirmar que amb el fi de la guerra la vila respirava una miqueta més alleujada, ja que el bar s'omplí amb els tres tipus de clients que tant em coneixia. Així doncs si fa o no fa les mateixes cares passaven dia rere dia, encara que en ocasions venien acompanyades de joves que com jo repreïen els negocis abandonats per les amenaces davant una guerra. Contràriament però l'educació no era la mateixa; ni tan sols les formes, ja que entre els seus xiulets i comentaris fatxendes a una noia jova, mai van escoltar cap tipus de resposta que sortís de la meua boca. Era evident que no totes les floretes anaven amb les mateixes intencions, però aquell moment no podia pensar en res més que en el Pere; i per aquest motiu tant simple mai em vaig intercanviar cap mirada amb cap d'aquells homes que reposaven el seu cul en els tamborets davant la barra.

- De mentre ocult entre les muntanyes...- dic jo mirant els més petits- estava el vostre besavi. I sabeu que feia quan estava retingut a la mili?
- Caçar! Disparar! – diu el més petit emocionat
- Tallar cebes – confirmo amb un somriure burleta – Resulta que al arribar allà a la base, s'assignaven tasques diverses per a cadascun dels interns. Segons el que m'explicava el vostre avi, allà el dia a dia no era ni molt menys un passeig entre camps de roses, però comparat amb la tensió que havia viscut al front, resultava un respir d'aire fresc. L'estança sigué molt dura, però per a molts d'ells va ser el moment idoni per adjudicar-se la lleialtat i perfecció davant els generals que et conduïen posteriorment als barracons. La durada a la base no durà més d'un any i mig i al fer-se la selecció organitzada per enviar noves quintes cap als barracons, enviaren en Pere. Després de la formació militar a la base, en aquell nou espai s'enviaven a aquells grups creats per combatre, en qualsevol moment en que potències com Alemanya i Itàlia necessitessin alguna ajuda. Les ordres però mai s'havien donat, i en el moment en que

ell arribà als barracons, s'hagué de preocupar de la llenya i de no perdre els coneixement apresos durant l'any i mig anterior. Si que és cert però, que les cartes i les noves arribaven molt més tard i amb molta lentitud durant aquest període de postguerres, i això en certa manera es causà per el gran control de comunicacions que emprà l'exèrcit nacional en tota la Península, però amb molta més força en aquells territoris que s'havien resistit a la pressa del poder. Finalment però arribà un moment que una notícia copsà a l'estabilitat familiar d'en Pere, ja que el seu germà pres d'una malaltia havia mort. Així doncs la desolació i l'angoixa començà a rossegar la ment d'aquell que era retingut als barracons.

Em vaig aixecar ràpid del sofà i vaig posar-me a córrer fins davant de casa els Cervera. Totes les finestres eren tancades i des de l'entrada es podien sentir els plors de la mare d'en Pere ofegant-se per veure la mort d'un dels seus fills. M'hauria agradat poder fer costat als seus pares en aquells moments tan crucials de les seves vides; tot hi això era envair una casa que ni tan sols era meva, i a vistes d'un poble aquests eren els típics fets que feien córrer el boca a boca embrutant la reputació de les famílies. Tot hi això els dies que vingueren a continuació, i fins hi tot els mesos següents vaig anar acostant-me a casa els Cervera per donar un cop de mà, a aquells que ja grans necessitaven l'ajuda d'algú. Sovint però intentava visitar-los en hores en que el poble no s'hi veia ni una ànima, perquè tot hi que ells no ho deien, tots assimilàvem que era una situació molt estranya; per aquest motiu una tarda de finals de desembre vam introduir una conversa que tard o d'hora arribaria.

- Jo crec que us hauríeu de casar Quimeta – digué ella mentre feia punt – i donar-nos un net; que sempre porten un pa sota el braç. - Però en Pere està als barracons, i les dificultats perquè baixi seran grans.
- En realitat al pare li han arribat noves d'ell – deixà anar al aire.
- No la deixis amb la intriga a la pobra noia – defensà el pare d'en Pere – resulta que el nostre pobre fill estava angoixat i ha proposat a un general amb el que han establert un lligam, concedir-li un permís per baixar un temps a canvi de llenya.

Amb les paraules entretallades, no vaig poder pronunciar ni un sol mot; ja que tot i que la meva il·lusió havia arribat a un punt inversemblant la idea de casar-

nos va arribar d'un moment a un altre. Vaig respirar i em vaig adonar que realment estava cuidant a aquells que eren els seus pares, i que cada dia esperava notícies seves, i que res del que m'espantava tenia suficient força com per pronunciar un no; així doncs amb l'aprovació del permís i una espera infinita vaig poder tornar a veure aquell que en qüestió de dies seria el meu marit.

- Aquell dia segur que molts de vosaltres l'haureu imaginat meravellós, en una església recoberta de llums i envoltada de tots aquells que coneixíem. Doncs realment no va ser ni de bon tros així. – vaig afirmar agafant una fotografia del meu casament – Em vaig casar a les sis de la matinada un dia d'estiu en plena Segona Guerra Mundial. No duia cap peça blanca, ni una; ni tan sols el bel. Així, a simple vista sembla estrany – vaig assentir a les joves – però després de casi bé un any de la mort del meu cunyat m'obligaren a guardar dol. Per això

després de compartir la cerimònia amb el capellà, els dos testimonis i ambdós pares, em vaig allunyar una setmana d'aquell poble de la mà del meu marit

sense cap por de les bombes, els trets ni les trinxeres; ja que tenia amb mi tot el que volia; el seu amor.

Platja “El Saler”

Viatjàvem un ens mans de l'altre; agafats i recorrent cadascuna de les arrugues de les nostres mans. Les seves rossegades ungles inspeccionaven el territori, i cautelosos els seus ulls es perdien en el vidre entelat del cotxe. Tan era en aquell moment on viatgéssim i on ens anéssim a perdre, el que realment importava en aquells instants eren les maletes que portàvem a sobre. Els obstacles superats, el temps que vam poder robar al temps, i les noves oportunitats que buscàrem sota les pedres. Així doncs no importava si

viatjàvem a Perú, a la Xina o creuéssim el mar Mort; l'únic que valia era que durant vuit dies res podria separar el “si vull” que donàrem els dos. Respirava alleujada quan el cotxe s'aturà de cop i el meu cap que havia reposat sobre l'espatlla del meu marit, caigué avall produint-me una forta

sotragada. En un tancar i obrir d'ulls la meva sogra va desaparèixer del vehicle i començà a gastar els dos dies que tenia per passar amb nosaltres. D'ençà que en Pere havia desfilat per primer cop cap al front, ella prometé que si viu tornava, es reuniria amb aquella a qui t'han havia resat; la Verge del Pilar de Saragossa. D'aquesta manera amb obligació i pressió vaig entrar en un espai fosc que m'engolí, fent-me respirar una aroma a cendra i espelmes que cremaven a ritme de pregàries i promeses. La cúpula s'enlairava a una altura inversemblant, fen-te petit cada cop que aixecaves nostàlgic al cap; fins el moment que des de la llunyania apreciaves una llarga filera de gent

bocabadada a les portes de veure la figureta. L'emoció que sentí la meva sogra fou inexplicable, fins hi tot per aquells que ho veiérem amb els nostres propis

ulls, ja que s'abocà als peus de l'estàtua fent brollar un mar de llàgrimes.

I és que en part aquesta reacció era normal, per algú que sense poder dir cap mot havia exposat indirectament el seu fill a dirigir-se a una mort casi segura amb tan sols disset anys i molta vida per endavant. D'aquesta manera veient el sentiment incontrolat que sentí la meva sogra cap al meu marit, el cap em començà a donar voltes; uns girs desmesurats que enfortiren aquelles ganes que sempre havia tingut de tenir en braços el meu propi fill. Un nen fruit de peticions com “ens hauríeu de donar un net”, sentiments com “t'estimo” i de la meva seguretat al pronunciar “sí vull”.

Amb la represa del vehicle férem una parada al poble per separar-nos dels meus sogres, que ja satisfets de la visita a la basílica del Pilar llavors ens donaren vuit dies justos per gaudir de la nostra lluna de mel a València. Allí realment vaig començar a donar-me compte d'allò que realment era gratificant i meravellós d'una relació, perquè de moment el nostre festeig havia estat

banyat en mar de llàgrimes, desesperacions, morts i inquietuds. A València en canvi visquérem la setmana més perfecte d'una llarga vida que ens quedava

per davant, ja que sense mostrar cap exageració; podia afirmar que em sentia

com una verdadera princesa. Els gestos, les carícies, i la companyia mútua que ens podíem donar, no es podia comparar a cap sensació anterior amb ningú; ja que les passejades per la costa del Saler, i els sopars enlluernats per la lluna superaren totes les meves expectatives. Desgraciadament però tots sabíem

que vuit dies no eren una eternitat, i amb la resplendor d'un bri de llum lunar

entrant per la finestra del lavabo, ens vam adonar abraçats que amb el pròxim cant del gall estaríem de retorn.

- Llavors tot anà sobre rodes? – pregunta amb una cara il·lusionada la meva besnéta mes petita, amb un ris daurat sobre la cara.
- No – dic jo amb nostàlgia – llavors quedava un petit tram per tornar-nos a retrobar encara.

Amb l'arribada de la lluna de mel en Pere fou reclamat de nou als barracons on allà la situació era cada cop més dura; degut a la saturació de grups inacabables que entraven a una velocitat molt gran. Les tasques cada cop es dividien en molta més gent, fet que representava un esforç molt més gran a l'hora d'organitzar les diferents obligacions que tenien dins d'aquell espai.

De mentre jo em recorria cada racó de la meva nova casa, oferint-me completament a aquells que ja eren com els meus pares. Després del casament l'entrada i la sortida d'una casa que no era meva ja no resultava un fet violent, ni un comentari del qual el poble en podia parlar; ja que el que unia l'església en aquell moment no ho separaven les brutes paraules. D'aquesta manera durant un mes m'estigué entregant completament a complaure els meus sogres, ja que al arribar una edat no es podien valdre per ells sols; fins

que un cert dia em vaig adonar que havia de començar a cuidar-me per protegir aquell que batejava lentament dins meu. Les alegries foren immediates, i la

nostàlgia s'apiadà dels meus sogres els quals recuperaren una porció de la vida que els arplegà la mort del seu altre fill; el meu cunyat i germà d'en Pere. D'aquesta manera doncs; mes rere mes, contemplava encuriosida l'augment d'aquella panxa símbol del nadó que s'estava formant dins aquelles parets tan fines, i anhelava cada cop més l'arribada del pare.

Desgraciadament les condicions no jugaren al meu favor altre cop; ja que passats els nous mesos i escoltant el plor d'aquell que acabava d'arribar al

món; es confonien les meves llàgrimes de fascinació i tristesa alhora de no tenir en Pere al meu costat. Finalment però, passats tres mesos d'angoixa i soledat per no poder veure el seu fill néixer, les estrelles s'alinearen i de nou la vida brindà una nova oportunitat a aquell que després de set anys reclutí, únicament anhelava veure el seu primer fill ja nat.

Un matí qualsevol la portà deixà anar un grinyol suau, poc contundent i insegur en un vacil·lar d'entrar o recular. El vent passava amb poca contundència però la corrent formada entra l'habitació del nadó i la de la porta principal, era suficient per moure el mòbil d'en Josep, qui es distreia enlairant els seus peuetes envoltats d'uns mitjons fets per la seva àvia. Un objecte fou col·locat al rebedor

i amb al so del seu caminar particular només em calgué girar-me cent vuitanta graus i llançar-me als braços del meu marit. Estava alt, bell i clarament fatigat; però la seva mirada em tranquil·litzà en un sol instant, fent-me adonar de que ell ja estava aquí i em recordà que junts fèiem anar el món al nostre favor. Així doncs en qüestió de segons ens retrobàrem en una càlida abraçada que

transportarem fins l'habitació del nadó. Allà en Pere s'agenollà prop del llit del seu primer fill i se sentí un dels homes més rics i afortunats del món. De tot allò que ell havia conegut com a món si més no, ja que durant aquests set anys allunyat de tot el que havia de ser els seu àmbit només havia conegut desgràcies; de tota mena i de tots colors però encara mai havia presenciat un naixement; una vida. Va ser aleshores que mirant-me'ls els dos; em vaig adonar que tot i la semblança donada pel gens hi havia una similitud que em feu tremolar només pensar-hi. Allunyant-me del costat del meu marit, em vaig recolzar al armariet, fent-me conscient que havia donat la vida a aquell tresor que potser amb els anys també podria ser enviat als fronts; torturat i fins hi tot mort amb un tret de bala. Em vaig adonar que potser els nens no portaven res més que un destí desgraciat sota el braç, i no un pa al néixer. Em vaig mentalitzar que ni tan sols oferint la meua pròpia vida, el podria allunyar de les bombes, i que ni tan sols amb el cant d'una nana podria acabar amb la remor d'aquelles quintes que desfilaven moltes d'elles de retorn a casa.

- Finalment però vaig obrir els ulls i em vaig perdre en la seva mirada que es dirigia a càmera lenta cap a mi; capturant cada instant i cadascun dels detalls que ell creia perduts; potser per enfortir-se o per pur plaer. Però amb només un gest de cap em donà la suficient força com per adonar-me de que el present és el que val, i que ahir era passat i que l'ara en uns instants ens donarà els nous demàs. Per això vaig respirar i vaig prometre'm cuidar a aquells que hi havia al meu davant com si tingués la fi del món a tocar del dit més llarg de la mà. I avui els obro – dic respirant i mirant-me'ls a tots – i us veig aquí, entre els meus braços; orgullosa de que aquell esforç hagi donat una família tan especial, fruit de la temor convertida en esperança i il·lusió. Una pinya que sorgí de fums i cendres de guerra.

Gràcies.